

Ανεμογεννήτριες-Υδροηλεκτρικά

Η εγκατάσταση ανεμογεννητριών άναρχα και με βάνουσο τρόπο, σε βάρος του περιβάλλοντος και ουσιαστικά της ποιότητας ζωής, συνιστά μείζον θέμα για όλη την Ήπειρο. Παράλληλα η κατασκευή μικρών ή μεγάλων υδροηλεκτρικών σταθμών σε όλα τα ποτάμια και τους παραπόταμους της χώρας, με πλειοδοτικό τρόπο, που ανατρέπουν τη φυσική ροή του νερού, έχει πάρει τη μορφή καταιγίδας με απρόβλεπτες συνέπειες. Ο προβληματισμός των τοπικών κοινωνιών είναι άμεσος και αποτυπώνεται ως πρόβλημα καθολικό. Ο αγώνας, η δράση και οι προτάσεις.

σελ. 9

«Αντάμωμα ετεροδημοτών»

Η Άρτα φιλοξένησε το πρώτο Αντάμωμα των Ετεροδημοτών τον Αύγουστο του 2021.

σελ. 3

Τάκης Παλαιοδήμος: Έφυγε ο παθιασμένος συμπατριώτης

Σίγησε μια αληθινή Ηπειρώτικη φωνή

σελ. 14

ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΣΤΑ «ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΕΙΑ 2021»

Οι εκδηλώσεις στη Σκουληκαριά Άρτας, τη γενέτειρα του Αρχιστρατήγου Γ. Καραϊσκάκη.

σελ. 6-7

1821-2021: Χατζημικάλης Νταλιάνης, ο Ηπειρώτης οπλαρχηγός της Κρήτης!

Παράλληλες εκδηλώσεις στο Δελβινάκι Ηπείρου και στο Φραγκοκάστελλο Χανίων

σελ. 5

Το «Πέτρινο στολίδι» του Ζαγορίου

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ-ΤΣΕΡΒΑΡΙ: Το χωριό με τη σπουδαία οικιστική παράδοση. Παρουσιάζει ο Προκόπης Γκογιάννος.

σελ. 12-13

Τα κληροδοτήματα των Ηπειρωτών θα μείνουν στη διάθεση του ελληνικού λαού

«Το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (ΠΣΕ) θα εντείνει τις προσπάθειές του για την αποτροπή κάθε είδους απόπειρας μερικής είτε και συνολικής χρησιμοποίησης του Ζάππειου και της περιουσίας του για οικονομικό όφελος ιδιωτών».

Αυτό το σαφές μήνυμα προς κάθε κατεύθυνση εξέπεμψε το έκτακτο ΔΣ της ΠΣΕ (30.7.2021), που αποφάσισε με συντριπτική πλειοψηφία (υπέρ 19 από τους 20 παρόντες συμβούλους) ότι «δεν μπορεί μέλος του ΔΣ της ΠΣΕ να συμμετέχει υπό τις κρατούσες συνθήκες, στη σύνθεση της Επιτροπής Ολυμπίων Κληροδοτημάτων (ΕΟΚ)».

Είχε προηγηθεί ο διορισμός από τον αρμόδιο

Ευάγγελος Ζάππας
1800-1865

υφυπουργό Οικονομικών για τη Δημόσια Περιουσία **Απόστολο Βεσυρόπουλο** του Γενικού Γραμματέα της ΠΣΕ **Σωτήρη Κολιούση** ως μέλος της ΕΟΚ. Ο Σωτήρης Κολιούσης αρνήθηκε το διορισμό του στην ΕΟΚ και αυτή την επιλογή

Τα κληροδοτήματα των Ηπειρωτών ανήκουν στον ελληνικό λαό. Το Ζάππειο δεν εκχωρείται κι ούτε ιδιωτικοποιείται.

Γενική άποψη του ανοικτού Γενικού Συμβουλίου της ΠΣΕ στις 23.10.2019, όπου διακηρύχθηκε η θέληση των Ηπειρωτών: «Το Ζάππειο ανήκει στον ελληνικό λαό»

ενέκριναν 18 από τους 20 συμβούλους στο έκτακτο ΔΣ της ΠΣΕ.

Τη σθεναρή απόφαση της ΠΣΕ για τη διατήρηση του χαρακτήρα των κληροδοτημάτων, όπως την όρισαν οι διαθέτες, επαναδιατύπωσε ο πρόεδρος της ΠΣΕ **Μάκης Κιάμος** στο Αντάμωμα των Ετεροδημοτών στην Άρτα (13.8.2021) όπως και στην εκδήλωση (23.8.2021) στη Μονή του Στέλτσου. Μεταξύ των άλλων ο Μ. Κιάμος τόνισε: «Όπως παλέψαμε και κρατήσαμε το Ζάππειο

Μέγαρο να έχει δημόσιο χαρακτήρα, έτσι θα αγωνιστούμε και για όλα τα κληροδοτήματα, τουλάχιστον γι' αυτά που κληροδότησαν οι Ηπειρώτες. Εμείς, για όσα έφτιαξαν οι Ηπειρώτες είμαστε πρόθυμοι να τα στηρίξουμε με ψυχή και σώμα, διότι πρέπει να μείνουν στη διάθεση του ελληνικού λαού και των Ηπειρωτών, έτσι όπως οι διαθέτες όρισαν στις διαθήκες τους».

Σελ. 8

ΠΣΕ: Πολυαφιέρωμα στους Ηπειρώτες εικαστικούς και λογοτέχνες

Από τις 20 Σεπτεμβρίου 2021 η πρόσβαση του κοινού στην πλατφόρμα

Εδώ και, περίπου, ένα χρόνο η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας έχει ξεκινήσει την προετοιμασία του Πολυαφιερώματος «**Ηπειρώτες εικαστικοί και λογοτέχνες**», επικαιροποιώντας, ενοποιώντας και αναβαθμίζοντας παλαιότερες, περιοδικές δράσεις της, αναδεικνύοντας το, κάθε φορά, επίκαιρο καλλιτεχνικό δυναμικό της Ηπείρου, διαστασιολογώντας την εκάστοτε χρονικότητά του στην διαχρονική εξέλιξη του διαλόγου των Ηπειρωτών καλλιτεχνών και λογοτεχνών με την Ήπειρο ως αέναη αφετηρία, έμπνευση και αναφορά.

Με βάση την εξέλιξη της πανδημίας, αναζητώντας δημιουργικούς τρόπους υπέρβασης των αντικειμενικών περιορισμών, ο σχεδιασμός του Πολυαφιερώματος συμπεριλαμβάνει δύο φάσεις, τη διαδικτυακή ανάπτυξη του και τη δια ζώσης πραγματοποίηση. Η Α΄ φάση, το διαδικτυακό σκέλος του Πολυαφιερώματος, έχει ήδη προετοιμαστεί κατά το μεγαλύτερο μέρος του, με προοπτική ενεργοποίησης εντός του Σεπτεμβρίου.

Στο διαδικτυακό σκέλος του Πολυαφιερώματος συμμετέχουν ήδη 132 Ηπειρώτες εικαστικοί δημιουργοί και 100 Ηπειρώτες λογοτέχνες. Παίρνουν μέρος επίσης έξι Μουσεία και Πινακοθήκες της Ηπείρου με αντικείμενο τις εικαστικές τέχνες και τρία σπουδαία Ηπειρωτικά πνευματικά Ιδρύματα, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, η Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών ΕΗΜ και η Ιστορική Λογογραφική Εταιρεία Τζουμέρκων

ΙΛΕΤ. Το εύρος και η ποιότητα των συμμετοχών αποτελεί παρακαταθήκη ευρύτερης αξίας και προοπτικής, φιλοδοξώντας να αναδείξει τον πλούτο και την ποικιλία του καλλιτεχνικού, λογοτεχνικού δυναμικού, να τονώσει τη σχέση του με την αποδημία, να πέμψει εναύσματα διαλόγου και συλλογικών αναζητήσεων και πρωτοβουλιών για μελλοντικές δράσεις.

Η ομάδα εργασίας για το πολυαφιέρωμα της ΠΣΕ, με πολύ κόπο και αφοσίωση συγκέντρωσε όλο το προηγούμενο διάστημα, με ιδιαίτερη επιμέλεια το πλούσιο εικαστικό και λογοτεχνικό υλικό και με τη βοήθεια εξειδικευμένου γραφείου δημιούργησε τη σχετική διαδικτυακή πλατφόρμα όπου και το ανήρτησε. Φιλοδοξία της ΠΣΕ, είναι το υλικό αυτό να παραμείνει μόνιμα προσβάσιμο στην διαδικτυακή πλατφόρμα και συνεχώς να ενημερώνεται και να συμπληρώνεται και με νέους Ηπειρώτες δημιουργούς.

Οι εναπομένουσες λεπτομέρειες για την ολοκλήρωση της διαδικτυακής πλατφόρμας καλύπτονται καθημερινά με προοπτική μέχρι και τις **20 Σεπτέμβρη 2021** η πλατφόρμα να γίνει προσβάσιμη στο κοινό των Ηπειρωτών αλλά και όλων γενικά των χρηστών του διαδικτύου. Εξυπακούεται ότι έγκαιρα θα σταλεί επιστολή τόσο προς τους Ηπειρώτες δημιουργούς, όσο και στις Ομοσπονδίες, Συλλόγους, Ενώσεις και Αδελφοφίτες της ΠΣΕ, με την οποία θα κάνουμε γνωστή τη λειτουργία της διαδικτυακής πλατφόρμας αλλά και το σχετικό σύνδεσμο (link), για την είσοδο σε αυτή.

Έκθεση αφιερωμένη στον Γιάννη Μόραλη Υπό την αιγίδα της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

Από το Δήμο Αρταίων η ΠΣΕ έλαβε την ακόλουθη επιστολή:

Θέμα: Αίτημα για την αιγίδα της έκθεσης: «Γιάννης Μόραλης στη Γενέτειρα»

Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε,

Ο Δήμος Αρταίων και η «Εταιρεία μελέτης, έρευνας και προβολής της νεοελληνικής τέχνης/Εργαστήριο Γιάννης Μόραλης» συμπράττουν για τη διοργάνωση έκθεσης αφιερωμένη στον καλλιτέχνη Γιάννη Μόραλη. Η ιδιαίτερη πατρίδα του καλλιτέχνη, η Άρτα θα υποδεχτεί για πρώτη φορά έκθεση αφιερωμένη στο πρόσωπό του. Η έκθεση «Γιάννης Μόραλης Στη γενέτειρα» θα παρουσιαστεί στη Δημοτική Πινακοθήκη Άρτας που φέρει το όνομα του καλλιτέχνη, από τις αρχές Νοεμβρίου 2021 έως και τις αρχές Ιανουαρίου 2022.

Ο Γιάννης Μόραλης, υπήρξε ένας από τους κορυφαίους Έλληνες εικαστικούς καλλιτέχνες του 20ου αιώνα που επηρέασε καθοριστικά το τοπίο της μεταπολεμικής τέχνης στην Ελλάδα, τόσο με το έργο του, όσο και με τη διδασκαλία του. Η έκθεση πραγματοποιείται τη ζωή και το έργο του μεγάλου ζωγράφου, παρουσιάζοντας χαρακτηριστικά έργα από όλες τις περιόδους δημιουργίας του, την Άρτα. Ζωγραφικά έργα, σχέδια και χαρακτηριστικά, μελέτες, μακέτες, γλυπτά και κεραμικά αντικείμενα, εικονογραφήσεις βιβλίων και εξώφυλλα δίσκων αποτυπώνουν το εύρος της δημιουργίας του καλλιτέχνη, καθώς και το ενδιαφέρον του για τις εφαρμοσμένες τέχνες.

Προσωπικά αντικείμενα του Γ. Μόραλη, ψηφιακές εφαρμογές, πλούσιο εποπτικό υλικό (κείμενα επιστολών και φωτογραφίες από το οικογενειακό αρχείο του ζωγράφου), πλαισιώνουν τα έργα τέχνης, ενισχύοντας την εκπαιδευτική και βιωματική διάσταση της εμπειρίας του επισκέπτη, ο οποίος θα γνωρίσει τον καλλιτέχνη και άνθρωπο Γιάννη Μόραλη από τα πρώτα βήματα έως το τέλος της εικαστικής του διαδρομής.

Ο Δήμος Αρταίων και η «Εταιρεία μελέτης, έρευνας και προβολής της νεοελληνικής τέχνης/εργαστήριο Γιάννης Μόραλης» εργάζονται ήδη συστηματικά για την πραγματοποίηση αυτού του μεγάλου και ιδιαίτερου ενδιαφέροντος πολιτιστικού γεγονότος, που θα έχει όχι μόνο τοπική αλλά και πανελλήνια εμβέλεια.

Γνωρίζοντας την ιδιαίτερη ευαισθησία σας σε θέματα πολιτισμού και το ενδιαφέρον σας για τη στήριξη πολιτιστικών δράσεων που τονώνουν την τοπική κοινωνία, απευθυνόμαστε σε σας, ζητώντας να στηρίξετε το εν λόγω εγχείρημα και ζητούμε όπως θέσετε την εκδήλωσή μας υπό τη αιγίδα σας.

Προσβέλοντας στη θετική σας ανταπόκριση, είμαστε στη διάθεσή σας για όποιες πρόσθετες διευκρινίσεις και πληροφορίες.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων.

Η ΠΣΕ με ευχαρίστηση αποδέχτηκε το αίτημα του κ. Δημάρχου και έθεσε την εκδήλωση υπό την αιγίδα της. Παράλληλα θα βοηθήσει ώστε η έκθεση με τον τίτλο: «Γιάννης Μόραλης, στη Γενέτειρα», να έχει απόλυτη επιτυχία.

Ο πρόεδρος της ΠΣΕ Μάκης Κιάμος απευθύνει θερμό χαιρετισμό σε όλους τους παρευρισκόμενους

Στα πλαίσια του γιορτασμού των 200 χρόνων από την Επανάσταση του '21 οι πολιτιστικοί Σύλλογοι του Δήμου Σικωυνίων διοργάνωσαν στην πρωτεύουσα του Δήμου, στο Κιάτο, διή-

Σύνδεσμος Γυναικών Ηπείρου Νομού Κορινθίας

μερο αφιέρωμα, **Σάββατο 10.7.2021 και Κυριακή 11.7.2021, στην Παράδοση και την Ιστορία μας. Ένα τιμητικό Αφιέρωμα στην Παράδοση και την Ιστορία, με Παραδοσιακούς Χορούς και Έκθεση-Παρουσίαση Ελληνικής Παραδοσιακής Φορεσιάς.**

Σε όλες τις εκδηλώσεις του Δήμου πρωτοστατεί ο «Σύνδεσμος Γυναικών Ηπείρου Νομού Κορινθίας». Στην εκδήλωση 10.7.2021 παρευρέθη και ο πρόεδρος της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας που απηύθυνε θερμό χαιρετισμό. Χαρακτηριστικά είναι όσα αναφέρονται στην ανακοίνωση του Συνδέσμου:

«Η Πρόεδρος, **Σταυρούλα Σκαρμούτσου-Τα-σούλα** και τα Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Συνδέσμου μας, εκφράζουμε την Απερίγραπτη Χαρά μας στην Αναπάντερη Παρουσία του και τις θερμές Ευχαριστίες μας.

Ο Πρόεδρος κος **Κιάμος Μάκης (Χρυσόστομος)** απηύθυνε εγκάρδιο Χαιρετισμό προς όλους τους παρευρισκόμενους, με αναφορά στους Αγώνες των Ηρώων Προγόνων μας για την Ελευθερία και ήταν παρόν μέχρι το πέρας της εκδήλωσης. Απένειμε δε τα Τιμητικά Αναμνηστικά σε όλους τους Προέδρους των Πολιτιστικών Συλλόγων που συμμετείχαν στο 5ο Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών του Δήμου Σικωυνίων, γεγονός που αποτέλεσε και τον καλύτερο τρόπο γνωριμίας τους.

Ευχόμαστε να τον υποδεχθούμε με χαρά και σε άλλες μελλοντικές μας εκδηλώσεις».

«Σήμερα στο χωριό ένα μεγάλο έργο βρίσκεται σε εξέλιξη η δημιουργία μιας μεγάλης πλατείας στο κέντρο του χωριού επί οικοπέδου 2.500 τμ, δωρεάς προς την Αδελφότητα χωριανών μας καθώς και αναστήλωση επ' αυτής παλιού παραδοσιακού σπιτιού για την δημιουργία **λαογραφικού μουσείου**». **Θανάσης Πέτρου, πρόεδρος της Αδελφότητας Λεπτοκαρυάς.**

Η κατασκευή του σπιτιού αυτού στη Λεπτοκαρυά Θεσπρωτίας χρονολογείται περίπου το 1900. Οι κληρονόμοι αδελφοί Δάσκα με αγάπη και αυξημένη πατριωτική συνείδηση χάρισαν το μισό στην Αδελφότητα Λεπτοκαρυάς καθώς και ένα οικόπεδο 1800 τετραγωνικών μέτρων. Το υπόλοιπο σπίτι η Αδελφότητα το αγόρασε και τώρα το ανακατασκευάζει προκειμένου να γίνει στέκι των γυναικών καθώς και Λαογραφικό Μουσείο. Το οικόπεδο θα γίνει η πλατεία του χωριού. Η δράση και η προσφορά της Αδελφότητας Λεπτοκαρυάς Θεσπρωτίας είναι παραδειγματική. Θερμά συγχαρητήρια!

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Αδελφότητα Αειόπειρας Δωδώνης-Ηπείρου

Ουσιαστική η κοινωνική της προσφορά

«Αγαπητοί συγχωριανοί και φίλοι, Καλό Μήνα. Ο ερχομός του Ιούλη «φέρνει» όλους τους Αειτοπετρίτες πιο κοντά στο χωριό.

Η πρώτη από τις εκδηλώσεις που προγραμματίζει και ανακοινώνει το Δ.Σ. της Αδελφό-

τητάς μας είναι η οργάνωση της Αιμοδοσίας στις 29 Ιουλίου. Σας παρακαλούμε, προγραμματίζοντας το ταξίδι σας στο χωριό να λάβετε υπόψη σας κι αυτή τη δράση, ώστε να την αγκαλιάσουμε και να είμαστε εκεί όσο το δυνατόν περισσότεροι. Καλή μας αντάμωση». (Από την Ανακοίνωση-Πρόσκληση της Αδελφότητας).

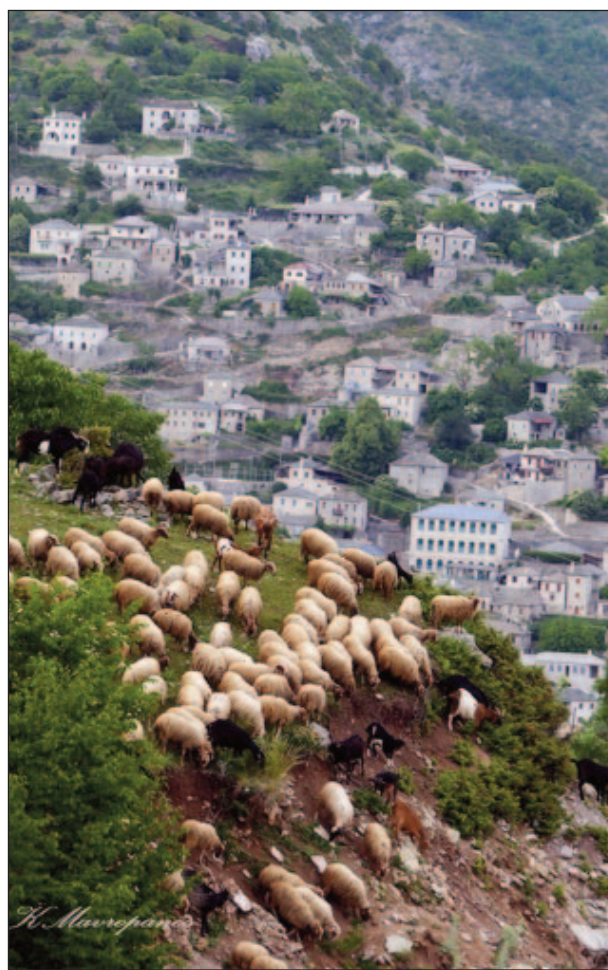
Σχόλιο: Ένα μεγάλο ΜΠΡΑΒΟ!

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗ ΚΩΛΕΤΤΗ

Με αφορμή την επέτειο των 200 χρόνων από την Επανάσταση του 1821, ο Σύνδεσμος Συρρακιωτών Πρέβεζας, αξιοποιώντας την εμπειρία που έχει αποκτήσει μετά το συνέδριο για τα 100 χρόνια από το θάνατο του **Κ. Κρυστάλλη** (1993) και τις ημερίδες για τον **Γ. Ζαλοκώστα** (1996), τον **Ι. Κωλέττη** (1997) και για τα 150 χρόνια από τη γέννηση του **Κ. Κρυστάλλη** (2018), συνδιοργανώνει με την Ακαδημία Αθηνών, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, τους Δήμους Βορείων Τζουμέρκων και Πρέβεζας και τους άλλους Συνδέσμους Συρρακιωτών, το διήμερο 15 και 16 Οκτωβρίου 2021, επιστημονικό Συνέδριο στην Πρέβεζα με θέμα: «**Ο Ιωάννης Κωλέττης και η εποχή του**».

Ο **Ιωάννης Κωλέττης** είναι ένα πρόσωπο που συνδέεται με την μοναδική επανάσταση στην Ήπειρο το 1821, την επανάσταση του Συρράκου και των Καλαρρυτών του Δήμου Βορείων Τζουμέρκων. Σκοπός του Συνεδρίου είναι η διερεύνηση του βίου και της δράσης του **Ιωάννη Κωλέττη** κατά τις περιόδους (προεπαναστατική, επαναστατική και μετεπαναστατική) μέσα από γραπτές μαρτυρίες. Στο Συνέδριο θα παρουσιάσουν τις εισηγήσεις τους κορυφαίοι επιστήμονες των ελληνικών πανεπιστημίων, που ασχολούνται με τη μελέτη εκείνων των χρονικών περιόδων.

Το Συνέδριο θα διεξαχθεί στο Λαογραφικό Μουσείο Συρρακιωτών, σε ανοιχτό στεγασμένο χώρο, για λόγους ασφάλειας, τηρουμένων όλων των υγειονομικών πρωτοκόλλων για την πανδημία. Επιστημονικός Υπεύθυνος Συνεδρίου: **Ευάγγελος Αυδίκος**, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Μερική άποψη του Συρράκου (Φωτ.: Κώστας Μαυροπάνος)

Πανηπειρωτική

Όργανο της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

Κλεισθένους 15 105 52, Αθήνα
Τηλ.: 210 3241137-3243822 • Fax: 210 3243822e-mail:
info@panepirotiki.com
Facebook: Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας
site: <https://www.youtube.com/channel/UCfzf52bQNIscsS0uZxSLeA>

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ:
Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος,
Πρόεδρος της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ
από Συντακτική Επιτροπή:
Χρήστος Τούμπουρος • Μαρίνα Τζάκου
Κώστας Παπαπάνος • Κατερίνα Σχισμένου •
Γιώργος Μουσαγός

Επιτροπή Ύλησ:
Χρήστος Τούμπουρος • Μαρίκα Γκόνη
Μαργαρίτα Μαραζοπούλου • Ελένη Κοντούλη
Αλέξανδρος Τσέκας

Η Άρτα φιλοξένησε το Πρώτο Αντάμωμα Ετεροδημοτών

ΜΙΑ ΓΙΟΡΤΗ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΗ ΣΤΟΥΣ
ΕΤΕΡΟΔΗΜΟΤΕΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

Ένα νέο θεσμό εγκαίνιασε ο Δήμος Αρταίων με τη διοργάνωση, σε συνεργασία με την ΠΣΕ, του πρώτου Ανταμώματος των Ετεροδημοτών. Αφορμή της πρωτοβουλίας αυτής ήταν οι συνθήκες που δημιούργησε η πανδημία η οποία δεν επέτρεψε σε πολλούς πατριώτες, το περσινό καλοκαίρι, να επισκεφτούν την ιδιαίτερη πατρίδα τους. Έτσι φέτος που οι συνθήκες το επέτρεψαν, ο Δήμος πραγματοποιήσε στις 13.8.2021 το πρώτο Αντάμωμα με την αιγίδα της ΠΣΕ.

Ο χώρος του Ανταμώματος ήταν ο Δημοτικός Θερινός Κινηματογράφος «Ορφέας».

Από την ΠΣΕ συμμετείχαν ο πρόεδρος **Μάκης Κιάμος**, ο Έφορος Τύπου **Χρήστος Τούμπουρος** και τα μέλη του ΔΣ **Αντώνης Κοντάς** και **Κώστας Παπαπάνος**. Επίσης συμμετείχε η θεματική Αντιπεριφερειάρχης **Αναστασία Σίμου**. Περιφερειακοί Σύμβουλοι, Αντιδήμαρχοι, Πρόεδροι Νομικών Προσώπων, Πρόεδροι Κοινοτήτων, Πρόεδροι Πολιτιστικών Συλλόγων κ.α.

Η εκδήλωση περιελάμβανε παραδοσιακή μουσική, από την Μουσική Χωρωδία «Αγνάντων» με τη διεύθυνση του μαέστρου Βαγγέλη Κώτσου και τους **Κωνσταντίνο Λιόντο** κλαρίνο και **Βασίλη Τριάντη** λαούτο, προβολή ενημερωτικών βίντεο, τοποθετήσεις των παρευρισκόμενων, με στόχο την ώσμωση και την ανταλλαγή απόψεων προς όφελος της Άρτας.

• • •

Ο δήμαρχος Άρτας **Χρήστος Τσιρογιάννης** στην ομιλία του τόνισε:

«Στόχος μας είναι να πραγματοποιήσουμε μια γιορτή αφιερωμένη στους ετεροδημότες μας, το πρώτο καλοκαίρι μετά την έναρξη της πανδημίας που οι συνθήκες ευνοούν τη επιστροφή τους. Έχοντας σαν γνώμονα ότι δεν περισσεύει κανείς στην προσπάθεια για την πρόωθηση και την ανάπτυξη του τόπου μας και επιθυμώντας να καταστήσουμε όλους τους απανταχού Αρτινούς, κοινωνούς σε μια συλλογική προσπάθεια για όλα τα μικρά και μεγάλα έργα που έχουμε θέσει ως στόχο. Η αμφίδρομη αγάπη που όλοι τρέφουμε για τον τόπο μας μπορεί να αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο στην προσπάθεια μας, αφενός να καταστεί ο τόπος μας ως ένας μεγάλος εξωστρεφής προορισμός για του ξένους και αφετέρου, ο βασικότερος λόγος για τους απόδημους Αρτινούς, να επιστρέψουν στον τόπο τους.

Εμείς θέλουμε να μπορέσουμε να συνεργαστούμε, να ακούσουμε προτάσεις, ιδέες, κριτική, να δούμε το μέλλον της περιοχής μας, να αθροίσουμε δυνάμεις.

Μ' αυτές τις λίγες σκέψεις που διατύπωσα θέλω να μας μεταφέρετε τη δική σας γνώμη, τις δικές

Ο δήμαρχος Αρταίων Χρήστος Τσιρογιάννης καλωσορίζει τους παρευρισκόμενους

σας προτάσεις. Εδώ είμαστε πάντα ανοικτοί σε όλους. Κλείνοντας θέλω να ευχαριστήσω την ΠΣΕ που πάντα είναι μαζί μας. Είναι πάρα πολύ σημαντική η βοήθειά της. Όπου χρειαστήκαμε είναι παρόντες.

Ένα σοβαρό θέμα που μας απασχολεί είναι η αξιοποίηση της λίμνης του Πουρναρίου. Ο Δήμος αντιτάχθηκε στην άδεια που έδωσε η ΡΑΕ, που ενέκρινε τη λειτουργία ενός μεγάλου φωτοβολταϊκού πάρκου. Αυτό έγινε και με τις εξορύξεις. Έχουμε χρέος να προστατεύσουμε το περιβάλλον και γι' αυτό θα πρέπει να αγωνιστούμε όλοι μαζί.

Σας ευχαριστώ και πιστεύω πως το δεύτερο αντάμωμα, εφόσον επιτρέψουν οι συνθήκες, θα έχει έναν πιο ουσιαστικό και πανηγυρικό χαρακτήρα».

• • •

Ο πρόεδρος της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας **Μάκης Κιάμος** στον χαιρετισμό του τόνισε τα εξής:

«Θέλω να συγχαρώ τον φίλο Δήμαρχο Αρταίων **Χρήστο Τσιρογιάννη** για την πρωτοβουλία του αυτή και να του ζητήσω με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου να καθορισθεί, ειδικά την 13^η Αυγούστου, να γίνεται αυτό το αντάμωμα για να γνωρίζει κάθε ετεροδημότης και να είναι κοντά μας.

Από την πρώτη στιγμή που δέχτηκα το σχετικό τηλεφώνημα από τον Δήμαρχο και μου εξέθεσε τη

σκέψη της πραγματοποίησης αυτής της εκδήλωσης, η δική μας σκέψη ήταν ότι με μεγάλη χαρά θα αντιμετωπίσουμε αυτή την σκέψη και θα συμμετάσχουμε ουσιαστικά. Πρέπει όμως να δεχτούμε ότι ήταν ένα αληθινό τόλμημα του Δημάρχου, διότι βιώνουμε δύσκολες καταστάσεις, ζούμε στην περίοδο της πανδημίας και όπως καλά ξέρετε οι εκδηλώσεις έχουν αναβληθεί ή έχουν ματαιωθεί οι περισσότερες. Εμείς ως ΠΣΕ είχαμε προγραμματίσει πάρα πολλές εκδηλώσεις, δυστυχώς όμως τα μέτρα αυτά

της πανδημίας δεν μας επέτρεψαν να τις πραγματοποιήσουμε. Και λέω λοιπόν πως είναι τόλμημα που επιχείρησε αυτό το αντάμωμα. Δυστυχώς οι συμπολίτες μας είναι φοβισμένοι, αν και οι περισσότεροι είναι εμβολιασμένοι. Είναι φοβισμένοι, γιατί η πανδημία δεν χαρίζεται σε κανέναν και στους εμβολιασμένους και στους ανεμβολίαστους. Γι' αυτό επαναλαμβάνω, για τρίτη φορά είναι ένα αληθινό τόλμημα.

Η ΠΣΕ, η κορυφαία οργάνωση των απόδημων Ηπειρωτών αριθμεί 476 Σωματεία Αποδήμων και περί τους 700.000 απόδημους στην Αθήνα, πάνω από 1.500.000 Ηπειρώτες ανά τον κόσμο. Η σκέψη όλων αυτών των Ηπειρωτών, μη εξαιρουμένων και των Αρτινών είναι τα χωριά τους. Μπορεί να δραστηριοποιούνται επαγγελματικά εκτός Ηπείρου, αλλά ολάνθως η σκέψη μας είναι στα χωριά μας. Και τα επισκεπτόμαστε με την πρώτη ευκαιρία και θέλουμε τα χωριά μας να παραμείνουν έτσι όπως τα αφήσαμε, όταν αναγκαστήκαμε να βρεθούμε, εκτός περιφέρειας ο καθένας, για να αναζητήσει την τύχη του. Σε σχέση με όσα είπε ο κ. Δήμαρχος για το περιβάλλον και την ανάπτυξη της περιοχής μας η ΠΣΕ στέκεται κοντά σε όλες αυτές τις αποφάσεις και ιδιαίτερα στα θέματα περιβάλλοντος είναι κάθετη και απόλυτη. Γι' αυτό τις περισσότερες φορές οι αποφάσεις μας συνάδουν απόλυτα με τις αποφάσεις της τοπικής κοινωνίας και συμπορευόμαστε με τις αποφάσεις των Δημοτικών Συμβουλίων.

Θέλω να πιστεύω πως κανένα Δημοτικό Συμβούλιο θα επιτρέψει να γίνουν άναρχες δομήσεις και να γίνουν επενδύσεις που θα βλάψουν το περιβάλλον. Τελευταία είχαμε κάποιες οχλήσεις για υδροπλε-

Ο πρόεδρος της ΠΣΕ Μάκης Κιάμος στο βήμα

κτρικά έργα που ετοιμάζονται να γίνουν στα Τζουμέρκα. Είμαστε αντίθετοι, γιατί εκεί κάθε 100 μέτρα νομίζουμε πως είναι δυνατόν να γίνει και ένα υδροηλεκτρικό έργο. Ανεμογεννήτριες. Πρέπει να περιοριστεί ο αριθμός τους και να μην «φυτεύονται» σε βάρος του περιβάλλοντος και των τοπικών συμφερόντων. Στις έρευνες και τις εξορύξεις πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, εξετάζοντας πάντα εάν είναι θετικό το πρόσημο. Για όλα αυτά είναι αναγκαίο να στεκόμαστε κοντά στις αποφάσεις των τοπικών κοινωνιών για να υπερασπίσουμε τα συμφέροντα, στο μέτρο του δυνατού όλης της Ηπείρου.

Δεν θα επιτρέψουμε σε κανέναν και δράττομαι της ευκαιρίας να σας πω ότι, όπως παλέψαμε και κρατήσαμε το Ζάππειο Μέγαρο να έχει δημόσιο χαρα-

Η θεματική Αντιπεριφερειάρχης Αναστασία Σίμου απευθύνει χαιρετισμό

κτήρα, έτσι θα αγωνιστούμε και για όλα τα κληροδοτήματα, τουλάχιστον γι' αυτά που κληροδότησαν οι Ηπειρώτες. Εμείς, για όσα έφτιαξαν οι Ηπειρώτες είμαστε πρόθυμοι να τα στηρίξουμε με ψυχική και σώμα, διότι πρέπει να μείνουν στη διάθεση του ελληνικού λαού και των Ηπειρωτών, έτσι όπως οι διαθέτες όρισαν στις διαθήκες τους.

• • •

Η Αντιπεριφερειάρχης Αναστασία Σίμου στον χαιρετισμό της τόνισε:

Κυρίες και κύριοι,

Η αποψινή εκδήλωση, θα μου επιτρέψετε, κυρίες και κύριοι, να πω πως είναι ένα σφικταγκάλισμα των Ηπειρωτών που είτε μένουν εδώ, στη γενέτειρα, είτε μένουν μακριά απ' αυτήν. Είναι μια σύναξη πατριωτών Ηπειρωτών οι οποίοι ανά πάσα στιγμή το μυαλό τους, όπως σωστά είπε και ο πρόεδρος της ΠΣΕ, είναι στη γενέτειρά τους. Είτε έλκουν την καταγωγή τους από τα ορεινά Τζουμέρκα, τα Ραδοβίζια, είτε από τα χωριά του κάμπου, ακόμη και από την πρωτεύουσα του νομού Άρτας, μανά πάσα στιγμή επιθυμούν να βρίσκονται κοντά στη γενέτειρά τους. Έρχονται, φεύγουν, ξανάρχονται και πάλι εδώ μένουν.

Να πούμε ότι σαν Περιφέρεια έχουμε σύμμαχο την ΠΣΕ και σε ό,τι κάνουμε τη θέλουμε κοντά μας. Ευελπιστούμε σε μια μελλοντική συνεργασία, που ο ίδιος ομ περιφερειάρχης μας, ο κ. Κακριμάνης επιθυμεί. Δεν μπορώ να πω τίποτε ακόμη.

Να συχαρώ τον Δήμαρχο Άρτας για την πολύ ωραία αυτή ιδέα. Επίσης τον πρόεδρο της ΠΣΕ και τα μέλη που παρευρίσκονται σήμερα εδώ. Κρατάνε ψηλά τη σημαία της Ηπείρου σε όλα τα πέρατα της γης. Να ευχηθώ του χρόνου, όπως είπε και ο κ. Δήμαρχος να είμαστε περισσότεροι και με καλύτερες υγειονομικές συνθήκες, ώστε να δώσουμε έναν πανηγυρικό χαρακτήρα στη συγκεκριμένη εκδήλωση. Επειδή όμως η αρχή είναι το ήμισυ του παντός, σήμερα έγινε η αρχή. Τα επόμενα χρόνια η όλη διαδικασία θα είναι θεασμός και θα είμαστε όλοι παρόντες. Καλή Αντάμωση.

• • •

Ακολούθησε ευρύτατος διάλογος, όπου πολλοί παρευρισκόμενοι διατύπωσαν τον προβληματισμό τους σχετικά με την ανάπτυξη της Ηπείρου και τους κινδύνους που αφορούν την άναρχη ανάπτυξη και κατασκευή υδροηλεκτρικών έργων στους ποταμούς καθώς και οι τοποθέτηση υπερβολικού αριθμού ανεμογεννητριών. Η ανάπτυξη είναι αναγκαία, τόνισαν όλοι οι ομιλητές, αλλά να μην γίνεται σε βάρος του περιβάλλοντος και των δικαιωμάτων των κατοίκων. Να λαμβάνεται υπόψη αναγκαστικά η κοινή γνώμη.

Στο τέλος της εκδήλωσης, όλοι δήλωσαν ικανοποιημένοι για την πρωτοβουλία και όπως όλα δείχνουν ένας νέος θεσμός γεννήθηκε στα ηπειρώτικα πράγματα.

Στην εκδήλωση τηρήθηκαν όλα τα προβλεπόμενα μέτρα ατομικής προστασίας.

Μέλη της αντιπροσωπείας της ΠΣΕ με τον Δήμαρχο Άρτας. Από αριστερά: Κώστας Παπαπάνος, Φιλάνθη Αποστολοπούλου, Χρήστος Τσιρογιάννης, Μάκης Κιάμος και Χρήστος Τούμπουρος

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Το μαρτυρικό Κεφαλόβρυσο Πωγωνίου

Παρουσία του Προέδρου της Βουλής τιμήθηκε η μνήμη των θυμάτων του Ολοκαυτώματος Κεφαλόβρυσου

Σε μια τελετή 10.7.2021 που διοργάνωσε ο Δήμος Πωγωνίου, σε συνεργασία με την Περιφέρεια Ηπείρου, την Τοπική Κοινότητα Κεφαλοβρύσου, την Ένωση Πωγωνησίων Ηπείρου τιμήθηκε η μνήμη των θυμάτων του Ολοκαυτώματος Κεφαλόβρυσου.

Στον χαιρετισμό του ο Πρόεδρος της Βουλής **Κωνσταντίνος Τασούλας** τόνισε ότι το πιο σπουδαίο χρέος μας είναι να θυμόμαστε τους ανθρώπους που πλήρωσαν βαρύ τίμημα για την ελευθερία και να χτίσουμε μία ζωή ειρηνική και με προκοπή. «Μόνο έτσι θα αποτρέψουμε την επανάληψη τέτοιων φαινομένων» σημείωσε χαρακτηριστικά ενώ προσέφερε στον Πρόεδρο της Κοινότητας Κεφαλοβρύσου την επετειακή έκδοση της Βουλής με τίτλο «Αντικρίζοντας την ελευθερία» που είναι αφιερωμένη στα 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση.

Χαιρετισμό απηύθυνε και ο **Κωνσταντίνος Μεντής**, πρόεδρος της Κοινότητας Κεφαλοβρύσου λέγοντας μεταξύ άλλων: «Συγκεντρωθήκαμε σήμερα για να τιμήσουμε 22 ήρωες του Κεφαλοβρύσου που γνώρισαν φρικτό θάνατο από τα ναζιστικά στρατεύματα. Όσα χρόνια κι αν περάσουν, ο πόνος δε μπορεί να μειωθεί και η

Ομάδα Τιμής στους εκτελεσθέντες

αδικία δε μπορεί να ξεχαστεί. Αυτή τη βαρβαρότητα δε μπορούμε και δεν πρέπει να την ξεχάσουμε ποτέ». Την ΠΣΕ εκπροσώπησε το μέλος του ΔΣ **Κώστας Ζηκόπουλος**.

Η ΣΦΑΓΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΕΝΟΥ

Την Δευτέρα 16 Αυγούστου στο **Μαρτυρικό Κομμένο Άρτας** τιμήθηκε η μνήμη των θυμάτων της Ναζιστικής Θηριωδίας με μια σεμνή τελετή που πραγματοποιήθηκε στο Ηρώο μνημείο παρουσία των τελευταίων επιζώντων εκείνης της αποφράδας ημέρας και αρκετών επισήμων. Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκπροσώπησε το μέλος του ΔΣ **Κώστας Παπαπάνος**, ο οποίος και κατέθεσε στεφάνι στο μνημείο των πεσόντων. Εκτενές ρεπορτάζ καθώς και η εικαστική παρέμβση του εικαστικού **Χρήστου Παππά** και του **Αμάρ Μπάσιτς**, αρχιτέκτονα, στο επόμενο φύλλο της εφημερίδας.

Από αριστερά Δημήτρης Θεοφάνης Στασινός, Αρτεμισία Κοντογιάννη, Λάμπρος Πανακούλιας, Θεόδωρος Σκάρας και Δημήτρης Σπ. Στασινός

Πανηπειρωτικός Σύλλογος Πατρών

Το γυναικείο χορευτικό σύνολο του Πανηπειρωτικού Συλλόγου Πατρών συμμετείχε εκθές, Πέμπτη, 22.7.2021, στο χορευτικό αντάμωμα που έλαβε χώρα στο Νότιο Πάρκο, στο πλαίσιο των τριήμερων εκδηλώσεων «Γιορτές των πόλεων για τα 200 χρόνια μετά την Επανάσταση» που διοργανώνει ο πολιτιστικός οργανισμός του δήμου Πατρέων.

Οι γυναίκες του Συλλόγου, υπό την καθοδήγηση της Ηπειρώτισσας χοροδιδασκάλισσας, **Ελευθερίας Λάμπρη**, με λιτό και δωρικό τρόπο, απέδωσαν τους ακόλουθους χορούς με ιστορικό περιεχόμενο σε μια προσπάθεια διάδοσης των τραγουδιών της προ, επαναστατικής και μετεπαναστατικής περιόδου στην περιοχή του Σουλίου, στοχεύοντας συνάμα στην ανάδειξη και της γυναικείας συμβολής στα ιστορικά αυτά γεγονότα: α) γιο μωρέ γιο β) Τσιτομήτρος ή Τσι-

τομήτρος, γ) Στο Σούλι βγαίνει ο Αυγερινός, δ) Μάρκας Μπότσαρης.

«Ο Πανηπειρωτικός Σύλλογος Πατρών συμμετέχει σε εκδηλώσεις επετειακού χαρακτήρα, γιατί θεωρεί ότι επιστρέφοντας με αναστοχασμό στο παρελθόν μας δίνουμε απαντήσεις στα σύγχρονα προβλήματα του ανθρώπου και υπερασπιζόμαστε τα ανθρώπινα δικαιώματά μας».

Τιμήθηκαν τα θύματα της ναζιστικής θηριωδίας στη Μουσιωτίτσα

Τους 152 εκτελεσθέντες από τα Γερμανικά στρατεύματα κατοχής στις 25 Ιουλίου του 1943 στη Μαρτυρική Μουσιωτίτσα, τίμησαν το απόγευμα του Σαββάτου 24.7.2021 και το πρωί της Κυριακής, 25.7.2021 ο Δήμος Δωδώνης, η Κοινότητα Μουσιωτίτσας και οι τοπικοί φορείς.

Το Σάββατο 24 Ιουλίου τελέστηκε τρισάγιο στο Σπιθάρι, τόπο εκτέλεσης των θυμάτων και ακολούθησε αγώνας δρόμου θυσίας από το Σπιθάρι προς τον Ι.Ν. Αγίου Νικολάου. Το πρωί της Κυριακής 25 Ιουλίου, τελέστηκε μνημόσυνο στον Ι.Ν. Αποστόλου Παύλου Νέας Μουσιωτίτσας και με πομπή οι συμμετέχοντες στην εκδήλωση, μετέβησαν στο Μνημείο Πεσόντων, όπου εψάλη επιμνημόσυνη δέηση.

Ακολούθως, ο Δήμαρχος Δωδώνης **Χρήστος Ντακαλέτσης** απηύθυνε σύντομο χαιρετισμό, αναφερόμενος στα ιστορικά γεγονότα της εκτέλεσης των 152 ανθρώπων, μεταξύ των οποίων, πολλών μικρών παιδιών, γερόντων και γυναικών. Μεταξύ άλλων ανέφερε πως: «Στην περίπτωση της Μουσιωτίτσας, όπως και σε πολλά άλλα χωριά που κάπκαν από τις

Ο Δήμαρχος Δωδώνης Χρήστος Ντακαλέτσης καταθέτει στεφάνι στο μνημείο των 152 εκτελεσθέντων από τα Γερμανικά στρατεύματα κατοχής στις 25 Ιουλίου του 1943.

γερμανικές δυνάμεις Κατοχής σε όλη την Ελλάδα, στοιχειοθετούνται νομικά, εγκλήματα πολέμου σε πολλαπλή μορφή: Δεν εκτελούνται κατόπιν δίκης, ένοπλοι, άστοχοι αντάρτες που επιτίθενται και σκοτώνουν Γερμανούς, δεν εκτελούνται καν ύποπτοι για επίθεση άνδρες ικανοί να φέρουν όπλα, αλλά μη ύποπτοι ειρηνικοί πολίτες ανεξαρτήτως φύλου και ηλικίας, και μάλιστα κάτω από θηριώδεις συνθήκες, ώστε να φρίττει ο κάθε αναγνώστης της πρόσφατης ιστορίας».

Παρουσία του Μητροπολίτη και με όλες τις πρέπεισες τιμές έγινε η τελετή των αποκαλυπτηρίων του ανδριάντα του Φώτου Μπόμπορη στην Κρανιά Πρεβέζης

Με λαμπρότητα πραγματοποιήθηκε την Πέμπτη 19 Αυγούστου η τελετή εκδήλωσης των αποκαλυπτηρίων του ανδριάντα του μεγάλου αγωνιστή της επανάστασης **Φώτου Μπόμπορη**, στην πλατεία της Κοινότητας Κρανέας Πρεβέζης.

Τα αποκαλυπτήρια έκανε ο δήμαρχος Ζηρού **Νικόλαος Καλαντζής**, ενώ το άγαλμα του οπλαρχηγού **Φώτου Μπόμπορη**, ο οποίος σκοτώθηκε ηρωικά έξω από το Μεσολόγγι στις 27 Φεβρουαρίου 1926, φιλοτέχνησε ο διακεκριμένος και πολυβραβευμένος Ηπειρώτης γλύπτης, **Θεόδωρος Παπαγιάννης**.

Η εκδήλωση άρχισε με παραδοσιακά τραγούδια και επιμνημόσυνη δέηση χοροστατούντας τον Σεβασμιότατο μητροπολίτη Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ.κ. **Χρυσόστομου**.

Ο δήμαρχος Ζηρού **Νικόλαος Καλαντζής**, στον χαιρετισμό του κατά τα αποκαλυπτήρια του επιβλητικού αγάλματος, σημείωσε: «Είναι ιδιαίτερη η χαρά που βρισκόμαστε σήμερα εδώ στην ιστορική κοινότητα της Κρανιάς, στην εκδήλωση για τα αποκαλυπτήρια του αγάλματος ενός σπουδαίου συντοπίτη αγωνιστή της επανάστασης του 1821 του **Φώτου Μπόμπορη**.

Ο οπλαρχηγός της επανάστασης **Φώτος Μπόμπορης** επέδειξε ηρωική στάση κατά τους αγώνες, ενώ μέσα και από την ενεργό συμμετοχή του, ως πολιτικού, στην Α' εθνοσυνέλευση της πατρίδας μας, συνέβαλε με τρόπο αποφασιστικό στην παλιγγενεσία αλλά και τη δημιουργία του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Η διαφύλαξη και η ανάδειξη με κάθε δυνατό τρόπο, της ιστορίας, και ιδιαίτερα της τοπικής, αποτελεί χρέος όλων μας. [...] Σε αυτό το βάθρο και πίσω από τη σημαία της πατρίδας μας δεν βρίσκεται απλά ένα ακόμα άμορφο και επιβλητικό άγαλμα, αλλά ένα σύμβολο ελευθερίας, αξιοπρέπειας και πατριωτισμού, κι αυτές είναι αξίες που ούτε λησμονούνται, ούτε χαρίζονται.

Όσοι άλλωστε δεν τιμούν το παρελθόν, συνθήως έχουν άδηλο μέλλον.

Γι' αυτό είμαστε σήμερα εδώ.

Για να τιμήσουμε τη γενναϊότητα και την αυτοθυσία με την οποία πολέμησε ο **Φώτος Μπόμπορης** μέχρι τέλους οπότε και έπεσε μαχόμενος στο Μεσολόγγι, υπερασπιζόμενος τα πιο υψηλά ιδανικά.

Την πατρίδα και την ελευθερία».

Το μέλος του ΔΣ της ΠΣΕ Χριστόφορος Ευθυμίου παραλαμβάνει το στεφάνι, προκειμένου να το καταθέσει στο μνημείο του ήρωα.

Χαιρετισμό απηύθυναν οι βουλευτές Πρεβέζας, **Στέργιος Γιαννάκης** και Κωνσταντίνος Μπάρκας, ο πρόεδρος της Κοινότητας **Σωτήριος Μπόμπορης**.

Το ιστορικό του αγωνιστή της επανάστασης **Φώτου Μπόμπορη**, αφηγήθηκε μινωδώς και με συγκινητικό τρόπο, αποκαλύπτοντας και πτυχές της δράσης του Κρανιώτη οπλαρχηγού, που δεν ήταν ιδιαίτερα γνωστές, ο τώως πρόεδρος της Κοινότητας Κρανέας και συνταξιούχος δάσκαλος **Βασίλειος Κωνσταντίνης**.

Ποίημα για την εθνεγερσία των Ελλήνων απήγγειλε η κα **Πάντου**, ενώ ο κ. **Πάτσος** τραγούδησε τοπικά παραδοσιακά τραγούδια με αναφορά στον Μάρκο Μπότσαρη και τους αγωνιστές της Κοινότητας της Κρανιάς. Την ΠΣΕ εκπροσώπησε το μέλος του ΔΣ **Χριστόφορος Ευθυμίου**.

Κεράσοβο Κονίτσας. Συγκίνηση και Κερασοβίτικη υπερηφάνεια

Συγκίνηση και υπερηφάνεια ένωσαν να διαπερνά το σώμα όλων των Κερασοβιτιστών/τών από την εκδήλωση της Αδελφότητας Αγίας Παρασκευής Κονίτσας το ΚΕΡΑΣΟΒΟ, 12 Αυγούστου 2021 στην πλατεία του χωριού, που τίμησε την έναρξη των αγώνων για την ελευθερία από τον οθωμανικό ζυγό και ιδιαίτερα τους Κερασοβίτες ήρωες που αγωνίστηκαν και χάρισαν την Ελευθερία στην πατρίδα μας.

Η εκδήλωση ήταν σπονδυλωτή καθώς έδενε ιστορικά κείμενα με μουσική και τραγούδι. Το ιστορικό κείμενο ήταν αποτέλεσμα της έρευνας της **Φεβρωνίας Ρεβύνθη** που από ένα πλήθος πληροφοριών που συγκεν-

τρωσε έκανε καταγραφή της ιστορικής διαδρομής της περιοχής μας και τον αγώνα των προγόνων μας προεπαναστατικά, κατά τη διάρκεια του αγώνα του 1821 και κυρίως στον αγώνα των Κερασοβιτών για την δική μας απελευθέρωση το 1913.

Μας συγκλόνισε όλους τους Κερασοβίτες η ανάγνωση του ιστορικού κειμένου από τη **Λευκοθέα Φιλιππίδη** που ήταν ένα ταξίδι στο χρόνο και η επένδυση του με τη μουσική και τα τραγούδια σχετιζόμενα με την ιστορία μας. Μάλιστα, 4 τραγούδια που ακούσαμε από την αρχίστρα του **Νίκου Φιλιππίδη** που αφορούσαν την ιστορία και τον αγώνα των προγόνων μας ήταν από τις πιο «δυνατές»

Οι συντελεστές: Λευκοθέα Φιλιππίδη, Γιώργος Σιάφης, Νίκος Φιλιππίδης και Ελένη Σιάφη

της βραδιάς και μας ζητούν να κρατήσουμε ψηλά το κεφάλι που σήκωσαν γενναία οι ίδιοι.

Οι πρόγονοι μας, μας έδειξαν τον τρόπο με τον οποίο να βιώνουμε και να καταλαβαίνουμε το χωριό μας αλλά και τον τρόπο με τον οποίο θα χρειαστεί να προχωρήσουμε στο μέλλον με ένα συνειδησιακό αναστοχασμό.

Η εκδήλωση ξεκίνησε με το έργο «Βαρτζιοπάν», σε κείμενο **Χ. Ρέμπηλη**, μουσική Νίκου Φιλιππίδη, αφήγηση Λευκοθέας Φιλιππίδη και με χορευτικό αυτοσχεδιασμό του Ταξιάρχη Βασιλάκου.

Συντελεστές στα Κερασοβίτικα 2021

Οργάνωση: **Ελένη Σιάφη**, Πρόεδρος της Αδελφότητας Αγίας Παρασκευής Κονίτσας το ΚΕΡΑΣΟΒΟ. Κείμενα: **Φεβρωνία Ρεβύνθη** και **Λευκοθέα Φιλιππίδη**.

Επιλογή τραγουδιών, κλαρίνο **Νίκος Φι-**

Τιμή στους ήρωες Κερασοβίτες στην πλατεία του χωριού

λιππίδης. Τραγούδι: **Κώστας Φιλιππίδης, Λευκοθέα Φιλιππίδη**. Ακροτητές: **Θανάσης Χριστόπουλος, Ντέφι: Παύλος Νάκος**. Απαγγελία κειμένων: **Λευκοθέα Φιλιππίδη**.

200 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ '21

ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ ΝΤΑΛΙΑΝΗΣ

Παράλληλες εκδηλώσεις στο Δελβινάκι Ηπείρου και στο Φραγκοκάστελλο Σφακίων

«Κι αρχίσαμε τον πόλεμον και πήραμε την πλάτη των τούρκων και βγήκαν οι αθάνατοι Έλληνες από το Μετόχι του αντρείου Χατζημιάλη με τη καρβαλαρίαν του και δίνουν ένα χαλασμό των τούρκων κι έναν σκοτωμό τρομερό...»

Ιωάννης Μακρυγιάννης

Την Παρασκευή 16 Ιουλίου 2020 ο Δήμος Πωγωνίου συνδιοργάνωσε με το Τοπικό Συμβούλιο Δελβινακίου, τον Πολιτιστικό και Φιλεκπαιδευτικό Σύλλογο Δελβινακίου εκδηλώσεις προς τιμή του ήρωα της Επανάστασης **Χατζημιάλη Νταλιάνη**.

Ο ήρωας **Χατζημιάλης Νταλιάνης**, ο «Ιππάρχος του αγώνος της παλιγγενεσίας», όπως ονομάστηκε, γεννήθηκε στο Δελβινάκι το 1775 και σκοτώθηκε στο Φραγκοκάστελλο στην Κρήτη στις 18 Μαΐου του 1828.

Στην Κρήτη, ακόμη και σήμερα, οι Κρητικοί απαγγέλλουν το δίστιχο: **«Αφουγκραστείτε να σας πω ούλοι μικροί μεγάλοι πώς πολεμάει ο Μουσταφάς με το Χατζημιάλη»**.

Σπούδασε στην Ιταλία, αλλά ασχολήθηκε στην Τεργέστη με την καπνοβιομηχανία. Δραστηριοποιήθηκε ως επιχειρηματίας και απέκτησε μεγάλη περιουσία. Το όνομά του ήταν «Μιχαήλ Χρήστου». Το επίθετο «Νταλιάνης» το απέκτησε από τη χρήση του όπλου της εποχής, το ιταλικό βραχύκανο «νταλιάνι». Βαπτίστηκε στον Ιορδάνη ποταμό και από Μιχαήλ ονομάστηκε Χατζημιάλης. Το 1816 έγινε μέλος της Φιλικής Εταιρείας. Συγκρότησε Ιληνικό και πήρε μέρος σε πολλές μάχες στη νότια Ελλάδα. Συμμετείχε σε επιδρομές κατά του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο και αργότερα στη Στερεά Ελλάδα και στο πλευρό του Καραϊσκάκη στη μάχη του Φαλήρου, και με προσωπικές του δαπάνες συγκρότησε Ιληνικό που συμμετείχε ενεργά στον Αγώνα. Τον Μάρτιο του 1826 ναύλωσε τρία καράβια με 800 εθελοντές και ξεκίνησε με προορισμό τον Λίβανο. Σκοπό είχαν να τους πείσουν να ξεκινήσουν αγώνα κατά των Τούρκων. Δεν το κατάφεραν. Στην Ελλάδα συμμετείχε σε πολλές επιδρομές στην Πελοπόννησο κατά του Ιμπραήμ. Στη Στερεά Ελλάδα πολέμησε στο πλευρό του Καραϊσκάκη μέχρι το θάνατό του στη μάχη του Φαλήρου.

Το 1827 του απονέμεται το **αξίωμα του Αρχηγού στο άτακτο Ιππικό της Ελλάδας και μεταβαίνει στην Κρήτη επικεφαλής 500 ανδρών και 100 ιππέων, εκ των οποίων σύμφωνα με ιστορικές πηγές, οι 385 ήταν Ηπειρώτες, προκειμένου να ηγηθεί της Επα-**

Η Έφορος Δημοσίων Σχέσεων της ΠΣΕ Μαρίκα Γκόνη καταθέτει στεφάνι 16.7.2021 στον ανδριάντα, Δελβινάκι, του ήρωα Χατζημιάλη Νταλιάνη

Δευτέρα 5 Νοεμβρίου 2012. Αδελφοποίηση Δελβινακίου-Σφακίων. Η αντιπροσωπεία των Κρητών

νάστασης. Ο Χατζημιάλης οχυρώνεται στο Φραγκοκάστελλο όπου στις 17 Μαΐου έφτασε ο Μουσταφά επικεφαλής στρατού (8.000). Τις πρώτες ώρες η μάχη ήταν αμφίροπη παρόλη την αριθμητική υπεροχή των οθωμανικών δυνάμεων. Τελικά ύστερα από λυσασέο και άνισο αγώνα οι αμυνόμενοι πραγματοποίησαν έξοδο από το κάστρο. Σχεδόν όλοι οι υπερασπιστές του Φραγκοκάστελλου βρήκαν τον θάνατο, μαζί με τον Χατζημιάλη Νταλιάνη και τον υπασπιστή του **Κυριακούλη Αγουροκαστρίτη**.

17.6.2010. Η πομπή βαδίζει να φτάσει στον ιερό χώρο όπου βρίσκεται η προτομή του ήρωα Χατζή Μιχάλη Νταλιάνη. Διακρίνεται ο πρόεδρος της ΠΣΕ Κώστας Αλεξίου (Φωτ.: «ΣΦΑΚΙΑ-Η ΡΙΖΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ»)

Οι πρόεδροι των Συλλόγων Ηπειρωτών Νομού Λασιθίου, Ηρακλείου και Χανίων, Γιώργος Στάμος, Σταύρος Δημητρίου και Γιάννα Παρουσιάδου, μπροστά στον ανδριάντα του Ηπειρώτη Χατζημιάλη Νταλιάνη

Αδελφοποίηση Δήμου Πωγωνίου και Σφακίων

Ιστορικά το Δελβινάκι και τα Σφακιά ταυτίζονται από τη δράση του Χατζημιάλη Νταλιάνη, γι' αυτό και πριν από μερικά χρόνια ο Δήμος Πωγωνίου με το Δήμο Σφακίων πραγματοποίησαν αδελφοποίηση ως ελάχιστο φόρο τιμής στον καπετάνιο του αγώνα.

«Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία ως εκ του χρέους της, επιδιώκει σε κάθε ευκαιρία και με κάθε πρόσφορο μέσο της ανάδειξης της πλούσιας πολιτιστικής και ιστορικής μας κληρονομιάς και ιδιαίτερα εκείνων των στοιχείων που την συνθέτουν και δεν είναι τόσο η καθόλου γνωστά. Μέσα σ' αυτούς τους στόχους από καιρό είχαμε συμπεριλάβει σχετική εκδήλωση αποτίνοντας φόρο τιμής σ' αυτούς που θυσίαστηκαν σ' αυτό τον τόπο κάνοντας πιο ευρύτερα γνωστό ένα πρώτης κατά την εκτίμησή μου γραμμής ηρωικό γεγονός κατά τη διάρκεια της αποτίναξης τεσσάρων αιώνων τουρκικής τυραννίας και παλιγγενεσίας του γένους μας, εδώ στα ιερά χώματα των Σφακίων. Το Μάιο του 1828 τριακόσιοι ογδόντα Ηπειρώτες με επικεφαλής τον **Χατζή Μιχάλη Νταλιάνη** και έπεσαν ηρωικά». Από την ομιλία του Κώστα Αλεξίου, προέδρου της ΠΣΕ 17.6.2010

Εκδηλώσεις στο Φραγκοκάστελλο

Στο επιβλητικό κάστρο του Φραγκοκάστελλου, με την τόσο μεγάλη ιστορία, την Τετάρτη 14 Ιουλίου, έλαβε χώρα μια εκδήλωση η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τον εορτασμό των 200 χρόνων από την ελληνική επανάσταση. Συνδιοργανωτές ήταν η Περιφέρεια Κρήτης, ο Δήμος Σφακίων και η Ένωση Σφακιανών της Περιφερειακής Ενότητας Χανίων.

Η εκδήλωση αυτή ήταν αφιερωμένη στη Μάχη του Φραγκοκάστελλου, σε όλους όσοι πολέμησαν εκεί και συγκεκριμένα στον ήρωα **Χατζημιάλη Νταλιάνη**, τον ήρωα αυτό ο οποίος ερχόμενος από το Δελβινάκι της Ηπείρου, «θυσιάστηκε για το ύψιστο ιδανικό της ελευθερίας».

Στην εκδήλωση συμμετείχαν οι Σύλλογοι Ηπειρωτών Νομού Λασιθίου, Ηρακλείου και Χανίων.

Η Πανηπειρωτική στις εκδηλώσεις μνήμης και τιμής του Χατζημιάλη Νταλιάνη

Εκδήλωση στο Φραγκοκάστελλο 17 Ιουνίου 2010

Στη μνήμη των νεκρών Ηπειρωτών που πολέμησαν και έπεσαν στη μάχη του Φραγκοκάστελλου στα Σφακιά υπό την αρχηγία του **Χατζή Μιχάλη Νταλιάνη** στις **18-Μαΐου 1828**, η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας, η Πανελλήνια Ομοσπονδία Κρητικών Σωματείων, με την συμμετοχή των σωματείων ηπειρωτών Κρήτης, της Ένωσης Απανταχού Σφακιανών και το Δήμο Σφακίων πραγματοποίησαν εκδήλωση τιμής και μνήμης στον ιερό χώρο θυσίας

Η επανάσταση στους Καλαρρύτες Ηπείρου

Τιμήθηκε την Κυριακή 4 Ιουλίου 2021, η 200η επέτειος από την επανάσταση των Καλαρρυτών Ηπείρου

Οι Καλαρρύτες και το Συρράκο, πλούσια βλαχοχώρια, ήταν τα πρώτα χωριά στην Ήπειρο, που επαναστάτησαν το 1821, με αποτέλεσμα την καταστροφή τους και τον αφανισμό πολλών κατοίκων και τον ξεριζωμό των υπολοίπων.

Την τελετή διοργάνωσε η Περιφέρεια Ηπείρου και ο Δήμος Βορείων Τζουμέρκων και έγινε παρουσία του προέδρου της Βουλής **Κωνσταντίνου Τασούλα**, ενώ την κυβέρνηση εκπροσώπησε ο υφυπουργός Περιβάλλοντος **Γιώργος Αμυράς**.

Ακολούθησε ο πανηγυρικός της ημέρας από τον ομότιμο καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων **Απόστολο Κατσιή** με θέμα: «'Θέλει αρετήν και τόλμην η Ελευθερία' – Η επανάσταση των Καλαρυτών ως συμβολή στην Εθνική Παλιγγενεσία».

Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΡΤΑ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΟ ΒΟΥΡΓΑΡΕΛΙ

Η Έναρξη της Επανάστασης του 1821 για την περιοχή της Άρτας στο Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στο Βουργαρέλι

Το πανελλαδικής εμβέλειας και όχι μόνο της περιοχής της Άρτας γεγονός τιμήθηκε με μεγαλοπρέπεια στο ιστορικό Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στο Βουργαρέλι, την Αγία Λαύρα της περιοχής.

Σάββατο βράδυ 7 Αυγούστου 2021 στον αύλειο χώρο του Μοναστηριού με το υποβλητικό φως και τη μυσταγωγία του ιερού τόπου πραγματοποιήθηκε η εκδήλωση σύμφωνα με το πρόγραμμα της πρόσκλησης από το Δήμο Κεντρικών Τζουμέρκων: Επιμνημόσυνη δέσηση – Κατάθεση στεφάνων – Χαίρετισμοί (**Χρήστος Χασιάκος**, Δήμαρχος Κεντρικών Τζουμέρκων – **Χρήστος Γκόγκας**, Βουλευτής Άρτας – **Βασίλειος Ψαθάς**, Αντιπεριφερειάρχης Άρτας).

Ακολούθησαν οι εξής ομιλίες:

α. «Έναρξη της Επανάστασης του 1821 για την περιοχή της Άρτας στο Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στο Βουργαρέλι – 200 χρόνια μετά, το ιστορικό, οι πρωτεργάτες» από την **Λουκία Αντωνίου**, Φιλολόγο, Πρόεδρο του Συλλόγου Βουργαρελιωτών Αττικής.

β. «Η Επανάσταση στα Τζουμέρκα» από τον **Κωνσταντίνο Κωστα-βασίλη**, Φιλολόγο, Δρ. Ιστορίας Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

γ. «Η Επανάσταση του 1821 στα Τζουμέρκα και η συμμετοχή Σαρακατσανών αγωνιστών» από τον **Γεώργιο Κουμπί**, Γενικό Γραμματέα της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Σαρακατσανών (Π.Ο.Σ.Σ.), Φιλολόγο.

Τις εντυπώσεις έκλεψε η Αναπαράσταση της Σύναξης των οπλαρχηγών στο Μοναστήρι, βασισμένη σε κείμενο του συγγραφέα μας **Χρήστου Παπαδόπουλου**, Παρέδρου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Στην εκδήλωση συμμετείχε η Χωρδία Κεντρικών Τζουμέρκων υπό τη διεύθυνση του μαέστρου Βαγγέλη Κώταου.

Η αναπαράσταση της σύναξης των οπλαρχηγών στο Μον

Σύντομο ιστορικό

Σύμφωνα με ιστορικές πηγές το 1820, όταν οι Τούρκοι πολέμους τον **Αλή Πασά**, οι κλέφτες της περιοχής και ο Μάρκος Μπότσαρης συνάχτηκαν στο Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στο Βουργαρέλι, για να προετοιμάσουν την εξέγερση στην περιοχή της Άρτας. Μια δεύτερη σύσκεψη πρέπει να πραγματοποιήθηκε στο ίδιο σημείο, πριν από τις 30 Μαΐου 1821 (15 Μαΐου 1821, σύμφωνα με ιστορικές πηγές), με τις ευλογίες του ηγούμενου Χριστόφορου. Σ' αυτήν συμμετείχαν ο **Γεώργιος Καραϊσκάκης**, ο **Γώγος Μπακόλας**, ο **Μάρκος Μπότσαρης**, ο **Γιαννάκης** και ο **Μήτρος Κουτελίδας** και 200 καπεταναίοι, με σκοπό την απελευθέρωση της Άρτας. Επίσημα, η επανάσταση στην Άρτα ξεκίνησε στις 30 Μαΐου 1821, όταν ο Καραϊσκάκης και ο **Γ. Κουτελίδας** χτύπησαν τους Τούρκους στο Κομπότι.

Λουκία Αντωνίου

«Τα Καραϊσκάκια 2021»

Εξαιρετική επιτυχία σημείωσαν οι εκδηλώσεις που έγιναν φέτος στη Σκουληκαριά Άρτας, τη γενέτειρα τους Αρχιστρατήγου Γεωργίου Καραϊσκάκη

Με τη συμμετοχή των Ραδοβιζινών, και όχι μόνο, ιδιαίτερο τόνο έδωσε η συμμετοχή της νεολαίας. Η ομιλήτρια **Κατερίνα Σχισμένου**, φιλόλογος πρόσφερε ιδιαίτερη συγκίνηση με τα λόγια της για την προσωπικότητα και τη δράση του Αρχιστρατήγου, που κατασκήνωσαν τον πλήθος. Ιδιαίτερα συγκινημένος ο πρόεδρος της ΠΣΕ **Μάκης Κιάμος** δήλωσε: «Η σημερινή ημέρα είναι ημέρα εθνικής μνήμης και πατριωτισμού. Ο αρχιστράτηγος Καραϊσκάκης, ο "Αχιλλέας της Ρωμιοσύνης" που γεννήθηκε εδώ, στα ιερά χώματα της Σκουληκαριάς, "Του Γένους το καμάρι" όπως τον αποκάλεσε και ο Παλαμάς, αλλά και ο εθνικός μας ήρωας, όπως έχει καταξιωθεί στη συνείδηση των Ελλήνων, αγωνίστηκε για την πατρίδα, απελευθέρωσε πολλά μέρη και έδωσε τη ζωή του γι' αυτήν. Επαναστάτης, αγωνιστής, δάσκαλος. Διδάσκει με το παράδειγμά του. Νιώθω περήφανος, γιατί σήμερα συμμετέχει χαρακτηριστικά και η νεολαία μας. Αυτά τα παιδιά, ένιωσαν το μήνυμα της θυσίας του και διδάχτηκαν από τον πατριωτισμό του. Ό,τι το ωραιότερο και το ελληνικότερο».

Η ομιλήτρια ήταν η φιλόλογος **Κατερίνα Σχισμένου** που τα λόγια της για τον αρχιστράτηγο κατασκήνωσαν τον πλήθος.

Η ομιλία της Κατερίνας Σχισμένου 200 χρόνια από την επανάσταση Γεώργιος Καραϊσκάκης ένας δικός μας ήρωας.

Η Επανάσταση του '21 έχει κάτι μεγαλειώδες που αξίζει να διεκδικούμε

Η επανάσταση του 1821 αποτελεί ένα κοινό τόπο αναφοράς που ενώνει όλους τους Έλληνες. Έτσι ακόμη περισσότερο και οι αγωνιστές της, οι ήρωές της είναι και δικοί μας ήρωες, ήρωες ενός ολόκληρου έθνους που κατάφερε μετά από 400 χρόνια σκλαβιάς και καταπίεσης να απελευθερωθεί.

Σήμερα γιορτάζουμε τα 200 χρόνια από την ελληνική επανάσταση που θα μπορούσε φυσικά να είναι μόνο ένας εθνικός απελευθερωτικός αγώνας, που όμως δεν είναι αυτό και μόνο. Είναι πολλές οι «συμμετοχές» ανθρώπων, αφανών και μη, γυναικών, παιδιών, χωριών, ομάδων μια μεγάλη και περιήλικη δυναμική που οδήγησε σταδιακά στην απελευθέρωση του τόπου. Η Επανάσταση του '21 έχει κάτι μεγαλειώδες που αξίζει να διεκδικούμε. Μπορούμε, άραγε να αναδείξουμε την οικουμενικότητα της Επανάστασης, τη διεθνή της ακτινοβολία από την Αιτή, το πρώτο κράτος που αναγνώρισε την επαναστατημένη Ελλάδα, έως την Ιαπωνία, στην οποία μεταφράστηκε η ιστορία της Επανάστασης, και σε όλη την Ευρώπη.

Η Ελληνική Επανάσταση είναι ένα σπουδαίο γεγονός, όχι μόνο με ελληνικούς αλλά και με ευρωπαϊκούς όρους. Είναι μία από τις τέσσερις μεγάλες επαναστάσεις

σε όλο τον κόσμο, που εγκαίνιαζουν την εποχή της νεωτερικότητας. Δημιούργησε το πρώτο ανεξάρτητο εθνικό κράτος στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και αναδιαμόρφωσε τις γεωπολιτικές ισορροπίες στην Ανατολική Μεσόγειο. Είναι ένα γεγονός που τιμάται όχι μόνο εδώ σε μας, στην Ελλάδα αλλά και σε όλο τον κόσμο, μέσω της δημιουργίας του φιλελληνικού κινήματος που προκάλεσε.

Είναι ακόμη τόσο ζωντανός!

Ένα έθνος γεννιέται και μαζί μ' αυτό και οι ήρωές της. Ένας δικός μας ήρωας, ο Γεώργιος Καραϊσκάκης.

Γεννημένος εδώ, στην Σκουληκαριά, το 1782 σ' αυτά εδώ τα χώματα της ορεινής Ηπείρου είναι τόσο ζωντανός ακόμη και σήμερα που όσοι τολμούν και τον αγγίζουν προκαλούν τριγμούς.

Προσωπικότητα ελεύθερη πέρα ως πέρα με μία τόση μεγάλη ανάγκη ελευθερίας όσο από την άλλη και με τόση ελευθερία στο λόγο του και τις πράξεις του που ακόμη και σήμερα τα ανέκδοτά του, οι αναφορές του οι πράξεις του όπως ο χορός του μπροστά στον Αλή πασά, η τόλμη του στο Κομπότι, η παρακίνησή του για το φιλότιμο του Έλληνα και η κοίτηρή του γλώσσα που ήταν απόλυτα δημοκρατική γιατί ήταν ίδια τόσο απέναντι στο στρατιώτη όσο και τον οπληρχηγό μας προκαλούν απορία. Υπήρξε τέτοιος άνθρωπος, που από το μηδέν, την αφάνεια και τον στιγματισμό του νόθου και του γιού της καλογριάς, της Ζωή Ντιμισκή, αδελφής του κλέφτη Κώστα Ντιμισκή και εξαδέλφης του οπληρχηγού Γώγου Μπακόλα έπραξε έτσι, ελεύθερα και δυνατά.

Μεγάλωσε με τους θετούς γονείς του, μία οικογένεια Σαρακατσάνων. Χαρακτηρίστηκε ως φιλόνομος, βλάσφημος και βωμολόχος, χαρακτηριστικά που απέκτησε ίσως από αυτά τα δύσκολα παιδικά του χρόνια. Από την παιδική του ηλικία ήδη, έκανε τα πρώτα βήματά του ως κλέφτης.

Νεαρός έπεσε στα χέρια του Αλή Πασά των Ιωαννίνων, όπου και φυλακίστηκε για παράνομες πράξεις, εκεί όμως έμαθε και κάποια γράμματα. Έτσι αρχικά υπηρέτησε στην αυλή του Αλή Πασά και τον ακολούθησε στην εκστρατεία του κατά του περιήρημου πασά Πασβάνογλου, φίλου του Ρήγα Φεραίου. Στη εκστρατεία εκείνη ο Καραϊσκάκης αιχμαλωτίστηκε από τις δυνάμεις του Πασβάνογλου και κρατήθηκε αιχμάλωτος. Στη συνέχεια επέστρεψε στην αυλή του Αλή Πασά.

Η πιο σκοτεινή περίοδος της ιστορίας του Καραϊσκάκη θεωρείται η παραμονή του στην αυλή του Αλή Πασά, μέχρι που λιποτάκτησε και πήγε στον Κατσαντώνη, όπως σημειώνει ο Γιάννης Βλαχογιάννης. Λέγεται πως όταν ο Αλή Πασάς ρώτησε κάποτε τον Καραϊσκάκη τι θα ήθελε να του προσφέρει, εκείνος του απάντησε: "Αν με γνωρίζεις αξίζω για αφέντη, κάνε με αφέντη, αν για δούλο, κάνε με δούλο, αν για τίποτα ρίξε με στη λίμνη".

Την άνοιξη του 1807 ο Κατσαντώνης δέχεται να βοηθήσει τη ρωσοκρατούμενη Λευκάδα, που αντιμετώπιζε τον κίνδυνο επίθεσης από τον Αλή Πασά. Εκεί, ο Καραϊσκάκης γνωρίζεται με άλλους οπληρχηγούς και συναντά τον Ιωάννη Καποδίστρια. Μετά την κατάληψη της Λευκάδας από τους Γάλλους, και τον Ιούλιο του 1807, ο Καραϊσκάκης επιστρέφει σ' Άγραφα με τους άνδρες του Κατσαντώνη.

Τον Αύγουστο του 1807 ο Κατσαντώνης συλλαμβάνεται από τον Αλή Πασά και θανατώνεται. Την αρχηγία της ομάδας αναλαμβάνει ο αδελφός του Λεπενιώτης και μαζί του ο Καραϊσκάκης συνεχίζει τη δράση του ως κλέφτης. Το 1809 εντάσσεται στα ελληνικά τάγματα που είχαν συστήσει οι Βρετανοί υπό τον Ριχάρδο Τσορτς, με σκοπό να εκτοπίσουν τους Γάλλους από τα Επτάνησα.

Το 1812 μετά τη διάλυση της ομάδας Λεπενιώτη από τον Αλή Πασά δηλώνει υποταγή και επιστρέφει στα Γιάννινα. Την περίοδο αυτή έγινε και ο γάμος του με την Γκόλφω Ψαρογιαννοπούλου, με την οποία απέ-

κτησε δύο κόρες και ένα γιο, τον στρατιωτικό και πολιτικό Σπυρίδωνα Καραϊσκάκη (1826-1898).

Το 1819 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και το 1820 προσπάθησε να υποκινήσει επανάσταση στην περιοχή της Βόνιτσας, χωρίς όμως επιτυχία. Τον Απρίλιο του 1821 αποτυγχάνει να ξεσηκώσει τους Ακαρνανούς και καταφεύγει στα χωριά των Τζουμέρκων. Τον Μάιο οργανώνει στρατόπεδο με άλλους οπληρχηγούς της Δυτικής Στερεάς στο Πέτα της Άρτας. Συμμετέχει στις μάχες κατά των Τούρκων στο Κομπότι (30 Μαΐου και 8 Ιουνίου), αλλά τραυματίζεται και αποσύρεται για λίγο.

Τον Σεπτέμβριο μαζί με άλλους οπληρχηγούς καταλαμβάνει την Άρτα, σε σύμπραξη με τους Αρβανίτες. Το 1822 εμπλέκεται σε διαμάχη με τον Γιαννάκη Ράγκο (1790-1870), εκλεκτό του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου, για το αρματολίκι των Αγράφων. Από τότε χρονολογείται και η διένεξή του με τον φαναριώτη πολιτικό.

Στις 15 Ιανουαρίου του 1823, ο Καραϊσκάκης σημειώνει την πρώτη του μεγάλη νίκη κατά των Τούρκων στη Μάχη του Σοβολάκου. Στα μέσα του 1823 προάγεται σε στρατηγό, αλλά η κατάσταση της υγείας του επιδεινώνεται από τη ψυμμάτωση και καταφεύγει για ανάρρωση στο μοναστήρι του Προυσού.

Κατά τη διάρκεια του πρώτου εμφυλίου πολέμου, ο Μαυροκορδάτος τον κατηγορεί για πράξη εσχάτης προδοσίας και τον οδηγεί σε δίκη στο Αιτωλικό (1 Απριλίου 1824). Παρότι διαπιστώνεται η ανακρίβεια των κατηγοριών, ο Καραϊσκάκης θα στερηθεί όλων των αξιωματικών του και θα αναγκαστεί να καταφύγει στο Καρπενήσι. Στα μέσα του 1824 μεταβαίνει στο Ναύπλιο, έδρα της κυβέρνησης, με σκοπό να αποδείξει την αθωότητά του. Οι τύχες των αγωνιστών...

Τον Δεκέμβριο του 1824 συμμετέχει στο ρουμελιώτικο σώμα που εκστράτευσε στην Πελοπόννησο, με σκοπό να βοηθήσει τους «κυβερνητικούς» στη

διαμάχη τους με τους «αντικυβερνητικούς» (δεύτερος εμφύλιος πόλεμος). Στις 7 Απριλίου του 1825 συμμετέχει χωρίς ηγετικό ρόλο στη μάχη στο Κρεμμύδι, όπου οι Έλληνες αντιμετώπισαν για πρώτη φορά το στρατό του Ιμπραήμ και ηττήθηκαν κατά κράτος.

Η επανάσταση κινδυνεύει και η κυβέρνηση αποφασίζει να στείλει τον Καραϊσκάκη στη Στερεά Ελλάδα, για να αναζωπυρώσει τις επιχειρήσεις κατά των Τούρκων. Τον Μάιο του 1825 φθάνει στο Δίστομο και αποτρέπει την κατάληψη του χωριού από τους Τούρκους της Άμφισσας.

Το 1825 επιτέθηκε στον Κιουταχί που πολιορκούσε το Μεσολόγγι. Μετά τη πώση του Μεσολογγίου διορίζεται αρχιστράτηγος της Στερεάς και εγκαθιστά το στρατόπεδο του στην Ελευσίνα. Τον Ιούλιο του 1826 διορίζεται αρχιστράτηγος της Ρούμελης, με πλήρη δικαιοδοσία. Η πρώτη του ενέργεια ήταν να ανακουφίσει τους πολιορκημένους της Ακρόπολης της Αθήνας. Στις 6 Αυγούστου νικά τους Τούρκους στο Χαϊδάρι και θα επαναλάβει τη νίκη του δύο ημέ-

Η τελετή υπό τις διαταγές του αρχιστρατήγου. Νεκρός και ζωντανός το ίδιο μιλά και κρένει...

ρες αργότερα.

Παρότι σοβαρά άρρωστος, θα επιχειρήσει εκστρατεία προς τη Δόμβραινα τον Οκτώβριο για να αποκόψει τον ανεφοδιασμό του Κιουταχί που πολιορκούσε την Ακρόπολη. Θα εκκαθαρίσει την περιοχή και στις 24 Νοεμβρίου του 1826 θα σημειώσει μεγαλειώδη νίκη επί των Τούρκων στην Αράκωβα, σε μία πολυήμερη μάχη, που θα αναδείξει τις στρατηγικές του ικανότητες. Για τους κατακτητές ήταν η δεύτερη μεγάλη καταστροφή μετά τα Δερβενάκια.

Μετά τη διασφάλιση της

Ο πρόεδρος της ΠΣΕ Μάκης Κιάμος καταθέτει στεφάνι

Κάπως έτσι σφυρηπλατείται η εθνική συνείδηση

κεντρικής Στερεάς Ελλάδας επιστρέφει στην Αττική για να αντιμετωπίσει τον Κιουταχί, που συνεχίζει την πολιορκία της Ακρόπολης (28 Φεβρουαρίου 1827). Θα σημειώσει δύο σπουδαίες νίκες, στο Κερατσίνι (4 Μαρτίου) και στο μοναστήρι του Αγίου Σπυρίδωνα (13 Απριλίου).

Τον Απρίλιο του 1827 κινήθηκε για την απελευθέρωση της Αθήνας από τον Κιουταχί. Σε βοήθειά του έσπευσαν στρατεύματα από την Πελοπόννησο και αρκετοί φιλέλληνες. Κατά τη διάρκεια της επίθεσης δέχτηκε μια σφαίρα και ξεψύχησε την άλλη μέρα. Πριν πεθάνει υπαγόρευσε την διαθήκη του, αφήνοντας τα όπλα του στους συναγωνιστές και την κληρονομιά του, τις δυο κόρες του, στη φύλαξη του κράτους. Γυρίζοντας στους παριστάμενους οπλαρχηγούς είπε «εγώ πεθαίνω αλλά να είστε μονοιασμένοι να βαστήξετε την πατρίδα». Θάφτηκε με τιμές στη Σαλαμίνα όπου ακόμα και σήμερα στο Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου υπάρχει τοιχογραφία του ηρωικού οπλαρχηγού ανάμεσα στους Αγίους.

Οφείλουμε...

Ως Έλληνες οφείλουμε να τιμήσουμε με απόλυτο σεβασμό την εθνικοαπελευθερωτική επανάστασή μας, τον κάθε ήρωα, αυτούς που μας χάρισαν την ελευθερία και οδήγησαν στη συγκρότηση της εθνικής μας εστίας. Είναι, όμως, ταυτόχρονα και μια αφορμή για αναστοχασμό. Η ελευθερία και η ολοκλήρωση της εθνικής μας ταυτότητας μέσα στο αστικό, το πολιτικό και το κοινωνικό της πλαίσιο είναι κάτι που δοκιμάζεται και αξιολογείται κάθε μέρα. Κι εμείς έχουμε υποχρέωση να διευρύνουμε την κοινωνία των πολιτών, βοηθώντας κάθε πολίτη, τωρινό και μελλοντικό να εμπεδώσει, δύο αιώνες μετά, τη συνείδηση του Έλληνα ενεργού πολίτη. Και η συνείδηση του Έλληνα και της Ελληνίδας δεν μένει όπως αναφέρει ένας άλλος μεγάλος δικός μας ήρωας στο εγώ, αλλά στο εμείς.

Ο δικός μας ήρωας ο Καραϊσκάκης, έχει πατρίδα. Και βρίσκεται εδώ στην Σκουληκαριά.
Σας ευχαριστώ πολύ.

Η Κατερίνα Σχισμένου ... ευλαβικό προσκύνημα στον αρχιστράτηγο

Στην εκδήλωση παρέστησαν ο περιφερειάρχης Ηπείρου **Αλέξανδρος Καχριμάνης**, οι βουλευτές **Γιώργος Στύλιος** και **Χρήστος Γκόγκας**, ο Αντιπεριφερειάρχης Άρτας **Βασίλης Παθάς**, οι δήμαρχοι Άρτας και Κεντρικών Τζουμέρκων **Χρήστος Τσιρογιάννης** και **Χρήστος Χασιάκος**. Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκπροσώπησε ο πρόεδρος του ΔΣ **Μάκης Κιάμος** και το μέλος του ΔΣ **Αντώνης Κοντάς**. Επίσης, συμμετείχαν ο πρόεδρος της Αδελφότητας Σκουληκαριτών **Δημήτρης Κραμπής** και ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Ραδοβιζινών **Γιώργος Κουρτέας**.

«Γεώργιος Καραϊσκάκης» του Ι. Ζαμπέλιου

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΣΤΑ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΕΙΑ 2021

Στα πλαίσια των εκδηλώσεων «Καραϊσκάκεια 2021» που διοργάνωσε ο Δήμος «Καραϊσκάκη» με όλους τους συλλογικούς φορείς παρουσιάστηκε το θεατρικό έργο «Γεώργιος Καραϊσκάκης» του Ιωάννη Ζαμπέλιου, διακεκριμένου Επτανήσιου λόγιου του 19ου αιώνα. Η παράσταση έγινε το Σάββατο 17.7.2021 στο χώρο της Ιεράς Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Σκουληκαριάς.

Την πρωτοβουλία της παράστασης έχει ο Δήμος Γεωργίου Καραϊσκάκη και την καλλιτεχνική ευθύνη ο θίασος «Θέατρο Μηλιανών Άρτας», σε στενή συνεργασία με τον Δήμο και με την Αδελφότητα Σκουληκαριτών Άρτας. Το έργο, γραμμένο το 1843, ανέβηκε για πρώτη φορά στο σύγχρονο ελληνικό θέατρο (20ος – 21ος αιώνας) στη σημερινή μας γλώσσα, στην οποία το μεταγλώττισε από την υπεραρχαϊζουσα του πρωτοτύπου ο σκηνοθέτης του έργου **Αριστείδης Λαυρέντζος**.

Στην πρόσκληση που απηύθυνε ο σκηνοθέτης του έργου Αριστείδης Λαυρέντζος ανέφερε:

«Πιστό στις ιστορικές πηγές, αναφέρεται στις τελευταίες μέρες της ζωής και στον θάνατο του Γεωργίου Καραϊσκάκη, τον Απρίλιο του 1827 στον Πειραιά, όπου είχε εκστρατεύσει ως Γενικός Στρατάρχης της Στερεάς Ελλάδας, με βασικό στόχο να λύσει την πολιορκία της Ακρόπολης των Αθηνών από τον Κιουταχί και να ενισχύσει την ελληνική παρουσία στη Στερεά Ελλάδα.

Οι χαρακτήρες του Έρωτα ιδιαίτερα, αλλά και των συμπολεμιστών του, Νικηταρά, Κώστα Μπότσαρη, Κίτσου Τζαβέλλα, Γαρδικιώτη Γρίβα, Χριστόδουλου Χατζηπέτρου, Κώνστα Βλαχόπουλου κ. ά., προκύπτουν ανάγλυφοι μέσα από το έργο. Ο τόνος είναι υψηλό: ακούγεται ο λόγος του Αρχιστρατήγου Καραϊσκάκη, με την υψηλοφροσύνη του, τη μεγάλη αγάπη για τους συναγωνιστές του, το αλύγιστο θάρρος του, τη θρησκευτικότητα του, τις διαφορές του με Έλληνες και ξένους αλλά και με τους φοβερούς θυμούς του· το έργο όμως δεν εστιάζει στην αυθορστομία του – χαρακτηριστικό κυρίως της νεορότης ηλικίας του – όπως συμβαίνει με άλλα

Μπροστά στα κελιά της ιστορικής Ιεράς Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Σκουληκαριάς, εδώ όπου πρωτοείδε το φως ο Αρχιστράτηγος

Με άκραιο επαγγελματισμό οι ηθοποιοί του Θεάτρου Μηλιανών Άρτας απέδωσαν με άριστο τρόπο το έργο

έργα, θεατρικά και λογοτεχνικά, που γράφονται γι' αυτόν.

Υπογραμμίζουμε τη συμβολικότητα του γεγονότος ότι το έργο παίζεται μπροστά στα κελιά της ιστορικής Ιεράς Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Σκουληκαριάς, σε ένα από τα οποία είδε το φως της μέρας ο Γεώργιος Κα-

ραϊσκάκης, όπως αυτό ιστορείται από τους συγχρόνους του βιογράφους και από την πλειοψηφία των ιστορικών».

(Από την πρόσκληση που απηύθυνε ο σκηνοθέτης του έργου, **Αριστείδης Λαυρέντζος** στους πατριώτες Ραδοβιζινούς

Ένα εθνικό έργο!

Ανακοινώθηκε στα «Καραϊσκάκεια 2021» η αναστήλωση και η ανακαίνιση των κελιών και του Μοναστηρίου της Κοίμησης της Θεοτόκου της Σκουληκαριάς.

Με μελέτες που εκπόνησε ο Δήμος «Γεωργίου Καραϊσκάκη» τις οποίες παρέλαβε από τον Δήμο και επικαιροποίησε η Περιφέρεια Ηπείρου η ανακαίνιση της Μονής και η αναστήλωση των κελιών της, χρόνιο αίτημα των κατοίκων της περιοχής, αλλά και ιστορικό χρέος, γίνονται πράξη.

Το Μοναστήρι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη Σκουληκαριά της Άρτας, όπου γεννήθηκε ο ήρωας Γεώργιος Καραϊσκάκης. Τα κτίσματά του είναι ερειπωμένα, πλην του ναού, που σώζεται.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ήταν ορμητήριο επαναστατών, με αποτέλεσμα να καταστραφεί ολοσχερώς το 1854, όταν εκδηλώθηκε η επανάσταση των Ραδοβιζινών, που καταπνίγηκε στο αίμα, και οικοδομήθηκε εκ νέου το 1867, με τις εργασίες να επεκτείνονται μέχρι το 1879, οπότε οικοδομήθηκε το ηγουμενείο.

Η Ιερά Μονήκτίστηκε αρχικά το 13ο αιώνα. Το σημερινό καθολικό είναι τρίκλιτη θολωτή βασιλική με μικρό τρούλο.

Είναι πλακοσκεπαστο, με απλή τοιχοποιία χωρίς διακόσμηση, εκτός από το τρίλοβο υπέρθυρο της νότιας εισόδου την αψίδα του ιερού, όπου υπάρχουν ανάγλυφες παραστάσεις.

Μελισσουργοί: Η αεροφωλιά των Τζουμέρκων (Φωτ.: MELISSOURGOI ARTAS)

Μελισσουργιώτικος ποταμός

Η Αδελφότητα Μελισσουργιωτών με ανακοίνωσή τους διατρανώνει την αντίθεσή της στην κατασκευή Μικρού Υδροηλεκτρικού στον Μελισσουργιώτικο ποταμό. Η ανακοίνωση που την υπογράφει ο πρόεδρος Γιώργος Μαστρογιάννης και η Γεν. Γραμματέας Χαρά Γιώτη έχει ως εξής:

«Στο όνομα της ανάπτυξης –το ερώτημα είναι ποιας ανάπτυξης τελικά και με τι πρόσημο- γινόμαστε για μια ακόμη φορά μάρτυρες της επέλασης εταιρειών στην περιοχή των Τζουμέρκων. Μέσα σε αυτό το «επενδυτικό τσουνάμι» διαφόρων που έρχονται δήθεν για να μας σώσουν, περίοπτη θέση έχουν και οι Μελισσουργοί. Και αυτό διότι όπως διαπιστώσαμε έχει κατατεθεί στην Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας αίτηση για την κατασκευή μικρού υδροηλεκτρικού φράγματος στο Μελισσουργιώτικο ποταμό.

Είναι σαφές, ότι ως Αδελφότητα Μελισσουργιωτών Αθήνα, «Ο Άγιος Νικόλαος» είμαστε κάθετα αντίθετοι σε οποιαδήποτε ενέργεια έρχεται κόντρα στην φύση και απειλεί το οικοσύστημα της περιοχής μας που είναι εξαιρετικής και σπάνιας φυσικής ομορφιάς.

Η ευρύτερη περιοχή των Τζουμέρκων, και όχι μόνο των Μελισσουργιών, δέχεται συνολική επίθεση από εταιρείες που θέλουν να κατασκευάσουν φράγματα. Η αντίδρασή μας όπως και παλαιότερα, το 2007 στην προσπάθεια που επιχειρήθηκε να γίνει το φράγμα του Αγίου Νικολάου, θα είναι πολυεπίπεδη, μετωπική, κινηματική και θεσμική.

Ο αγώνας θα είναι διαρκείας, όχι μόνο για το σήμερα των παιδιών μας, αλλά και για το αύριο. Ήδη, έχουμε πληρώσει μεγάλο τίμημα με το Πουρνάρι Ι και ΙΙ και χωρίς αντισταθμιστικά.

Η περιοχή μας θέλει την ανάπτυξη. Δεν είμαστε αιθεροβάμονες και γνωρίζουμε ότι χρειάζεται να αναπτυχθεί η περιοχή μας. Ναι στην ανάπτυξη, με ήπιες παρεμβάσεις, φιλικές και συμβατές με το περιβάλλον και το ευρύτερο οικοσύστημα.

Η απάντηση είναι ξεκάθαρη: ΟΧΙ. Γι' αυτό καλό είναι και ο υποψήφιος επενδυτής να αποχωρήσει από την περιοχή που δεν είναι φιλική στο επιχειρηματικό πλάνο του.

Εμείς είμαστε έτοιμοι από την πλευρά μας για όλα, από τους δρόμους και τις κινητοποιήσεις μέχρι τα θεσμικά μονοπάτια της ΠΑΕ και του Συμβουλίου της Επικρατείας».

Παράλληλα ανακοίνωση – Διαμαρτυρία εξέδωσε το Δ.Σ. του Πολιτιστικού Συλλόγου Μελισσουργιωτών Άρτας «Ο Άι Μάρκος», σχετικά με τη δημιουργία μικρού υδροηλεκτρικού φράγματος για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στους Μελισσουργούς.

Η ανακοίνωση έχει ως εξής:

«Με μεγάλη μας έκπληξη πληροφορηθήκαμε ότι έχει κατατεθεί στην αρμόδια ΠΑΕ αίτηση ιδιώτη για την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του χωριού μας. Συγκεκριμένα όπως έχουμε ενημερωθεί η συγκεκριμένη αίτηση αφορά δημιουργία μικρού υδροηλεκτρικού φράγματος για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Το φυσικό περιβάλλον της νότιας Πίνδου των Τζουμέρκων και της ευρύτερης περιοχής των Μελισσουργιών Άρτας είναι μοναδικό, παρθένο, με τεράστια βιοποικιλότητα, φυτική και ζωική και είναι από τα μοναδικά μέρη στην Ελλάδα που παραμένουν ακόμη ανέγγιχτα. Ταύτο οφείλεται στη μοναδικότητα της περιοχής και στο σεβασμό προς τη συγκεκριμένη φύση από κάθε μόνιμο κάτοικο και επισκέπτη.

Η οποιασδήποτε μορφής επέμβαση στο φυσικό περιβάλλον και μάλιστα η τεχνική κατασκευή φράγματος στο Μελισσουργιώτικο ποταμό, συνιστά ευθεία επέμβαση στο παρθένο περιβάλλον και κατά συνέπεια αναμένεται η αλλοίωση αυτού πολλαπλώς. Συγκεκριμένα η οποιαδήποτε κατασκευή θα αλλοιώσει τη φυσική και ζωική αλυσίδα, θα υπάρξει αλλαγή του μικροκλίματος της περιοχής, αφού θα αλλάξει η φυσική ροή των υδάτων, χωρίς περαιτέρω να γνωρίζουμε και άλλες αρνητικές επιπτώσεις από την κατασκευή.

Ο σύλλογός μας στα πλαίσια των καταστατικών σκοπών του είναι κάθετα αντίθετος σε οποιαδήποτε επέμβαση στο παρθένο φυσικό περιβάλλον του συνόλου της περιοχής και κατέπекταση της περιφέρειας της

Μέρος της λίμνης Πουρναρίου. Απαραίτητη η αξιοποίηση προς όφελος της περιοχής (Φωτ.: Αντώνης Κοντός)

Κοινότητας Μελισσουργιών, από οπουδήποτε και αν προέρχεται.

Θα παλέψουμε με όλες μας τις δυνάμεις μεταξύ άλλων για τη διαφύλαξη της μοναδικότητας του περιβάλλοντος και σε αυτή την προσπάθεια θέλουμε να έχουμε αρωγούς το σύνολο των συμπατριωτών μας, αλλά και των πολιτών της ευρύτερης περιοχής.

Υποσχόμαστε ότι θα δημοσιοποιούμε οποιαδήποτε ενέργεια θα λαμβάνει χώρα σε σχέση με τα ανωτέρω και θα παρέχουμε πλήρη ενημέρωση πέραν των άλλων παρεμβάσεών μας οποτεδήποτε απαιτηθεί».

Ομόφωνο Όχι από το Δημοτικό Συμβουλίου Άρταίων για το πλωτό φωτοβολταϊκό στο Πουρνάρι

Η εγκατάσταση πλωτών φωτοβολταϊκών στη λίμνη Πουρναρίου ισχύος 103 μεγαβάτ από την ΤΕΡΝΑ Ενεργειακή, αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης στην συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου Άρτας, που έγινε με τηλεδιάσκεψη, την Τρίτη το απόγευμα. (20.7.2021)

Επίσης κατατέθηκαν ερωτήματα σχετικά με τη σκοπιμότητα του έργου, ενώ η συζήτηση στο Δημοτικό Συμβούλιο Άρταίων άργησε να γίνει, ενώ η ΔΕΗ και η ΤΕΡΝΑ προχωρούσαν σε διαδικασίες.

Τελικά, ομόφωνα αντίθετο τάχθηκε το Δημοτικό Συμβούλιο Άρταίων στην κατασκευή και την λειτουργία πλωτού φωτοβολταϊκού στη λίμνη Πουρναρίου, όπως περιγράφεται στο υπ αριθμ. 114/2021 Απόφαση.

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΟΜΟΦΩΝΑ

Α.- Διατυπώνει αρνητική άποψη και δεν εγκρίνει την δημιουργία πλωτού Φωτοβολταϊκού Σταθμού στην Τεχνητή Λίμνη Πουρναρίου.

Β.- Ο Δήμος θα προβεί σε ανάθεση σε εξειδικευμένους εξωτερικούς ειδικούς επιστήμονες (πχ Νομικός, Περιβαλλοντολόγος, Μηχανικός κλπ) με σκοπό αφού ασχοληθούν με το θέμα να γνωμοδοτήσουν σχετικά, να ενημερώσουν του Δημοτικό Συμβούλιο και να καθοδηγήσουν το Δήμο για τις παραπέρα ενέργειες, για την αποτροπή της δημιουργίας πλωτού Φωτοβολταϊκού Σταθμού στην Τεχνητή Λίμνη Πουρναρίου.

Γ.- Να κοινοποιηθεί η απόφαση σε εμπλεκόμενους φορείς Υπηρεσίες Υπουργεία ΠΑΕ Περιφέρεια Ηπείρου Βουλευτές κλπ

Δ.- Να ζητηθεί η στέρξη από φορείς, (Πανηπειρωτική, Περιφέρεια, Βουλευτές)

Δράση Επιτροπής Αγώνα κατά των ανεμογεννητριών στη Λάκκα Σουλίου

Την Παρασκευή 16 Ιουλίου, στην κεντρική πλατεία των Παπαδατών Πρεβέζης προβλήθηκε το εξαιρετικό αποκαλυπτικό ντοκιμαντέρ «Ο Ασκός του Αιόλου» καθώς και ένα βίντεο στο οποίο απεικονίζονταν φωτορεαλιστικά η περιοχή μετά την εγκατάσταση των ανεμογεννητριών και το οποίο ομολογουμένως συντάραξε τους παρευρισκόμενους.

Αγώνας, Δράση, Προτάσεις για την προστασία του περιβάλλοντος

Η διαπίστωση του Γενικού Συμβουλίου της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας 12.5.2021 πως «βρισκόμαστε πλέον σε εξέλιξη μιας συνεχούς και άνευ προγραμματισμού εγκατάστασης μόνιμων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας ΑΠΕ σε ολόκληρη την Ήπειρο», επιβεβαιώνεται απόλυτα. Η εγκατάσταση ανεμογεννητριών παίρνει πλέον τη μορφή καταιγίδας, ενώ τα μικρά υδροηλεκτρικά σε κάθε ποτάμι της Ηπείρου και ιδιαιτέρως στους παραπόταμους, αλλοιώνουν ουσιαστικά τη ροή των υδάτων και καταστρέφουν ακόμα και τη ζωή σ' αυτούς. Προγραμματισμούς δεν υπάρχει και κυριαρχεί απόλυτα το ιδιωτικό κέρδος. Οι αντιδράσεις των κατοίκων και γενικότερα των κοινωνιών είναι ουσιαστικές και παίρνουν τη μορφή καθολικότητας.

τον αγώνα ενάντια στην φραγματοποίηση και σωλήνωση των ποταμών μέχρι τέλους.

Στη συνέχεια ο πρόεδρος της κοινότητας Θεοδωριάνων **Δημήτρης Σφώρος** ρητά και κατηγορηματικά τάχθηκε ενάντια στα σχεδιαζόμενα υδροηλεκτρικά.

Από το δίκτυο «Μεσοχώρα Αχελώος SOS» η κυρία Βούλα Βλάχου αναφέρθηκε στο ιστορικό της υπόθεσης του φράγματος της Μεσοχώρας και στις καταστροφικές συνέπειες που θα έχει η λειτουργία του φράγματος και η σχεδιαζόμενη εκτροπή του Αχελώου.

Εξαιρετικά ενδιαφέρονσα η τοποθέτηση του **Ολci Nica**, από το κίνημα «Albania eco» για τη διάσωση του Αώου, βιολόγου με εξειδίκευση στα ποτάμια οικοσυστήματα.

Από την Πανελλήνια Ομοσπονδία Τζουμερκιωτών απηύθυνε χαιρετισμό ο πρόεδρος **Χρήστος Λαναράς** και το μέλος του ΔΣ **Ανδρέας Ζανίκας** που αναφέρθηκε εκτενώς στις νέες αδειοδοτήσεις για μικρά υδροηλεκτρικά και αιολικά, που αφορούν τα Τζουμέρκα, στα περιθώρια αντιδράσεων, όσο και στην ανάγκη για κοινό μέτωπο στα Τζουμέρκα ενάντια στη λεηλασία του φυσικού μας πλούτου.

Ο **Σωτήρης Τσίτσικας**, πρόεδρος της τοπικής κοινότητας Μικροσπηλιάς εξέφρασε κι αυτός με τη σειρά του την αντίθεσή του στην κατασκευή ενός μικρού υδροηλεκτρικού στο ρέμα του χωριού του.

Η εκπρόσωπος του συλλόγου Ραδοβυζιωτών **Ελευθερία Κοσσυβάκη** αναφέρθηκε στα σοβαρότητα προβλήματα που προκύπτουν από τις αδειοδοτήσεις ΑΠΕ, συνδέοντας την ημέρα της συνάντησης με τις φωτιές που κατακαίουν τη χώρα, και αναφέρθηκε στην κλιματική αλλαγή, όπως την βιώνουν οι πολίτες και όπως προσαθούν να μας την σερβίρουν οι εταιρείες και τα οικονομικά συμφέροντα. Πρότεινε επίσης ένα κοινό μέτωπο Ραδοβιζινών και Τζουμερκιωτών για την προσπάθεια της φύσης.

Ο δημοτικός σύμβουλος **Λεωνίδας Τσίπρας** ενώ τάχθηκε υπέρ της προστασίας του φυσικού πλούτου της περιοχής πρότεινε τα έργα αυτά να τα κάνει ο Δήμος, εισπράττοντας την πληρωμένη απάντηση από παρευρισκόμενο ότι στο «βιασμό» δεν διαλέγουμε το βιαστί».

Την εκδήλωση έκλεισαν με σύντομες τοποθετήσεις ο πρόεδρος του συλλόγου «Κωσπηλάτα» **Γιάννης Παπαγιάννης**, ο πρόεδρος της Αδελφότητας Θεοδωριανών **Γιάννης Λιούκας** και ο **Ντίνος Γιώτης**, ιδρυτικό μέλος και πρώην πρόεδρος του συλλόγου «ΟΙ ΟΡΕΙΝΟΙ».

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να αναφερθεί ότι όλοι οι φορείς και σύλλογοι των Θεοδωριανών υπογράφουν από κοινού τα έγγραφα προς τη ΠΑΕ και τις αρμόδιες για την αδειοδότηση υπηρεσίες.

Από την ανακοίνωση του Συλλόγου «ΟΡΕΙΝΟΙ» ΘΕΟΔΩΡΙΑΝΩΝ

Από την εκδήλωση στο Θεσπρωτικό

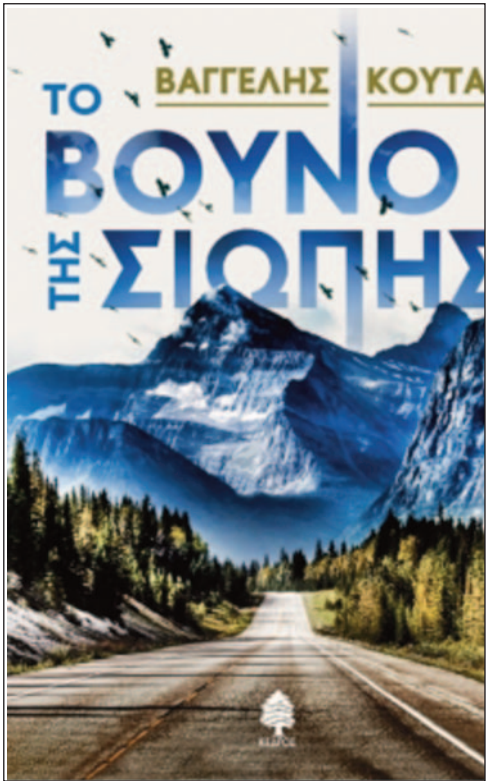
Από τη συγκέντρωση στην πλατεία Θεοδωριάνων 10.8.2021

BIBLIA - ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Η σιωπή με τη στεντόρεια φωνή απόγνωσης

Όταν ο 17χρονος **Βαγγέλης Κούτας** περνούσε το κατώφλι του Νοσηλευτικού Ιδρύματος Εργατών Θαλάσσης (NIEN), του σανατορίου στην Πεντέλη, δεν είχε ιδέα για τον **Τόμας Μάν**. Το Νομπελίστα συγγραφέα, που στο «**Μαγικό Βουνό**» (1924) περιγράφει την επίσκεψη του **Χάνς Κάστρου** απ' το Αμβούργο στο φθισικό ξάδερφό του στο σανατόριο Μπέργκχοφ της Ελβετίας. Κι όμως με το δρασκέλισμα της πόρτας του σανατορίου ο **Ζώης**, όπως αυτοβιογραφείται ο Βαγγέλης Κούτας, ξεκίνησε τη συγγραφή «**του Βουνού της Σιωπής**», του βιβλίου που κυκλοφόρησε απ' τις εκδόσεις «**Κέδρος**» (2021).

Στον απόηχο του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ο Χανς Κάστρου χρειάστηκε εφτά χρόνια στο σανατόριο της Ελβετίας για τις πρώτες ανικνεύσεις της ιδρυματοποίησης εκείνης της εποχής. Το ταξίδι του Ζώη ήταν πολύ πιο μικρό στο σανατόριο της Πεντέλης. Ήταν όμως αρκετό να περιγράψει το «**άντρο του χτι-**

στο εστιατόριο. «**Δεν είχα ανάγκη από ελεημοσύνη. Είχε στείλει την περφηφάνια μου στα Τάρταρα**» γράφει. Ήταν τέτοια η αδυναμία του Ζώη που εγκατέλειψε και τις προπονήσεις στην ΑΕΚ, καθώς είχε επιχειρήσει μια «φυγή προς τα μπρος» μέσω του ποδοσφαίρου, που γοήτευε εκείνη την εποχή. «**Κατέληξα να είμαι καλός σε τίποτα. Κακός εργάτης, μέτριος μαθητής και, το χειρότερο από όλα, ανίκανος να αποκτήσω κορίτσι. Κάθε μέρα έκανα και μια καινούργια διαπίστωση της ανικανότητάς μου**», εξομολογείται ο Ζώης. Όποιος δεν έχει γουργουρίσει η κοιλιά απ' την πείνα, κλεισμένου στη μοναξιά ενός υπογείου με τις αλλεπάλληλες διαψεύσεις των προσδοκιών, δύσκολα καταλαβαίνει τις μεταπτώσεις του Ζώη, απ' την οργή στην απόλυτη ψυχική απόγνωση του αυτομηδενισμού.

Τότε ήρθε και το μεγάλο χτύπημα απ' το χτικιό. Τη φυματίωση. Του ξύπνησε, παρά την έλλειψη επικοινωνίας, και την κατάρα της μάνας του: «**Φθισικό το παιδί της, ίσον άρρωστη η οικογένεια**».

Απ' το ΙΚΑ των Πετραλώνων βρέθηκε στο Σισμανόγλειο νοσοκομείο. Μετά από δίμηνη νοσηλεία στην «**πτέρυγα των καλασμένων**», τον ειδοποίησαν ότι θα μεταφερθεί στο «**Ζωτήρια**» για να νοσηλευτεί ως άπορος. Του έλειπαν δυο ένσημα του ΙΚΑ και δεν μπορούσε να συνεχίσει ως ασφαλισμένος τη νοσηλεία του στο Σισμανόγλειο. Γράφει: «**Ο,τι χειρότερο μπορούσε να συμβεί σε έναν φυματικό ήταν να τον πάνε στο συγκεκριμένο νοσοκομείο της λεωφόρου Μεσογείων. Ήμουν καταδικασμένος. Άπειρος αριθμός ασθενών, άποροι, βαριά άρρωστοι ένα βήμα πριν απ' το θάνατο, άνθρωποι από κάθε γωνιά της Ελλάδας ήταν συνωστισμένοι στους διαδρόμους πάνω σε ράντζα μέχρι και στα μπαλκόνια**».

Μ' αυτές τις πενήντα λέξεις ο Β. Κούτας καταγράφει - ανεπαισθήτως, ίσως, όπως θα 'λεγε ο Καβάφης - την καταδίκη των απόρων και ανασφάλιστων ασθενών στη χώρα μας πριν, και μετά, τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους. Το διώξιμο των άπορων ασθενών απ' τα νοσοκομεία, που τότε ήταν κυρίως βασιλικο-φιλανθρωπικά ιδρύματα, ήταν συνθηματική πρακτική απ' τις αρχές του περασμένου αιώνα. Ο καθηγητής της Ιατρικής **Μαρίνος Γε-**

ρουλάνος (1867 - 1957) στο βιβλίο του «**Αναμνήσεις**» (Εκδόσεις «Καστανιώτη», 1995) περιγράφει πως το 1914 ο οικονομικός διευθυντής του «Ευαγγελισμού» του απαγόρευσε να χειρουργήσει έναν οκτάχρονο άπορο, «**το μεγαλύτερο εκ των τεσσάρων ανηλίκων και ορφανών τέκνων ...των οποίων ο πατήρ είχε φονευθεί εις τον πόλεμον**» (Ο πατέρας, δηλαδή, είχε σκοτωθεί στους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-1913). Ο μεγάλος δάσκαλος της ιατρικής, αλλά και σπουδαίος άνθρωπος, υποχρεώθηκε σε παραίτηση απ' τον «Ευαγγελισμό». Αλλά, όπως γράφει, η απόφασή του αυτή «**τον μικρόν πάσχοντα εις ουδέν ωφέλησεν**» αλλά «**ήσκησε όμως υποσυνείδητον επίδρασιν επί της μελλοντικής στάσεώς μου...**».

Μπρος στο αδιέξοδο της μεταφοράς, και κάτω απ' την πίεση συγγενών ασθενών που νοσηλεύονταν μαζί, ο Ζώης αναγκάστηκε να επικοινωνήσει με το θείο του, τον αδερφό της μάνας του, με τον οποίο είχε κόψει την επικοινωνία, πριν ασθενήσει. Ο θεός εργαζόταν σε στρατιωτική υπηρεσία. Και τότε ο θεός «έδειξε τη δύναμή του». Γράφει λοιπόν: «**Τέρμα τα δύο ένσημα, τέρμα ο γαμημένος νόμος και το ΙΚΑ. Ο θεός ήταν πάνω από τον νόμο ή, μάλλον,**

ήταν ο ίδιος ο νόμος. Έπαιρνε αποφάσεις και διέταζε, καταργώντας τις ασήμαντες αποφάσεις κάποιων άλλων». Μ' αυτή τη λιτή αναφορά ο Β. Κούτας περιγράφει και τη χουντική κυριαρχία της εποχής.

Έτσι ο Ζώης μεταφέρθηκε, και έκανε εισαγωγή ως άπορος, στο NIEN στην Πεντέλη, όπου το πρώτο που πληροφορήθηκε ήταν ότι τα φάρμακά του «**ήταν κατώτερης θεραπευτικής ισχύος, δυστυχώς λόγω απορίας**». Η νέα γενιά φαρμάκων «**δινόταν στους ασθενείς των εύρωστων ταμείων, όπως το NAT, το Δημόσιο και το ΙΚΑ**».

Το σανατόριο έδινε στο Ζώη την εντύπωση «**από δυο όχθες ενός ποταμού, που από τη μια φύτρωναν τα χαμόδεντρα και από την άλλη άλλη θαλερά περιποιημένα δέντρα**». Τα χαμόδεντρα ήταν στην πλευρά του κτιρίου με τους πληβίους και τους απόρους. Και τα θαλερά δέντρα ήταν στην «**πτέρυγα των επιφανών του νοσοκομείου**». Εκεί «**έκανε θεραπεία μια ξεχωριστή κοινωνική ομάδα, με προσωπικούς γιατρούς και μονόκλινα δωμάτια**».

Ο Ζώης προσαρμόστηκε στην «**κοινωνία του βουνού**», όπου οι «**ασθενείς προσπαθούν να προλάβουν τις απολαύσεις της μικρής σε διάρκεια ζωής τους**». Άλλωστε «**ο νεκρός χρόνος, η ανασφάλεια και η μοναξιά καταργούσαν τους ηθικούς φραγμούς**». Έτσι ο Ζώης ό,τι δεν είχε καταφέρει να ζήσει ως υγιής το γνώρισε ως άρρωστος. Γεύτηκε «**τα πάντα όλα**», όπως τιτολόγησε την αυτοβιογραφία του και ο θρυλικός **Νίκος Αλέφαντος**.

Η καθημερινότητα στο σανατόριο προκάλεσε, ίσως και χωρίς να το θέλουν οι ασθενείς, τη «**διαστροφική συνήθεια της παρατήρησης**». Αυτή την επίκτητη συνήθεια αξιοποίησε δημιουργικά ο Β. Κούτας. Σε όσα παρατηρεί, αφαιρεί -και ταυτόχρονα προσθέτει- όλα εκείνα τα απαραίτητα στοιχεία που μετατρέπουν μια αυτογραφία σε ένα εξαιρετικό λογοτεχνικό ανάγνωσμα. Η συναρπαστική αφήγηση αγκιστρώνει τον αναγνώστη και τον υποχρεώνει να ολοκληρώσει το διάβασμα του βιβλίου.

Ο Ζώης διακινείται απ' την αγωνία για τη ζωή. Πρώτα-πρώτα να ζήσει. Και μετά να πάψει να είναι το «τίποτα», αρχικά μέσα στο σανατόριο και, κατόπιν, έξω στην κοινωνία. Έτσι η «**σιωπή του βουνού**», δεν είναι παρά η στεντόρεια φωνή της απόγνωσης. Στις εσχατιές αυτής της απόγνωσης ο Ζώης βρήκε δόρατα και ασπίδες, όπως λέει ο Καζαντζάκης, κέρδισε τη ζωή στο σανατόριο και, ξεπερνώντας τα εμπόδια της επιβίωσης, πορεύτηκε στην κοινωνία των στόχων του. Και πενήντα χρόνια μετά, δια χειρός Βαγγέλη Κούτα, παραδίδει το ένατο βιβλίο του συγγραφέα στο αναγνωστικό κοινό.

Ο Βαγγέλης Κούτας γεννήθηκε στη Βίγλα Άρτας του Δήμου Αμβρακικού το 1953 και μεγάλωσε στην Αθήνα. Σπούδασε αρχιτεκτονικό και ελεύθερο σχέδιο, ενώ από το 1978 κινείται στο χώρο του βιβλίου. Ζει στην Καλογρέζα.

Γιώργος Μουσαγιάς

Οι έντεκα αόρατες πληγές της Στεύν Τσούτση

πει να θυσιάσουν για την οικογένεια, γυναίκες που θα πουλήσουν το ταλέντο τους και την επιθυμία τους για έναν χρυσό γάμο, έναν γαμπρό, ένα πτυχίο, μια ιδιότητα που τελικά δεν αξίζει τίποτα μπροστά στην εσωτερική προσωπική ελευθερία. Κι αυτή τελικά διεκδικούν οι ηρωίδες της Στέβης Τσούτση. Μια ελευθερία που για να την κατακτήσεις πρέπει πρώτα να την τοποθετήσεις και για

να την τοποθετήσεις στο βαθύτερο ψυχισμό σου και αναζητήσή σου πρέπει να την συνειδητοποιήσεις. Και συνήθως ο καθένας μας την ψάχνει, όταν την έχει ήδη χάσει ή έχει επιτρέψει να του την αποδομηθούν ή σιγά σιγά να του την εξαφανίσουν. Αυτό είναι ίσως και το μεγαλύτερο σφάλμα που πιστεύουν οι οποιοδήποτε διώκτες και ισοπεδωτές της προσωπικότητας και αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Πως θα το καταφέρουν. Κι όμως όχι, η εσωτερική αγανάκτηση και αντίσταση κάποια στιγμή θα ξεχυθεί σαν λάβα και τότε ο αδικημένος, η κακοποιημένη, η χειραγωγούμενη και τσαλαπατημένη

θα σηκώνει το κεφάλι της, θα βάλει τα πράγματα στη βαλίτσα της ή και χωρίς αυτήν θα φύγει, μακριά από κάθε κακοποιητικό, από κάθε χρυσό κλουβί και αλυσίδα, θα την κόψει δια παντός και θα ακολουθήσει την προσωπική ελεύθερη πια πορεία.

Ιστορίες ωριμότητας και αξιοπρέπειας, ιστορίες της διπλανής πόρτας, που μας είναι, λίγο πολύ, γνωστές έως και οικείες, αλλά με διαφορετικά ονόματα και πρόσωπα. Η θέση της σύγχρονης γυναίκας σε μια κοινωνία που συνεχίζει να την χειραγωγεί με στερεότυπους νόμους και πατριαρχικές κατευθύνσεις, να ποδοπατεί το θηλυκό της σώμα και ευαίσθητο πνεύμα, να την οδηγεί στα άκρα ως μια μηχανή αναπαραγωγής και νοικοκυροσύνης με όλα τα υπόλοιπα σε δευτερεύοντες ρόλους.

Ευαίσθητη αλλά από σταθερό χέρι της καταγραφής της Στεύν Τσούτση, έντεκα αόρατες πληγές που μας τις παρουσιάζει αριστοτεχνικά μπροστά μας για να τονέσουμε, να σκεφτούμε να ελπίζουμε...

Γράφει η **Κατερίνα Σχισμένου**

Πάντοτε μια γυναικεία γραφή έχει μια ιδιαιτερότητα από μόνη της. Έχει ρωγμές και πληγές, έχει τις ορατές της και αόρατες πλευρές της. Διαβάξεις και ξέρεις πως κάπου εκεί ακροβατεί και δικός σου μύθος μιας και είναι και αποτελεί μια αόρατη σύμβαση, ίσως και αναμενόμενα κοινωνική. Γυναίκες με τραύματα εκ γεννήσεως, μιας και καλούνται να γίνουν μητέρες, που ίσως να μην τα καταφέρουν αλλά τελικά θα γίνουν, μητέρες που θα πρέ-

ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ: Δυνατό κάλεσμα της Ηπείρου

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Καστάνιανης βρίσκεται στη Καστάνιανη Πωγωνίου στην Ήπειρο, ένα ακριτικό χωριό στα σύνορα με Αλβανία. Στεγάζεται σε ένα πέτρινο παραδοσιακό κτίριο στην πλακόστρωτη πλατεία του χωριού. Το Μουσείο διαθέτει μια πλούσια συλλογή από ταριχευμένα άγρια ζώα της περιοχής. Σε διαφορετική αίθουσα του κτιρίου υπάρχει έκθεση λαογραφικών αντικειμένων και ενθυμίων πόλεμου. Ο επισκέπτης μπορεί να ξεναγηθεί με τη βοήθεια των ανθρώπων του Μουσείου στον κόσμο της Άγριας Φύσης. Θα έχει την ευκαιρία να θαυμάσει μια πλούσια συλλογή από πουλιά δάσους και υδροβιότοπων, ερπετά, αμφίβια καθώς και μεσσία και μεγάλα θηλαστικά. Κάποια από τα είδη της συλλογής είναι εξαιρετικά σπάνια, ο αριθμός των οποίων είναι είτε σήμερα ελάχιστος, είτε έχουν εξαφανιστεί τουλάχιστον στην περιοχή. Το Μουσείο έχει σχεδόν 65 χρόνια ζωής, καθιστώντας το δεύτερο σε ηλικία μετάξυ των μουσειακών συλλογών Φυσικής Ιστορίας στην Ελλάδα, μετά από αυτό του Τμήματος Βιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, το παλαιότερο στην Ανατολική Μεσόγειο και Βαλκάνια με ηλικία 150 ετών.

ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΕ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Όλα ξεκίνησαν από το όραμα ενός φωτισμένου δασκάλου. Ο ιδρυτής του Μουσείου είναι ο Γεώργιος Σωπικιώτης με καταγωγή από Χαραυγή Πωγωνίου. Το 1956 μετατέθηκε ως δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο της Καστάνιανης. Ζώντας στο χωριό, αντιλήφθηκε πόσο πλούσια ήταν η πανίδα της περιοχής. Την περίοδο εκείνη, γνώρισε στο Στρατιωτικό Φυλάκιο Καστάνιανης έναν Δόκιμο αξιωματικό που ήξερε την τέχνη της ταρίχευσης ο οποίος τον μύσησε στα μυστικά της. Μια τεχνική που θέλει δεξιοτεχνία, γνώσεις και αρκετό μεράκι, ώστε το αποτέλεσμα να είναι φυσικό. Ο Σωπικιώτης ξεκίνησε να πειραματίζεται στην ταρίχευση και μετά από πολλαπλές προσπάθειες κατάφερε να γίνει ένας πολύ καλός γνώστης της. Το πιστοποιούν εξάλλου τα, μετά από τόσα χρόνια, άριστα συντηρημένα εκθέματα της Συλλογής. Αρκετοί από τους μαθητές του εκπαιδεύτηκαν να ταριχεύουν, συνεχίζοντας έτσι το σημαντικό έργο του. Μέρος της

Γράφει η Όλγα Κ. Κωστούλα, PhD, Βιολόγος

Η Όλγα Κωστούλα κατάγεται από το Πωγώνι Ηπείρου και είναι Διδάκτωρ Βιολόγος του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει πολυετή διδακτική και ερευνητική εμπειρία σε Πανεπιστήμια Ελλάδος και εξωτερικού στα αντικείμενα της Εφαρμοσμένης Μικροβιολογίας, Βιοτεχνολογίας και Οικολογίας. Εργάζεται ως ερευνήτρια στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Χαλκοκουρούνα *Coracias garrulus*

εκπαιδευτικής μεθοδολογίας του ως δάσκαλος, ήταν και οι συχνές εκδρομές των παιδιών στη φύση, με επιτόπου παρατήρηση των αγρίων ζώων και φυτών στο περιβάλλον. Οι μαθητές του, ακόμα θυμούνται με αγάπη πόσο ευχάριστες και γεμάτες γνώση ήταν οι εξορμήσεις αυτές.

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

Ο Σωπικιώτης είχε αναφέρει ότι εισέπραξε μεγάλη ικανοποίηση από το ότι το έργο του αξιολογήθηκε πολύ θετικά από την κοινότητα της Καστάνιανης και φυσικά από τους μαθητές του, που μέχρι σήμερα μιλούν με τα καλύτερα λόγια για το δάσκαλό τους. Αλλά υπάρχει και η αντικειμενική επιστημονική αξιολόγηση των εκθεμάτων. Αναφέρω μικρό απόσπασμα από επιστολή που έγραψε το 1994 για το μουσείο, ο ζωολόγος Δρ Απόστολος Τριχάς, Έφορος Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Παν/μιου Κρήτης:

«Το 1994, είχα την ευκαιρία να γνωρίσω το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Καστάνιανης στα πλαίσια μελέτης για την οργάνωση και ταξινόμηση μουσειακών συλλογών Φυσικής Ιστορίας». Όταν το επισκεφθήκα, δεν είχε τελειώσει ακόμη το στίσιμο και ο εμπλουτισμός της αίθουσας, το ευαίσθητο εκθέματα όμως της Φυσικής Ιστορίας ήταν καλά προφυλαγμένα σε μεγάλες δικές τους προθήκες. Μέτρησα πάνω από 120 είδη πουλιών, τα περισσότερα σε άριστη κατάσταση, με μεράκι και φαντασία ταριχευμένα. Εντυπωσιακές ήταν τόσο οι συνθήσεις αρπακτικών ειδών με τη λεία τους

σε φυσικές στάσεις, όσο και οι αναπαραστάσεις πουλιών σε συνδυασμό με τη φωλιά τους. Εδώ, δεν θα κρύψω πως δεν θυμάμαι αντίστοιχη ποιότητα δουλειάς σε κανένα από τα υπόλοιπα τοπικά μουσεία. Πλήρης και αξιόλογη ήταν, τόσο η ερπετολογική συλλογή όσο και οι εξαιρετικά διατηρημένες ζωϊκές κατασκευές, όπως η τεράστια σφηκοφωλιά. Το ενδιαφέρον μου όμως σαν ζωολόγο, εστιάστηκε κυρίως στην επιστημονική αξία πολλών από τα εκθέματα και πηγαίνει από δύο κυρίως παράγοντες: α) την σχεδόν απόλυτη εντοπιότητα των εκθεμάτων, πράγμα που συμβαδίζει με τις ελπίδες του Ζωολογικού Μουσείου Αθηνών για την ύπαρξη αντίστοιχων συλλογών στην Ελλάδα με επισκέψεις Ελλήνων και ξένων επιστημόνων και β) την αξιόλογη ποικιλότητα του υλικού».

Όπως ανέφερε και ο Δρ. Τριχάς, η αξία της μουσειακής συλλογής Φυσικής Ιστορίας της Καστάνιανης είναι μεγάλη, γιατί είναι ένα άριστα διατηρημένο πολύ παλαιό δείγμα άγριας πανίδας της περιοχής. Ένα δείγμα 65 ετών, που παρέχει πληροφορίες που επιτρέπουν τη σύγκριση της σημερινής με την παλαιότερη εξέλιξη ειδών και την εκτίμηση της μεταβολής της βιοποικιλότητας, αναδεικνύοντας πιθανά απειλούμενα είδη. Σημαντικές πληροφορίες δηλαδή για την εξέλιξη του οικοσυστήματος του Πωγωνίου σε βάθος χρόνου. Είναι γνωστό εξάλλου ότι, σε συγκρίσεις δειγμάτων πανίδας-χλωρίδας σε περίοδο πολλών ετών βασίζεται μια αξιόπιστη περιβαλλοντική παρακολούθηση και κατ' επέκταση η αειφορική διαχείριση σημαντικών οικοσυστημάτων όπως είναι το Πωγώνι, μεγάλο μέρος του οποίου είναι χαρακτηρισμένο ως περιοχή Natura 2000, με πλούσια και σπάνια πανίδα και χλωρίδα.

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΗΜΕΡΑ

Το μουσείο σήμερα είναι υπό την προστασία της κοινότητας Καστάνιανης. Ο κ. Μιχάλης Κολιός, μαθητής του Γ. Σωπικιώτη και σήμερα Πρόεδρος της Κοινότητας, έχει την κύρια φροντίδα της Συλλογής. Ο ίδιος γνωρίζει καλά την άγρια πανίδα της περιοχής, είναι γνώστης της ταρίχευσης την οποία έμαθε από το δάσκαλό του και ξεναγεί τους επισκέπτες, δίνοντας πολύτιμες πληροφορίες για την ιστορία και τα εκθέματα του μουσείου. Αλλά και οι κάτοικοι του χωριού, χρόνια τώρα προσφέρουν πρόθυμα τη βοήθειά τους για τη λειτουργία του μουσείου, φιλοξενούν πάντα με τους επισκέπτες. Οι Καστανιανίτες γνωρίζουν και εκτιμούν το φυσικό πλούτο της περιοχής και έχουν ισχυρή οικολογική συνείδηση, στοιχεία που συγκινούν.

Στόχοι - Ανάγκες: Το μουσείο έχει ως στόχους του να συνεισφέρει στην Εκπαίδευση, στην Έρευνα, στην Ενημέρωση για σύγχρονες περιβαλλοντικές προκλήσεις όπως η διατήρηση οικοσυστημάτων και η απώλεια βιοποικιλότητας, στην Οικολογική Ευαισθητοποίηση, και φυσικά στη Διαφύλαξη της Φυσικής Κληρονομιάς. Εκτός της αίθουσας εκθεμάτων, το μουσείο διαθέτει έναν διαμορφωμένο χώρο για το

Ο σπάνιος χρυσαετός, το αγριογούρουνο και ο ασβός

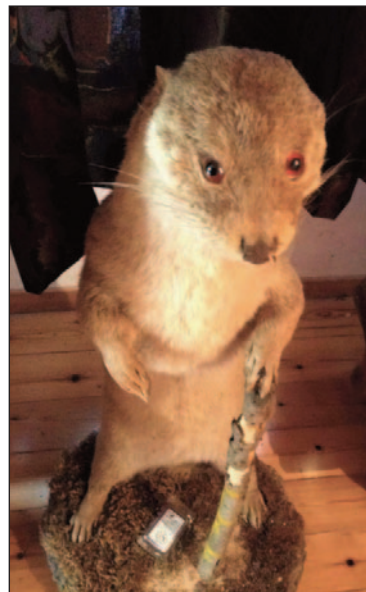
κοινό με οπτικοακουστικά μέσα για παρουσιάσεις ποικίλων θεμάτων. Επιπρόσθετα, η κοινότητα έχει και οργανωμένο ξενώνα κοντά στο μουσείο. Θα μπορούσε λοιπόν κάλλιστα να δέχεται μαθητές πρωτοβάθμιας/δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και ερευνητές από Ελλάδα και το εξωτερικό. Θα μπορούσαν να οργανωθούν Εκπαιδευτικά Προγράμματα για σχολικές ομάδες, καλοκαιρινά Εκπαιδευτικά Προγράμματα. Περιβαλλοντικής Κατάρτισης για ενδιαφερόμενους καθώς και επιμορφωτικοί περίπατοι στη φύση γύρω από το χωριό. Το τοπίο εκεί είναι πραγματικά υπέροχο κάθε εποχή: βλέπεις βελανιδοδάση, έλατα, άγριες κα-

Προθήκες με πουλιά καθώς και μεγάλα θηλαστικά

στιανές, φιστικιές και αχλαδιές (γκορτζιές). Στα γραφικά μονοπάτια φύονται φρούτα του δάσους όπως άγριες φράουλες, σπάνιες ορχιδέες και κρίνοι αλλά και τόσα άλλα όμορφα λουλούδια. Η ένταξη του μουσείου στα ποικίλα περιβαλλοντικά προγράμματα της Περιφέρειας και του Δήμου, καθώς και η ενίσχυσή του με κονδύλια για τη συνέχιση και διατήρησή του, είναι μια πρόνοια ζητούμενη.

Το μουσείο χρειάζεται μια αναβάθμιση, στα πλαίσια κυρίως της βελτίωσης των συνθηκών συντήρησης των εκθεμάτων (νέες μουσειακές προθήκες, κατάλληλος κλιματισμός και φωτισμός). Πιθανώς χρειάζεται και κάποια επέκταση χώρου για να εμπλουτιστεί με νέο υλικό. Υπάρχει επίσης

Βίδρα

άμεση ανάγκη για επιστημονική καταγραφή της άγριας πανίδας που αντιπροσωπεύεται στη Συλλογή από ειδικούς, το ελάχιστο έναν ερπετολόγο και έναν ορνιθολόγο, κάτι που είχε συστήσει και ο Δρ. Τριχάς.

Προοπτικές: Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Καστάνιανης είναι ένα από τα παλαιότερα μουσεία στο είδος του, ένα υποδειγματικό «Μουσείο Αντίκα». Είναι η ιστορία της φύσης του τόπου μας. Η σχεδόν απόλυτη εντοπιότητα των εκθεμάτων του σε συνδυασμό με την ποικιλότητά τους, κάνει το μουσείο αυτό ένα μοναδικό κόσμημα στην Ήπειρο, μια πολύτιμη κληρονομιά για το Πωγώνι, αλλά και μια εθνική κληρονομιά. Ως Βιολόγος θα χρησιμοποιήσω την έκφραση ότι η Συλλογή της Καστάνιανης είναι ένα «παγωμένο δείγμα βιοποικιλότητας στο Χρόνο» που περιμένει τον επισκέπτη και φυσιολόγο, να το γνωρίσει. Να θαυμάσει τον σπάνιο Χρυσασετό με άνοιγμα φτερών κάτι λιγότερο από δύο μέτρα, τη «μεγάλων διαδρομών» χαλκοκουρούνα με το εντυπωσιακό μπλε φτέρωμα, το εξωτικό πολύχρωμο μελισσοφάγο, την τεράστια σφηκοφωλιά με την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, την ακριβοθώρητη βίδρα των καθαρών νερών. Να δει την πλούσια συλλογή δρυκολαπτών-τους κοκκινόσκουφους του βελανιδοδάσους, και βέβαια τον υπερσπάνιο κατάλευκο κότσυφα - τη μασκότ του μουσείου. Θα δει και ποικιλία από μεγάλα θηλαστικά και ερπετά της περιοχής. Αυτά ο φυσικός πλούτος που αντιπροσωπεύεται στη Συλλογή, είναι ένα ισχυρό κάλεσμα στον επιστήμονα να το διερευνήσει. Κρύβει σίγουρα πολλά μυστικά!

Μια παραγωγική ιδέα θα ήταν το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Καστάνιανης να αποτελέσει μέρος ενός αποκεντρωμένου Κέντρου Αναφοράς Βιοποικιλότητας όλου του Πωγωνίου αλλά και πέραν των συνόρων, με μια αναπτυξιακή συνιστώσα οικο-τουριστικού ενδιαφέροντος. Να οργανωθεί δηλαδή ένα ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ-ΔΕΡΟΠΟΛΗΣ με στόχο την καταγραφή και έρευνα της βιοποικιλότητας Πωγωνίου και Δεράπολης. Και θα ήταν ιδανικό να πλαισιωθεί με ένα κέντρο περιθάλψης και επανένταξης άγριων ζώων στη φύση, κάτι που λείπει από την Ήπειρο. Ετσι ενισχύεται και προστατεύεται το περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής και παράλληλα ζωντανεύουν τα ακριτικά χωριά μας.

Εύχομαι την πραγματοποίηση κάθε προσδοκίας της κοινότητας Καστάνιανης για το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας. Και ελπίζω σε μια καλύτερη ανάδειξη της μεγάλης αξίας του και σε μια γόνιμη συνεργασία των μουσειακών συλλογών Φυσικής Ιστορίας Ελλάδας, που ως κύριο σκοπό έχουν να κάνουν γνωστή τη φυσική ομορφιά και πλούτο της χώρας μας.

Ο υπερσπάνιος κατάλευκος κότσυφας

ΓΕΝΙΚΑ

Ανάμεσα στα σαράντα έξι (46) χωριά, του ενιαίου πλέον «Δήμου Ζαγορίου», αξιόλογη φυσική θέση κατέχει και το χωριό «**Ελαφότοπος**». Πρόκειται για ένα πραγματικό «πέτρινο στολίδι», με αρκετά αρχοντικά και πληθώρα σκακιών, που τα τελευταία χρόνια έχουν ανακαινιστεί και καλντεριμοποιηθεί στο σύνολό τους, πάντα με σεβασμό στο περιβάλλον και στην Ζαγορίσια οικιστική παράδοση.

Ένα «πέτρινο στολίδι», όπου διαχρονικά κυριάρχησαν και κυριαρχούν η πέτρα και το ξύλο, ως βασικά δομικά υλικά, το οποίο κλέβει τις εντυπώσεις ντόπιων και ξένων, τόσο με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική του και την απεραντοσύνη της θέας του, όσο και με το υπέροχο φυσικό περιβάλλον τους.

Ανήκει στα παλαιότερα και μεγαλύτερα χωριά του Ζαγορίου, με μεγάλη ιστορία, χωρίς να διεκδικεί ότι από οικονομική άποψη ήταν το πλουσιότερο από αυτά.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο «**Ελαφότοπος-Τσερβάρι**» είναι χτισμένος στις πλαγιές της Τύμφης, σε υψόμετρο 1.100 μέτρα, απέχει σαράντα (40) χιλιόμετρα από τα Γιάννενα και κοντά του βρίσκονται τα χωριά Άνω και Κάτω Πεδινά (Σουδενά).

Διακρίνεται για τις εννέα (9) παλαιές πετρώστες εκκλησίες, τα επτά (7) παρεκκλήσια, και την πληθώρα την «εικονισμάτων», με παλαιότερη εκκλησία αυτή της Παναγίας στον Κάτω Μαχαλά, που ήταν μοναστήρι, ανενεργό σήμερα, και πυρήνας διαχρονικής οικιστικής ανάπτυξης του χωριού, το οποίο ιερόσυλοι (ντόπιοι ή ξένοι) το ελάφρυναν από σπάνιες φορητές εικόνες, τα τελευταία χρόνια.

Στο σημείο αυτό θα παρακάμψω χρονικά την ιστορική εξέλιξη του «Ελαφοτόπου» και θα επαναλάβω για τους ιερόσυλους, του Αγίου Αθανασίου και του Αγίου Γεωργίου, αυτό που ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός είπε για τους Τσερβαριώτες που του κλέψανε το καπίστρι του γαϊδουριού του, όταν επισκέφθηκε το χωριό στα 1778, πηγαίνοντας για την Αλβανία: «Καταραμένοι να 'ναι όλοι οι Τσερβαριώτες κλέφτες και κακό τέλος να 'χουν».

Με την ευκαιρία να θυμίσω ότι ο Άγιος Κοσμάς επισκέφθηκε τον Ελαφότοπο για να μιλήσει στους κατοίκους, που τον υποδέχτηκαν με χαρά, και να τους παρακινήσει: ι) να χτίσουν αλληλοδιδασκτικό σχολείο, που το έχτισαν στα 1790 μ.χ., ιι) να χτίσουν εκκλησίες και παρεκκλήσια, και έχτισαν έξι (6) κατά τη χρονική περίοδο 1779-1812 μ.χ., ιιι) να ευεργετήσουν την Πατρίδα και το έκαναν με τη συμμετοχή τους στις προσκλήσεις που τους έκανε η πολιτεία όταν είχε ανάγκη, και ιν) να ανακουφίζουν τους φτωχούς και το έκαναν με τις διαχρονικές τους ευεργεσίες.

Είπε και προφητείες ο Άγιος και δεν ξέρω αν έπεσε έξω... Είπε για παράδειγμα: «Το Τσερβάρι πρώτο στα ταξιδέματα, στις εκκλησίες, στα γρόσια και στα γράμματα», και «Το Τσερβάρι ευλογημένος τόπος, αλλά καταραμένος κόσμος».

Ξαναπαίνοντας στο θέμα της ιστορικής εξέλιξης του Ελαφοτόπου, θα θυμίσω ότι η παλιά ονομασία του χωριού «Ελαφότοπος», μέχρι το 1928 ήταν «Τσερβάρι», που πρωτοαναφέρεται ως «Τσερβάρην» σε γραπτό χρυσόβουλο παραχώρησης ως τιμαρίου από το δεσπότη Συμεών Παλαιολόγου του Σέρβου, στα 1361 μ.χ., προς τον Μέγα Κοντστάυλο Ιωάννη Τσάφα, Ουρσίνο, Δούκα.

Το «Τσερβάρι», το 1431, μαζί με άλλα δεκατρία (13) χωριά του Ζαγορίου, συνθηκολόγησε με τον Οθωμανό Καρά Σινάν Πασά, με τη γνωστή «Συνθήκη του Βοϊνίκου», σύμφωνα με την οποία τα χωριά αυτά απόκτησαν καθεστώς αυτονομίας, με απαλλαγή καταβολής «φόρου υποτέλειας», αλλά με την υποχρέωση το κάθε χωριό να διαθέτει συγκεκριμένο αριθμό νέων για να υπηρετήσουν στον Οθωμανικό στρατό. Το 1868, καταργήθηκε το αυτοδιοίκτο και ο έλεγχος της περιοχής περιήλθε στην Οθωμανική Διοίκηση με έδρα τα Γιάννενα, μέχρι την απελευθέρωση των Ιωαννίνων (21-02-1913).

Το χωριό «Τσερβάρι», επισήμως προήλθε από συνένωση δυο μικρότερων οικισμών στα 1583 μ.χ., με απόφαση των Οθωμανικών αρχών, και συγκεκριμένα: του «Μικρού Τσερβαριού», πέριξ του Μοναστηριού της Παναγίας (1150 μ.χ.: Κάτω μαχαλάς), και του «Μεγάλου Τσερβαριού» (1200 μ.χ.: Πάνω Μαχαλάς), που σήμερα διαχωρίζονται από τον κεντρικό δρόμο Σόκια-Πλάκα.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ-ΤΣΕΡΒΑΡΙ: «Το Πέτρινο Στολίδι» του Ζαγορίου

Μια γενική άποψη του Ελαφότοπου. (Φωτ.: «Ελαφότοπος Ζαγορίου σήμερα — Τσερβάρι»)

Γράφει ο Προκόπιος Δημ. Γκογιάννος, Οικονομικός Υπεύθυνος της ΠΣΕ

Συνοικισμοί του χωριού ήταν: ι) τα «Καλύβια Ελαφοτόπου», πρώην «Βαστανιά ή Βαστανιοί», που έσφυζαν από ζωή κάποτε, με δικό τους πανηγύρι που γίνονταν προς τιμή της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου στις 20 Μαΐου, και ιι) Το «Καλπάκι ή Ελαία» ως «Χειμαδιό» και τόπος όπου βρίσκονταν οι αγροτικές ιδιοκτησίες των Τσερβαριωτών, μέχρι τα 1972, που το Καλπάκι, αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα, με έδρα το συνοικισμό «Ελαίας», που ανήκει πλέον στο Δήμο Πωγωνίου.

Για λόγους ορθότητας της ανάλυσής μας για τους Συνοικισμούς του Ελαφοτόπου, σημειώνουμε ότι: «Την ευρύτερη έκταση του συνοικισμού Καλπικού, συνιστούσαν ανέκαθεν τρεις ξεχωριστοί οικισμοί: ι) αυτός της «Ελαίας», που ανήκε στους εγγεγραμμένους στην τότε κοινότητα Ελαφοτόπου Ζαγορίου (ντόπιοι, φερτιοί, βλάχοι και Σαρακατσάνοι), ιι) αυτός των «Κατωσουδενιωτών», που ανήκε σε εγγεγραμμένους στην τότε κοινότητα Κάτω Πεδινών Ζαγορίου, και ιιι) αυτός της «Καλλιθέας», προς τη μεριά του οικισμού της «Ελαίας», που ανήκε στους εγγεγραμμένους της κοινότητας Αρίστης Ζαγορίου.

Οι τρεις αυτοί οικισμοί στα χρόνια του Αλή πασά συγκροτούσαν, το μικρό χωριό «Καλπάκι», που είχε δημιουργήσει, για τους δικούς του λόγους ο Αλή Πασάς, γύρω στα 1800 μ.χ., με στόχο να μετατρέψει το Τσερβάρι, τα Κάτω Σουδενά και την Αρίστη, σε τσιφλίκι του, και να οικιοποιηθεί τον εύφορο κάμπο του Καλπικού, κάτι που δεν κατόρθωσε ποτέ και το αρχικό «Καλπάκι» διαλύθηκε στα 1834.

Σύμφωνα με τον Τσερβαριώτη λογογράφο καθηγητή **Μενέλαο Κικόπουλο**, το όνομα του χωριού ερμηνεύεται πολύπλευρα. «Έξι είναι οι πιο πιθανές εκδοχές για την προέλευση του ονόματος «Τσερβάρι (=Βασιλικόν χωρίον)», οι περισσότερες των οποίων, λαμβάνουν υπόψη ότι η λέξη «Τσερβάρι», αναφέρεται σε τόπο που έχει ελάφια. Υπάρχουν

και ερμηνείες άλλων ειδικών που συμπιπτουν με αυτή την άποψη.

Η ένταξη του «Τσερβαριού» στο Ελληνικό, έγινε μετά την απελευθέρωση των Ιωαννίνων από τον Οθωμανικό ζυγό, με το Βασιλικό διάταγμα, στις 7/8/1919 (ΦΕΚ 184/19-08-1919, τ. Α'), σε μια χρονική που αριθμούσε 685 κατοίκους και 180 διώροφα και τριώροφα λιθοκτίστα σπίτια και η αλλαγή του ονόματος του χωριού από «Τσερβάρι» σε «Ελαφότοπος», έγινε εννιά χρόνια μετά, με Βασιλικό διάταγμα (ΦΕΚ 81/14-05-1928 τ. Α'), που αφορούσε μετονομασίες περιοχών σε ολόκληρη τη χώρα.

Συμπωματικά λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε ότι το ετήσιο παραδοσιακό πανηγύρι του, ήταν αφιερωμένο στον εξελληνισμό του ονόματος του χωριού από «Τσερβάρι» σε «Ελαφότοπο», αν και το πανηγύρι αυτό, μέχρι το 1952 που μεταφέρθηκε στην Κεντρική πλατεία του χωριού, γινόταν στον προαύλιο χώρο του μοναστηριού της Παναγίας στις 15/8, με παράλληλη μεταφορά του χρόνου υλοποίησης μέχρι και σήμερα, στις δέως 8 Αυγούστου κάθε χρόνο, με εξαίρεση το δίχρονο της Πανδημίας του Covid-19.

Η μετέπειτα ιστορία του Ελαφοτόπου, στο Τούρκο, δεν διαφέρει από αυτή των άλλων χωριών του Ζαγορίου. Τμήμα του αντρικού πληθυσμού μετανάστευσε αρχικά στην Κωνσταντινούπολη και στη συνέχεια στις Βαλκανικές χώρες και κυρίως στη

Ρουμανία και στη Γιουγκοσλαβία, ενώ στο τέλος του 19ου αιώνα η εξωτερική μετανάστευση οδεύει προς την Αίγυπτο, όπου ζητούνταν εργατικά χέρια, στο πλαίσιο της διάνοιξης της διώρυγας του Σουέζ.

Ο ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ ΩΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ «ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ»

Ο Ελαφότοπος, ένα από τα παλαιότερα χωριά του Ζαγορίου, παραδομένος στην ανοικτή και φιλόξενη αγκαλιά του ορεινού όγκου της Πίνδου, είναι ένας από τους δημοφιλείς προορισμούς, τόσο των αποδήμων Τσερβαριωτών, κυρίως το καλοκαίρι, όσο και επισκεπτών από τους άλλους Νομούς της Περιφέρειας Ηπείρου και της λοιπής Ελλάδας, σε όλη τη διάρκεια του έτους.

Ο Κάτοικος του Ελαφοτόπου αποκαλείται συνήθως «Τσερβαριώτης» και λιγότερο «Ελαφοτοπιτής», επί το ελληνικότερο, με θηλυκό το «Τσερβαριώτισσα» ή «Ελαφοτοπιτίσσα».

Ο κόσμος του αξιοπρεπής, ενωτικός, νομοταγής, με αρχές και αξίες μεταφερόμενες από γενιά σε γενιά. Η ασχολία των κατοίκων εστιάζονται κυρίως στη Γεωργία και στην Κτηνοτροφία ή σε το συνδυασμό των δυο δραστηριοτήτων.

Η Κοινωνία του χωριού ήταν και είναι έντονα ταξική, με κριτήρια που αλλάζουν σε συνάρτηση του χρόνου και την κοινωνική διαστρωμάτωση κάθε

Η κεντρική πλακόστρωτη πλατεία του χωριού

Αληθινό συνταίριασμα φυσικής καλλονής και ανθρώπινης δημιουργίας

οικογένειας του χωριού. Η «κοινωνική κινητικότητα» των στόμων από πολύ περιορισμένη, έως ανύπαρκτη.

Όσο ψηλότερη η κοινωνική θέση, τόσο μεγαλύτερες οι διασυνδέσεις σε πολιτικό επίπεδο και αναλογικά τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα για Πανεπιστημιακές σπουδές και προοπτική, στην Ελλάδα, αλλά κυρίως στο Εξωτερικό.

Σε μια εποχή αναλφαριθμητισμού πανελλαδικά, σχεδόν το κάθε σπίτι στον Ελαφότοπο, πλην των κτηνοτροφικών κυρίως οικογενειών και των οικονομικά ανήμπορων, είχε και κάποιο σπουδαγμένο, κυρίως δάσκαλο, είτε από το «Ιεροδιδασκαλείο Βελλάς», για τη φτωχολογία, είτε από την τροφό «Ριζάρειο Εκκλησιαστική σχολή», ο θεός να συγχωρέσει τον τότε οικείο Μητροπολίτη και μετέπειτα Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος Σπυρίδωνα και τους αδελφούς Μάνθο και Γεώργιο Ριζάρη, είτε από τη «Ζωσιμαία παιδαγωγική Ακαδημία».

Αρρώστια αθεράπευτη η «ταξικότητα», σε βαθμό που κάποιοι, μέχρι το θάνατό τους, δεν μπόρεσαν να αποδεχτούν ότι παιδιά οικογενειών λαϊκών στρωμάτων, που μια ζωή βρίσκονταν στη δουλειή τους, κατάφεραν να μάθουν γράμματα και να γίνουν επιστήμονες κύρους και να καταξιωθούν κοινωνικά.

Το ορεινό του εδάφους, αλλά και άλλοι παράγοντες κοινωνικοί, πολιτικοί και οικονομικοί συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της αστυφιλίας και στην εξωτερική μετανάστευση.

Η εξωτερική μετανάστευση, όδευσε κυρίως σε ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γερμανία, το Βέλγιο, η Ολλανδία, αλλά και υπερπόντιες χώρες όπως ο Καναδάς, η Αμερική και η Αυστραλία, αλλά και η εσωτερική μετανάστευση (αστυφιλία), ως αποτέλεσμα των πολιτικών διώξεων της μετεμφυλιακής περιόδου και της φτώχειας που ακολούθησε τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και τον εμφύλιο, κυρίως προς τα μεγάλα αστικά κέντρα των Ιωαννίνων, της Αθήνας της Θεσσαλονίκης και άλλων μικρότερων πόλεων, που χρειάζονταν εργατικά χέρια για την ανοικοδόμηση και τον αναπτυσσόμενο με γοργούς ρυθμούς δευτερογενή τομέα της παραγωγής.

Η αμειβόμενη εργασία ήταν είδος πολυτελείας, η Υγειονομική περίθαλψη σχεδόν ανύπαρκτη, αν εξαιρέσουμε σε κάποιο βαθμό την περίοδο της εφαρμογής του θεσμού του «Αγροτικού Ιατρού».

Η επισκεψιμότητα της περιοχής είναι συνειδητά ελεγχόμενη, με την έννοια ότι η οικιστική του ανά-

πτυξη και η επενδύσεις στον τριτογενή τομέα της οικονομίας, ήταν περιορισμένες και η όποια αξιοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων είχε ως τελικό στόχο, την αξιοποίηση υφιστάμενων οικιακών δομών και βοηθητικών χώρων ή την ανέγερση νέων κατοικιών, στη βάση της υφιστάμενης νομοθεσίας για κοινότητες και οικισμούς που προϋπήχαν του έτους 1923.

Πρόβλημα του χωριού, παρά το ότι το εσωτερικό σύστημα ύδρευσης από τα τέλη του 1964, ακόμα και στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ήταν η λειψυδρία, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες, το οποίο περιορίστηκε από τη δεκαετία του 1980 και εντεύθεν, χάριν της ιδιαίτερης φροντίδας των τότε «Κοινοτικών Αρχών» και εξαλείφθηκε οριστικά στις μέρες μας, με φροντίδα των εκάστοτε «Δημοτικών Αρχών» του Δήμου «Δυτικού Ζαγορίου».

Για την κάλυψη των αναγκών χρησιμοποιούνταν το παλιό και το καινούργιο υδραγωγείο στην περιοχή του Αϊ-Θόδωρου, όπου συλλέγονταν τα νερά των κυριότερων φυσικών

πηγών, όπως το «Συρτο-πήγαδο» και το «Πέρα πηγάδι», που απέρρεε στη βρύση του «Αϊ-Θανάση», απ' όπου, με λώβεια υπομονή, ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες, οι νοικοκυρές προμηθεύονταν την αναγκαία ποσότητα νερού για την κάλυψη αναγκών του νοικοκυριού, χρησιμοποιώντας τις ξύλινες «Φταέλες».¹

Βέβαια στα αρχοντόσπιτα του Τσερβαριού δεν έλειπαν οι «Στέρνες», μερικές των οποίων σώζονται και στις μέρες μας, αλλά είναι ανενεργές, αλλά και τα «πηγάδια», καθώς και οι «κλειστές και ανοικτές Λούτσες»

Φυσική πηγή, με πολύ δροσερό και κωνευτικό νερό, ήταν και είναι η βρύση στο «Σουλνάρι»,² τόσο για οικιακή χρήση, όσο και για κάλυψη αναγκών της κτηνοτροφίας, στις παρακείμενες «Λούτσες» που ανέρχονταν σε περισσότερα από 10.000 γιδοπρόβατα και άλλα μεγαλύτερα ζώα, όπως αγελάδες, βοοειδή, άλογα και γαϊδούρια.

Σήμερα σχεδόν μηδενίστηκε η κτηνοτροφία στους χειμερινούς μήνες, εξαιρέσουμε τις δυο κτηνοτροφικές μονάδες που έρχονται για να «ξεκαλοκαιριάσουν» και τη μια γελαδοτροφική μονάδα, οι οποίες εξυπηρετούνται κυρίως από «Λούτσες», «κλειστές υδατοδεξαμενές» και «ανοικτές υδατοδεξαμενές» με «οικήματα κτηνοτρόφων», από τα 1985, για κτηνοτροφική χρήση, που είναι διάσπαρτες στον ορεινό όγκο ιδιοκτησίας της πρώην κοινότητας Ελαφοτόπου.

Καυτά σημερινά προβλήματα αποτελούν το κόστος συντήρησης των σπιτιών του χωριού μου, τα Δημοτικά τέλη, και το απαγορευτικό κόστος διέ-

λευσης των διοδίων των Εθνικών δρόμων, που λειτουργούν αποτρεπτικά για να σκεφθεί κάποιος να επισκεφτεί τις ρίζες του, σε συνδυασμό το υψηλό κόστος ζωής και τη μεγάλη ανεργία στη χώρα μας, αλλά και οι εργασίες για μελλοντική εξόρυξη πετρελαίου και άναρχης εγκατάστασης επενδύσεων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην ευρύτερη περιοχή, με έντονες συνέπειες στην ποιότητα ζωής των κατοίκων.

ι) Το μοναστήρι της Παναγίας ο Κεντρικός Ιερός ναός του Αγίου Νικολάου Ελαφοτόπου και ο Ιερός ναός Αγίου Νικολάου Καλυβίων.

Αξιοπρόσεκτοι χώροι του Ελαφοτόπου, είναι:

ιι) Το «Μουσείο Ελαφοτόπου», που από το 1993 είναι εγκατεστημένο στο χώρο του Δημοτικού Σχολείου, που είναι ανενεργό για πενήντα σχεδόν χρόνια, στο οποίο εκτίθενται αξιόλογες διακριτές συλλογές εργαλείων από 24 κατηγορίες επαγγελμάτων, που δεν υπάρχουν πια, όπως του πεταλωτή, του σμαρά, του μυλωνά, του κροχύτη, του σιδερά, του καλαϊτζή (γανωτζή), του οργανοπαίκτη, κ.ά.

ιιι) Το «Παρθεναγωγείο», του Κληροδοτήματος Σολωμού, που τα τελευταία χρόνια είναι αναξιοποίητο.

iv) Το «Γκράτζιο Αθλητικό Κέντρο Ελαφοτόπου», προς τιμή των αδελφών Γκράτζιου, μεταξύ των οποίων ο τετράστερος στρατηγός, αρχηγός ΓΕΣ και ΓΕΕΘΑ, μακαριστός Αγαμέμνων Κων. Γκράτζιος, που έχει αξιοποιηθεί με ιδιαίτερη φροντίδα και οι υποδομές του ικανοποιούν ποικίλες αθλητικές εκδηλώσεις, που πραγματοποιούνται το καλοκαίρι στο Ζαγόρι.

ν) Τα «Κονίσματα», στα Νότιο-δυτικά του χωριού, όπου βρέθηκαν τάφοι με στοιχεία από τον πολιτισμό του Μυκηνναϊκού Νότου, και το «Κάστρο», στα Βορειο-δυτικά του και σε μικρή απόσταση από αυτό, που ενδεχόμενα αφορά σε οχυρωμένο κτηνοτροφικό οικισμό των Μολοσσών,³ χρονολογούμενο από το 300 π.χ.

Ο εικοστός πρώτος (21ος) αιώνας, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία των απογραφών 2001 και 2011, βρίσκει τον Ελαφότοπο με 122 και 51 κατοίκους αντίστοιχα, ενώ οι πραγματικά μόνιμοι κάτοικοι, είναι λιγότεροι από τους μισούς, ανά περίπτωση.

Στις μέρες μας (τέλη 2020), δέκα χρόνια μετά την τελευταία απογραφή, τα ανοικτά σπίτια που τα τζάκια τους «καπνίζουν» το χειμώνα, εν μέσω αποκλεισμού λόγω της πανδημίας Covid_19, μετριοούνται, όπως και οι μόνιμοι κάτοικοι, στα δάκτυλα των δυο χεριών και ακόμα λιγότερα. Το καλοκαίρι και για ένα μήνα, τον

Αύγουστο, το χωριό είναι κατάμεστο και σφύζει από ζωή και δραστηριότητες νεολαίων.

Δ. ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Ο Ελαφότοπος, ως Ζαγοραχώρι, διαθέτει το δικό του Ζαγορίσιο ρεπερτόριο, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί, διαχρονικά στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης του τραγουδιού και της εμπορευματοποίησής του.

Έχει όμως τους ανθρώπους και τη βούληση να κρατάει την παράδοση σε υψηλό επίπεδο, όπως και άλλα χωριά στο Ζαγόρι, γι' αυτό το ετήσιο παραδοσιακό πανηγύρι του, θυμίζει τις παλιές και καλές εποχές, κι αν μην υπάρχει στη ζωή η πλειοψηφία του τακιμιού «Τακούτσια», χάρις στη συμβολή του χωριανού μας αξεπέραστου λαϊκού καλλιτέχνη και κλαρινίστα Γρηγόρη Αλεξ. Καψάλη, που με τους συνεργάτες του κράτησε και κρατάει σε υψηλό επίπεδο, παρά το προχωρημένο της ηλικίας του, τη Ζαγορίσια δημοτική παράδοση, προβάλλοντας το Ζαγορίσιο παραδοσιακό Δημοτικό τραγούδι και τον τρόπο των προγόνων μας.

Ο Ελαφότοπος διαθέτει τα δικά του παραδοσιακά κάλαντα και τραγούδια, προσαρμοσμένα ανά περίπτωση, στις σχετικές εκδηλώσεις, όπως οι θρησκευτικές γιορτές, τα πανηγύρια, οι γάμοι, οι βαπτίσεις, τα Ζαγορίσια «Ζιαφέτια» και οι «Σουσαρέδες».

Στα χαρακτηριστικά «πειραχτικά» Ζαγορίσια δημοτικά τραγούδια ανήκει και το τραγούδι «Στο τσερβάρ' στον Αϊ Θανάση», με τα παρακάτω λόγια:

«Στο τσερβάρ' στον Αϊ-Θανάση, βάλανε φακή να βράσει.

Γι' Στο Τσερβάρ' στον Αϊ - Θανάση, βάλαν (ή βάλτε) τραχανά να βράσει!.

Και καλέσαν τ'ς σιουρφελέδες, και τ'ς ανύπαντρες κουπέλες.

Γι' Για να φαν' οι σιουρφελέδες, κι οι ανύπαντρες (ή με τις έμορφες) κοπέλες].

Αϊ-χάϊ- ρίζτε κουμπουριές, αϊ- χάϊ στις κόκκινες (ή στις πράσινες) ποδιές.

Σας παρακαλώ κορίτσια, να με βάλετε στη μέση, να με βάλετε στη μέση, να διαλέξω όποια μ' αρέσει.

Αϊ-χάϊ-χάϊ, μας κατάλαβαν, αϊ-χάϊ-χάϊ, μπω μπω, τι πάθαμ.

Φευγαθείστε σιουρφελέδες, δεν παντρεύονται οι κουπέλες.

Αϊ-χάϊ-χάϊ ρίζτε κουμπουριές, αϊ- χάϊ στις κόκκινες (ή στις πράσινες) ποδιές.

Βγαίνουν μάνες από τ'ς θύρες, και τ'ς κυνγούν με τ'ς φουρτούτρες.

Αϊ-χάϊ-χάϊ, ρίζτε κουμπουριές, αϊ- χάϊ-χάϊ, στις κόκκινες (ή στις πράσινες) ποδιές».

Περιττό να σημειώσω, πόσοι τόνοι χαρτιού και μελάνης καταναλώθηκαν, προκειμένου να τεκμηριωθεί η επικρατέστερη άποψη, που για τους λαογράφους είναι η «φακή», ενώ για τους οργανοπαίκτες είναι ο «τραχανάς».

Λύση ακόμα δεν έχει βρεθεί ακόμα και ούτε πρόκειται, γιατί κανείς δεν κάνει πίσω, θέλοντας με πείσμα να επιβεβαιώσει αυτό που ο 97χρονος πλέον σεβαστός καθηγητής Μενέλαος Κικόπουλος γράφει στο βιβλίο του και ο μακαριστός δάσκαλός μου Αριστόβουλος Χρόνης και όχι μόνο, αποδεχόταν ασυζητητί: «Οι Τσερβαριώτες είναι προικισμένοι με μια μεγάλη αρετή, την αγάπη για τον τόπο τους και τα γράμματα, όμως η διχογνωμία τους, τους οδηγεί σε ολέθριες ακρότητες, καθώς είναι αγύριστα κεφάλια».

(*) Το άρθρο απηχεί τις απόψεις του Τσερβαριώτη συγγραφέα Προκόπη Δημητρίου Γκογιάννου, που είχε την στυχία να ξεφύγει από το χώρο των «αναλφάβητων» κτηνοτρόφων προγόνων του, που διαχρονικά ανήκαν στις μεγαλύτερες φάρες τελεγκάδων του Ελαφοτόπου, τις δυο ντόπιες (Γκογιανναίοι και Τζοκαίοι) και τη μια ξενόφερτη (Λιογκαίοι)».

Πηγές:

Προκόπιος Δημ. Γκογιάννος: «Η βιωματική μου σχέση με τον Ελαφότοπο Ζαγορίου» (Ανέκδοτο).

Προκόπιος Δημ. Γκογιάννος: «Το Ζαγορίσιο δημοτικό ρεπερτόριο, στο χώρο το χρόνο» (Ανέκδοτο).

Μενέλαος Στ. Κικόπουλος: «Ελαφότοπος (Τσερβάρ): Ιστορική Μονογραφία». Γιάννινα, 1991.

Μενέλαος Στ. Κικόπουλος: «Ελαφότοπος (Τσερβάρ): Λογογραφία». Γιάννινα, 2000.

Πελοπίδας Επ. Οικονομίδης: «Ελαφότοπος Ζαγορίου: Διαθήκαι ευεργετών και άλλα ιστορικά στοιχεία. Αθήνα, 1979.

Κων. Ευ. Οικονόμου: «Τοπωνυμικό της περιοχής Ζαγορίου». Ιωάννινα 1991.

1. Φταέλες ή Βουτσέλες»: Μικρά βαρέλια, που έπαιρναν μέχρι 20 κιλά και τα φορτώνονταν οι γυναίκες στην πλάτη τους ή τα μετέφεραν φορτώντας στα οικίστα ζώα (συνήθως γαϊδούρια).

2. Σουλνάρι: Αγροτική περιοχή όπου βρίσκεται βρύση με πόσιμο νερό, αλλά και υποδομές υδροδότησης της κτηνοτροφίας

3. Μολοσσοί: Το αρχαιότερο και μεγαλύτερο Ελληνικό φύλλο που εγκαταστάθηκε στην Ήπειρο στη διάρκεια των Μυκηνναϊκών χρόνων (1600-1100 π.χ.). Παράλληλα ήταν και γεωγραφική περιοχή της Ηπείρου (Βασίλειο των Μολοσσών), όπου κατοικούσαν οι λεγόμενοι «Μολοσσοί». Συνόρευε με τους Χάονες, το Βασίλειο των Θεσπρωτών και τους Ιλλυρούς. Ανήκε στο «Κοινό των Ηπειρωτών_Κοινόν Απειρωτών» (231-168 π.χ.), με έδρα μάλλον τη Δωδώνη, όπως η Χασονία με κυριότερες πόλεις τη Χειμάρρα, το Βουθρωτό, τη Φοινίκη, τους Άγιους Σαράντα, τον Πάνορμο και την Αντιγόνη (σημερινή Βόρεια Ήπειρος), το Βασίλειο των Θεσπρωτών (σημερινή Θεσπρωτία), το βασίλειο των Ηλεών (σημερινή Πρέβεζα) και η Ιλλυρία (σημερινή Αλβανία, Μαυροβούνιο, Σλοβενία, Κροατία, Σερβία, Βόρεια Μακεδονία, και Εξεργαβίνη).

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ο απροσδόκητος αποχωρισμός του Τάκη Παλαιοδήμου

Η ΠΣΕ ΜΕ ΠΟΝΟ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΑ ΕΝΑΝ ΗΠΕΙΡΩΤΗ ΜΕ ΗΘΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑ

Σε κλίμα βαθιάς οδύνης τα Ραδοβίζια της Άρτας αποχαιρέτησαν τον Τάκη Παλαιοδήμο, που έφυγε απροσδόκτα απ' τη ζωή στις 25 Αυγούστου 2021. Η κηδεία του έγινε στις 27.8.2021 στο χωριό του, τα Μηλιανά της Άρτας.

Ο **Δημήτρης (Τάκης) Παλαιοδήμος** είχε πολύχρονη προσφορά κόπου και ψυχής στην έκδοση της «Πανηπειρωτικής». Ήταν άνθρωπος με πολλές έγνοιες αλλά και μερακλής σε όλα του: Στη δουλειά, στη δράση, στην προσφορά, στην παρέα, στο γλέντι, στο τραγούδι, στο φαγητό, στο πιστό και, πάνω απ' όλα, στην ηπειρωτική γραφή.

Τα συλλυπητήρια της **Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας** (ΠΣΕ) μετέφερε στην κηδεία του ο συχωριανός του **Αριστείδης Λαυρέντζος**, σκηνοθέτης, συγγραφέας: «Η ΠΣΕ με πόνο αποχαιρέτα τον **Τάκη Παλαιοδήμο**, έναν Ηπειρώτη με ήθος και συνέπεια που για 15 ολόκληρα χρόνια συνεργάστηκε για την έκδοση της εφημερίδας "Πανηπειρωτική"».

Ο **Τάκης Παλαιοδήμος** γεννήθηκε στα Μηλιανά Άρτας το 1959 και το 1974 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε δημοσιογραφία και από το 1986 συμμετείχε στην έκδοση της εφημερίδας "Πανηπειρωτική". Στη συνέχεια εργάστηκε στις εφημερίδες "Ελεύθερος Τύπος" και "Αυριανή", ενώ για ένα μικρό χρονικό διάστημα δούλεψε στο δημοτικό σταθμό "Διάλογος 10".

Απογοητευμένος από την κατάσταση στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης το 2010 αποσύρθηκε στο χωριό του, τα Μηλιανά Άρτας όπου μαζί με τον αδελφό του Γιώργο διατηρούσαν κτηνοτροφική μονάδα.

Λεπτός και συναισθηματικός, δυνατή πένα, λάτρης της ηπειρωτικής ντοπιολαλιάς πέρασε, πρόσφερε, και προσφέρει με το ήθος του. Στους συγγενείς του εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια».

Επικήδειο εκφώνησε ο **Περικλής Μίγδος**, δήμαρχος **Καρπασκάκη**, όπου ανήκουν τα Μηλιανά: «Με στενάχωρη διάθεση και βαθύτατη θλίψη αποχαιρέταμε σήμερα τον Τάκη ! Έναν δικό μας άνθρωπο ! Έναν εξαιρετικό χαρακτήρα , έναν σεμνό και ταπεινό άνθρωπο που σε όλη την διαδρομή της ζωής του το ήθος και η ηθική ήταν έννοιες ταυτόσημες με την προσωπικότητά του ! Καλосυνάτος και χαμογελαστός , με ώριμο λόγο και πολύ καλή κριτική σκέψη ασκούσε το λειτουργήμα της δημοσιογραφίας με αξιοπρέπεια και εντιμότητα ! Κατάφερε με την αύρα του και την συμπεριφορά του να ριζώνει όχι μόνο στις Μηλιαντικές καρδιές αλλά στις καρδιές όλων των Ηπειρωτών ! Συμμετείχε ενεργά στα πολιτιστικά δρώμενα και ξεχώριζε για την αγωνιστική του διάθεση υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος και της διατήρησης της παράδοσης του τόπου μας ! Τα τελευταία χρόνια με την επιστροφή του στο χωριό έδειξε σε όλους μας ζώντας σε ήρεμους ρυθμούς την υπερβολική αγάπη που ένιωθε για τον τόπο μας και τους ανθρώπους του ! Η πένα του αληθινή και ιδιαίτερα αποδεκτή από τους αναγνώστες , άλλη μια απόδειξη της αναγνωρισιμότητας και της καταξίωσής του από τον κόσμο !

Πόσο ανάγκη έχει πραγματικά ο τόπος μας από ανθρώπους ευγενείς και κύριους ! Φίλε Τάκη μόνο καλά έχω αποκομίσει από τις συζητήσεις μας ! Οι συμβουλές σου ...οδηγός μου!..

Ο **Αριστείδης Λαυρέντζος**, ανάμεσα στα άλλα, είπε: «Ο Τάκης ήταν ο πρώτος γιός της οικογένειας του **Μενέλαου Παλαιοδήμου**, που είχε ακόμα ένα γιο και δύο κόρες. Ολοκλήρωσε τις λυκειακές σπουδές στην Αθήνα, στο τότε εξατάξιο Γυμνάσιο Πατησίων, σημερινό 8ο Λύκειο Αθηνών. Σπούδασε δημοσιογραφία σε σχολή δημοσιογραφίας των ΙΕΚ. Εργάστηκε σε εφημερίδες πανελληνίας κυκλοφορίας για αρκετά χρόνια. Ήταν από τους πρωτεργάτες του **Συλλόγου Μηλιαντών Άρτας**, τον οποίο σημάδεψε κυρίως με την πολυετή δραστηριότητά του ως γραμματέας του συλλόγου και ως εκδότης της εφημερίδας "Μηλιαντικά Νέα" επί τρία χρόνια.

Σημαντικό στέλεχος επίσης της Ομοσπονδίας Ραδοβιζιανών Άρτας της οποίας διετέλεσε και γραμματέας. Γνώστης του χώρου των εκδοτικών οίκων της Αθήνας και ιδιαίτερα της "Δωδώνης" με την οποία συνεργάστηκε στενά.

Χαρακτήρας αέριος, αφιλοκερδής, υπόδειγμα εντιμότητας. Τάκη μου, είμαστε όλοι πολύ φτωχότεροι σήμερα. Είμαστε φτωχότεροι, διότι πόσοι άνθρωποι έχουν μείνει με τη δική σου ακηλίδωτη υπόληψη; Πόσοι άνθρωποι έχουν μείνει με τη δική σου ανιδιοτέλεια και αφιλοκέρδεια στον τρόπο που υπηρέτησε τα κοινά; Πόσοι άνθρωποι έχουν μείνει με το ήθος και την ακεραιότητά σου στο δημοσιογραφικό επάγγελμα, πράγμα που σε βοήθησε να μείνεις αλώβητος, ακόμα και όταν η δουλειά σου σε έφερε να εργαστείς σε κάπως αμφισβητούμενων αρχών έντυπα του καιρού σου; Αλλά το χρυσάφι δεν σκουριάζει ούτε λερώνεται, ακόμα κι όταν βρεθεί στον βούρκο. Και το ήθος σου, αγαπημένο μας Τάκη, ήταν από ατόφιο χρυσάφι.

Πόσοι άνθρωποι έχουν μείνει με τις αστείρευτες γνώσεις σου σε θέματα εγκυκλοπαιδικά, ιστορικά, κοινωνικά, πολιτιστικά; Όλοι επωφεληθήκαμε από τις γνώσεις σου – και όχι μόνο από τις γνώσεις σου αλλά και από την άσπρη συμπεριφορά σου στους συλλόγους και σε οποιονδήποτε ιδιωτικό ή δημόσιο χώρο. Σε πολύβουες στιγμές, η παρουσία σου και μόνο πρεμούσε τα πνεύματα.

Πόσες φορές το σπίτι σου, που δεσποζέι πολύ ψηλά ανάμεσα στα έλατα και από 'κει αγναντεύει κανείς πανέμορφα την κοιλάδα, μέχρι το ποταμό Αχελώο και τους αντικρινούς νομούς Καρδίτσας, Ευρυτανίας και Αιτωλοακαρνανίας, δεν είχε γίνει τόπος συγκέντρωσης για μεγάλες παρέες μας, με τσίπουρο, φαγοπάτι και συζήτηση;

Η οικογένειά σου: ο αδελφός σου Γιώργος, οι

αδελφές σου Έλλη και Σταυρούλα, οι γαμπροί σου και τα ανίψια σου είναι απαρνηγόρητοι για σένα. Ένας από τους αγαπητούς σε σένα δημοσιογράφους, ο κ. Ντόβας από τα Ιωάννινα, για να σε τιμήσει κατέθεσε προσφορά στην ΕΛΕΠΑΠ, φιλανθρωπικό, μη κερδοσκοπικό σωματείο στην Ελλάδα το οποίο παρέχει υπηρεσίες αποκατάστασης σε παιδιά.

Και εμείς οι φίλοι σου και συνεργάτες σε διάφορες φάσεις της ζωής σου, απαρνηγόρητοι για την απώλειά σου, τιμούμε την ιερή σου μνήμη μαζεύοντας και καταθέτοντας συμβολικά – αντί για στεφάνια και εξωτερικές τιμές που ποτέ δεν τις προτιμούσε η απλότητά σου – ένα ποσό για κοινό σκοπό που θα βρεθεί σε συνεννόηση με την οικογένειά σου.

Έτσι σε αποχαιρετίζουμε στο σημερινό σου τελευταίο ταξίδι. Ας είναι ελαφρό το χώμα που θα σε σκεπάσει και η μνήμη σου αιώνια».

Η **Ηπειρωτική Συσπείρωση** με ανακοίνωσή της αποχαιρέτησε το «συναγωνιστή Δημήτρη (Τάκη) Παλαιοδήμο», εκφράζοντας τα «θερμά συλλυπητήρια στην οικογένειά του και στο Σύλλογο των Απανταχού Μηλιαντών Άρτας».

Συγκινητικές αναρτήσεις

Ιδιαίτερα συγκινητικές ήταν οι αναρτήσεις για το χαμό του Τάκη.

Ο εξάδερφός του Δημήτρης Παλαιοδήμος έγραψε: Να κρατήσουμε παρακαταθήκη την έγνοια του για κάθε συγγενή και κάθε άνθρωπο. Τον τρόπο που αγάπησε , τίμησε , προστάτησε και έκανε γόνιμο τον τόπο του γιατί ήταν φτιαγμένος απο τα ίδια "υλικά". Ευαίσθητος, ειλικρινής, καθαρός, παρορμητικός. Η γνώση ήταν η μεγάλη περιουσία του. Γι' αυτήν ξεχνήθηκε κι αυτήν "έφερε". Αυτός ήταν ο πλούτος του που μας έκανε περήφανους. Η Ήπειρος που υπερασπίστηκε την παράδοσή της, την τίμησε με την πένα του σε μη ηλεκτρονικές εποχές και τα Μηλιανά –το αγαπημένο του χωριό –έγιναν φτωχότεροι με την απώλειά του. Ο συνοικισμός Άνω Καρυές Μηλιανών που λάτρευε, όσο κανείς άλλος, ΔΕΝ θα είναι ίδιος χωρίς αυτόν. Αντίο πολυαγαπημένο μας Τάκη. Σήμερα ματώνει η καρδιά μας και η αγκαλιά μας....»

Ο Τάκης Παλαιοδήμος, όρθιος δεξιά, στα γραφεία της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (ΠΣΕ) το Νοέμβριο του 1986.Καθιστοί από δεξιά: Αντώνης Νούσιος, ταμίας –τότε- της ΠΣΕ, Χαρίσης Σδράβος και Αντρέας Ρίζος, αρχισυντάκτης, τότε, της «Πανηπειρωτικής». Όρθιος αριστερά ο Γιώργος Μουσαγός, μέλος της νυν Συντακτικής Επιτροπής της «Πανηπειρωτικής».

Ο Χ. Σδράβος από την Κόνιτσα υπήρξε μαχητής του ΕΛΑΣ και του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (ΔΣΕ). Ήταν επικεφαλής στην «Ομάδα Θανάτου» στην παράτολμη κατάληψη (1944) του απόρθητου φρουρίου των Γερμανών στο Χάνι της Καλλιθέας, έξω απ' τα Γιάννενα. Μετά τον εμφύλιο υπήρξε πολιτικός πρόσφυγας στην Τασκένδη. Επέστρεψε στην Ελλάδα το 1974. Παραμονές των ευρωεκλογών του 1984 έγιναν επεισόδια στην Κόνιτσα. Ο Νίκος Σδράβος, γιός του Χαρίση, καταδικάστηκε άδικα και έμεινε στη φυλακή. Η ΠΣΕ, με πρωτοβουλία του Αντ. Νούσιος, είχε συμβολή στην αποφυλάκιση του Ν. Σδράβου.Οι Αντ. Νούσιος και Χ. Σδράβος έδωσαν συνέντευξη στην «Πανηπειρωτική» (Δεκέμβριος 1986) για την άδικη καταδίκη του Ν. Σδράβου. (Στοιχεία από το βιβλίο του Αντώνη Νούσιος «Μια ζωή, πολλές ιστορίες», Εκδόσεις «Πέτρα», 2019).

Η **Ευσταθία Πατούλη** έγραψε: «Μου είπανε ότι έφερε στα Μηλιανά τους καλύτερους και γνησιότερους της παραδοσιακής μουσικής της Ηπείρου. Τον άκουσα να απαντά σε κάθε ερώτηση για την Ιστορία, τις παραδόσεις και τα έθιμα... απλά, κατανοητά και με αγάπη.Τον είδα περήφανα να μετουσιώνει την αγάπη για τον τόπο σε έργο και δράση.Τον είδα να υποδέχεται κάθε επισκέπτη σαν δικό του άνθρωπο..... ακούραστα να τους λέει για την Ήπειρο.

Του είπα να κάνει θερινά σεμινάρια για τα παιδιάτων Μηλιανών και της ευρύτερης περιοχής..... Δεν πρόλαβε.

Τον άκουσα να μιλάει για καλλιέργειες... και τόσο άλλα.

Ένας κόσμος ολόκληρος ο Τάκης... "Κοινωνησε" χωρίς εξομολόγηση για να μην μαρτυρήσει κανέναν ...για αμαρτίες άλλων».

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας με θλίψη πληροφορήθηκε το θάνατο του Ηπειρώτη συνθέτη, βιολιστή, μαέστρου και παιδαγωγού Ντίνου Κωνσταντινίδη (1929-2021).

Αποχαιρετισμός στο μαέστρο και παιδαγωγό Ντίνου Κωνσταντινίδη

Στην ανακοίνωσή του το Γραφείο Τύπου της ΠΣΕ αναφέρει: «Ο **Ντίνος Κωνσταντινίδης** γεννήθηκε στα Γιάννενα (1929) και ξεκίνησε βιολί με την **Όλγα Μέντζου** στην Κατοχή, δασκάλα που "έβγαλε" και άλλους λαμπρούς βιολιστές, όπως τον **Τάση Αποστολίδη**, τον **Δημήτρη Βράσκο**, τον **Θόδωρο Τενεζάκη**, τον **Βύρωνα Καψάλη κ.ά.** Συνέχισε σπουδές στο Ελληνικό Ωδείο στην Αθήνα με τους **Τόνου Σούλτσε** (βιολί) και θεωρητικά και σύνθεση με τους **Μάριο Βάρβογλη** και **Γ. Α. Παπαϊωάννου**, αποφοιτώντας στα 1952 με Α' βραβείο και έπαθλο "Διονύσιος Λαυράγκας". Μετέτρεψε επίσης ιδιωτικά μουσική δωματίου με τους καθηγητές του Ωδείου Αθηνών, **Γεώργιο Ευστ. Λυκούδη** και **Λήδα Κουρούκλη**. Διετέλεσε επιλεκτο μέλος της ΚΟΑ επί δεκαετία και της ΣΟ του ΕΙΡ και

εξάρχων της Μικρής Ορχήστρας Αθηνών. Εμφανίσθηκε επίσης ως σολίστ στα κοντσέρτα για βιολί των Μπρουκ, Μπραμς και Παγκανίνι (Ιο) υπό την μαπακέτα των Ιωσήφ ντε Μπουσίνι, Φιλοκλήτη Οικονομίδη και Σαμουέλ Μπω-Μπωβύ, ενώ έργα του παίχθηκαν αρκετές φορές από τις Ορχήστρες μας.

Στην Αμερική ο Κωνσταντινίδης σπούδασε βιολί και σύνθεση στα μεγαλύτερα Πανεπιστήμια, όπως στην Τζούλιαντ της ΝΥ, στην Ιντιάνα και το Μίτσιγκαν, με τους καλύτερους καθηγητές της εποχής του (Galamian, Gingold, Dorothy Delay κ.ά.), και εργάστηκε ως εξάρχων κυρίως σε πολλές ΣΟ της χώρας, δίνοντας παράλληλα πολλά ρεσιτάλ και κοντσέρτα ως σολίστ. Στη Λουιζιάνα δίδασκε από το 1966 (!), ενώ από τα 1974 διηύθυνε το Φεστίβάλ Σύγχρονης Μουσικής του Παν/μίου

και από το 1980 το Τμήμα Σύνθεσης. Από δε τις αρχές του 1980, είναι διευθυντής και μαέστρος της "Louisiana Sinfonietta" έχοντας ένα ευρύτατο ρεπερτόριο από το μπαρόκ έως σήμερα.

Έχει τιμηθεί με πάμπολλα βραβεία μεταξύ των οποίων το Α' βραβείο Όπερας Δωματίου του Πανεπιστημίου του Μπρούκλιν, 17 ASCAP για συνθέσεις του και το βραβείο διδασκαλίας της Εθνικής Μουσικής Εταιρείας Παιδαγωγών Αμερικής, όπως μας πληροφορεί ο Τάκης Καλογερόπουλος στο επιτόμιο Λεξικό του της Ελληνικής Μουσικής, "Από τον Ορφέα έως σήμερα" (τ. 3, σελ. 387-389, εκδ. "Για-λελής"). Ευτύχησε εν ζωή να δει τυπωμένα και να ακούσει ηχογραφημένα (πάνω από 65 CD) τα περισσότερα των έργων του από διάφορους εκδοτικούς οίκους και δισκογραφικές εταιρείες ανά τον κόσμο. Μοναδικό προνόμιο για έναν συνθέτη ως προς την εξέλιξή του!

Τα έργα του **Κωνσταντινίδη** ξεπερνούν

τα 250, μεταξύ των οποίων όπερες, μελοποιήσεις ποιημάτων, διάφορα κοντσέρτα, πάμπολλα έργα μουσικής δωματίου και για περιέργους συνδυασμούς οργάνων, όπως 4 τούμπες, 4 σαξόφωνα κ.ά., αλλά και σκηνική μουσική.

Πολλοί διαπρεπείς Έλληνες σολίστες είχαν την ευκαιρία να εμφανισθούν κατόπιν προσκλήσεως στην Λουιζιάνα ερμηνεύοντας έργα διαφόρων Ελλήνων συνθετών, αλλά και του ίδιου του **Κωνσταντινίδη** και επίσης να εγγραφούν σε CDs. Βοηθούσε πάντοτε όσο μπορούσε τους νέους μουσικούς Έλληνες και μη, είτε ήταν μαθητές του είτε όχι. Για πάνω από 50 χρόνια καθηγητής Σύνθεσης στο Κρατικό Πανεπιστήμιο της Λουιζιάνας (LSU - HPA) κατέχοντας τον ανώτατο ακαδημαϊκό τίτλο του Πανεπιστημίου Boyd Professor τα τελευταία 35 χρόνια έχοντας πάντα στην καρδιά του την γενέτειρά του, την Ήπειρο».

Ιστορικά και Παραδοσιακά Ανάλεκτα

Το «σταύρωμα» του κλαρίνου!

Θεία μυσταγωγία! Άγια, μελωδικά ακούσματα. Ατελειωτο συναίσθημα, μοναδική ακουστική απόλαυση. Σε πανηγύρι ήταν μεγάλη υπόθεση να βρεθούν δύο κλαρίνα και να «σταυρωθούν». Το γεγονός της χρονιάς.

Ύμνος και Αίνος στον «Πατριάρχη» της Ηπειρώτικης μουσικής παράδοσης, **Πέτρο Λούκα Χαλκιά**.

Σε μια καταπληκτική λαϊκή Ηπειρώτικη ατμόσφαιρα που πάλ-

λontan άλλοτε από συγκίνηση και άλλοτε από «Ηπειρώτικο ανασασμό», που στοίχειωνε με το κλαρίνο πραγματοποιήθηκε η εκδήλωση που διοργάνωσε ο Δήμος Περιστερίου σε συνεργασία με την Ένωση Ηπειρωτών Περιστερίου 20.9.2017 προς τιμήν του κορυφαίου Ηπειρώτη κλαρινίστα **Πέτρου Λούκα Χαλκιά**.

Πάνω από πέντε χιλιάδες άνθρωποι προσήλθαν στο Άλσος Περιστερίου και τίμησαν με την παρουσία τους –περισσότερο ευχαρίστησαν τον **Πέτρο Λούκα Χαλκιά** για την προσφορά του στο δημοτικό μας τραγούδι και εν γένει στον λαϊκό μας πολιτισμό.

Στοιβανιά

«Θέλω να στρώνω στοιβανιές
κι απάνου να πλαγιάζω,
ν' ακούω τον ήχο της βροχής
και να γλυκοκοιμιέμαι».

Αυτά έγραφε ο **Κώστας Κρυστάλλης**, ίσως κάποιος φθινοπωρινό δειλί θυμούμενος τις στοιβανιές στις αυλές των σπιτιών. Μια εικόνα ωραία, γεμάτη ήχους, μυρωδιές νοτισμένου χώματος και απαλής αύρας.

Μια εικόνα όμως που μέσα της κρύβει κόπο,

τις οξιές και τα έλατα. Οι μεγάλοι κορμοί καθαρίζονταν από τα κλαδιά και τα λισνόκλαδα και κόβονταν σε κομμάτια χλωρού ξύλου, έτοιμου να μεταφερθεί στον αυλόγυρο. Τα μουλάρια φορτωμένα μέρες πολλές πηγαίνονταν μεταφέροντας τα μεγάλα ξύλα, που επιδέξια σχίζονταν και

διαχωρίζονταν, τα μεγαλύτερα για το τζάκι και τα μικρότερα για τη μασιά. Αφού όλα είχαν κοπεί έρχονταν η ώρα του στοιβάγματος. Γυναίκες συνήθως έχτιζαν τα μικρά αυτά ξύλινα τείχη σε καλά στεγασμένο και αεριζόμενο χώρο. Τοποθετούσαν τα φρεσκοκομμένα ξύλα, ανάλογα με το μέγεθος και τη χρήση τους. Φρόντιζαν η δουλειά να γίνει γρήγορα, πριν έρθουν τα πρωτοβρόχια, πριν πέσουν οι πρώτες ψυχάλες. Τα ξύλα του φετινού καλοκαιριού συνήθως τα χρησιμοποιούσαν τον επόμενο χειμώνα. Έτσι μετρούσαν τον κύκλο των εποχών, έτσι μετρούσαν τον κύκλο της ζωής.

«Ο Αλωνάρης»

Τα ανάλαφρα βήματα του Αλωνάρη κι ο καυτός ανασασμός του πχούν ήδη στ' αυτιά μας! Καλοτάξιδος ας είναι, γλυκός και δροσερός, με υγεία, χαρές και ωραίους προορισμούς! Το αλώνισμα γινόταν τον Ιούλιο (Αλωνάρη) και η διαδικασία του διαρκούσε όλη την ημέρα. Στρώνονταν τα δεμάτια του σιταριού κάθετα προς το κέντρο του πέτρινου αλωνιού, κόβονταν τα στάχυα που συγκρατούσαν τα δεμάτια και σχηματίζονταν στρώσεις που αφιόνονταν για λίγο στον ήλιο ώστε να φύγει η υγρασία.

Στη συνέχεια άρχιζε το αλώνισμα. Το δάρτι αποτελούνταν από δύο μακριά ξύλα δεμένα μεταξύ τους με χοντρό σκονί ή δέρμα, που το ένα, το πιο κοντό, κρατούσε ο αλωνιστής και το άλλο, το μακρύτερο, κινούνταν ελεύθερα και χτυπούσε δυνατά τα στάχυα, με σκοπό να ξεχωρίσει ο σπόρος από αυτά.

Το χτύπημα των σταχυών γίνονταν εκ περιτροπής και ανά ομάδα. Όταν τα δάρτια της μιας ομάδας βρίσκονταν στον αέρα, της άλλης χτυπούσαν τα στάχυα της στρώσης.

Γιάννης Καραμπούλας

Κυψέλη (Χώσεψη) Άρτας. Στη φωτογραφία, 1968, αλώνισμα (στούμπισμα) με δάρτια στο αλώνι του Στέφανου Σιόντη στη Ρουπακιά. Εδώ αλωνίζουν (από αριστερά) οι: Γιώργος Καραμπούλας, Γιώργος Στεργίου, Λευτέρης Ράβας, Βασιλική Καραμπούλα, Νίκος Καραμπούλας, Αντιγόνη Σιόντη. Παρακολουθούν ο Στέφανος Σιόντης και ο εγγονός του Στέφανος. (Από το φωτογραφικό αρχείο του Γιάννη Καραμπούλα)

Τα αρχικά

Τα αρχικά των ιδιοκτητών στις παλιές εξώπορτες της πόλης μας. Οικόσημα πολύτιμα στις φτωχογειτονιές, για τις οικογένειες που μετά τον πόλεμο κατάφεραν για πρώτη φορά να έχουν ένα σπίτι.

Ελάχιστες από αυτές τις πόρτες έχουν μείνει πια κι ακόμα λιγότεροι άνθρωποι από κείνη τη γενιά.

Ένα μαγικό αλφαριθμητικό γεμάτο αναμνήσεις, συνειρμούς κι αμέτρητους συνδυασμούς. Ορτανσίες, κόκκινες γαρυφαλλιές, ζεστά καλοκαιρινά μεσημέρια και άγρια χειμωνιάτικα βράδια με τα παιδιά ν' αναρωτιώνται κάθε που μπουμπουνίζει, αν είναι ο θεός που μετακινεί τα μπουσούλα του.

Χαμηλοί πύργοι χωρίς πριγκίπισσες και ιππότες με τους ανθρώπους τους να παλεύουν καθημερινά με όλα τα θεριά. Για να υπερασπιστούν το οικόσημο τους.

Το όνομα και το επίθετο τους...

Σοφία Γιαμά

Τα αρχικά των ιδιοκτητών. «Πολύτιμο οικόσημο»

Η «Πανηπειρωτική» στην Εθνική Βιβλιοθήκη!

Τη θέση της στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ) καταλαμβάνει η εφημερίδα «Πανηπειρωτική», ώστε «να είναι στη διάθεση του μελλοντικού αναγνώστη και ερευνητή». Η πρωτοβουλία για την αποστολή και την αρχειοθέτηση της «Πανηπειρωτικής» ανήκει στην Υπηρεσία Περιοδικών και Εφημερίδων της ΕΒΕ, που παραμένει στο ιστορικό Βαλλιάνειο κτίριο, στην οδό Πανεπιστημίου 32 και Ρήγα Φεραίου στο Κέντρο της Αθήνας.

Ο Γιώργος Μουσγάς, μέλος της Συν-

τακτικής Επιτροπής της «Πανηπειρωτικής», ενημέρωσε την Υπηρεσία Περιοδικών και Εφημερίδων της ΕΒΕ για την επανέκδοση της εφημερίδας μετά τον Ιανουάριο 2020. Στη συνέχεια παρέδωσε στην Υπηρεσία Περιοδικών και Εφημερίδων της ΕΒΕ τα τεύχη της «Πανηπειρωτικής», που, ξεπερνώντας τα εμπόδια της πανδημίας, έγινε δυνατή η εκτύπωσή τους.

Ακολούθησε επιστολή της **Μαρίας Τσιγκισουρίδου** εκ μέρους της Υπηρεσίας Περιοδικών και Εφημερίδων της ΕΒΕ, που παραμένει στο ιστορικό Βαλλιάνειο κτίριο, στην οδό Πανεπιστημίου 32 και Ρήγα Φεραίου στο Κέντρο της Αθήνας. Η επιστολή ζητά την κατάθεση ή την αποστολή ταχυδρομικώς της «Πανηπειρωτικής» στο κεντρικό κτίριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης, που «έχει ως αποστολή τη συλλογή και αρχειοθέτηση όλων των

Το αναγνωστήριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης στο ιστορικό Βαλλιάνειο κτίριο και το φύλλο της Πανηπειρωτικής Μαΐου-Ιουνίου 2021 (Ενθετη φωτογραφία).

εφημερίδων και περιοδικών που εκδίδονται στην Ελλάδα».

Διευρύνοντας αυτή την πρωτοβουλία η ΠΣΕ κοινοποίησε την επιστολή της ΕΒΕ προς σωματεία-μέλη της (Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια-Ομοσπονδίες-Ενώσεις-Σύλλογοι-Αδελφότητες). Η ΠΣΕ επισημαίνει στα σωματεία-μέλη της, πως υποχρεούνται, εφόσον εκδίδουν κάποιο έντυπο, να καταθέτουν δύο έντυπα από κάθε έκδοση στην ΕΒΕ.

Με τον όρο **Εθνική Βιβλιοθήκη** φέρεται συνήθως η σημαντικότερη ή μεγαλύτερη βιβλιοθήκη μιας χώρας, η οποία χρηματοδοτείται από το κράτος. Σύμφωνα με την UNESCO η Εθνική Βιβλιοθήκη κάθε χώρας είναι υπεύθυνη για τη συγκέντρωση και διατήρηση της εθνικής πνευματικής, κυρίως εκδοτι-

κής, παραγωγής προς όφελος των μελλοντικών γενεών.

Διαχρονική πνευματική παρακαταθήκη

Η αρχική ιδέα για **Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος** (ΕΒΕ) ανήκε στον φιλέλληνα **Ιωάννη Ιάκωβο Μάγερ** σε άρθρο του (1824) στην εφημερίδα **Ελληνικά Χρονικά**. Υλοποιήθηκε από τον κυβερνήτη **Ιωάννη Καποδίστρια** το 1829. Στα χρόνια της λειτουργίας της αποθησαυρίζει την πνευματική περιουσία του ελληνισμού και έχει αναπτύξει μια μοναδική αξίας συλλογή 2.000.000 τεκμηρίων.

Η ΕΒΕ είναι Νομικό Πρόσωπο Δημο-

σίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) και εποπτεύεται από το Υπουργείο Παιδείας. Ως βιβλιοθήκη με δικαιώματα «κατά νόμο κατάθεσης» αποκτά αντίτυπο από όλα τα τεκμήρια που παράγονται στην Ελλάδα - αλλά και από τεκμήρια του εξωτερικού, που αφορούν στον ελληνικό πολιτισμό.

Η ΕΒΕ μέχρι το 2017 στεγαζόταν στο **Βαλλιάνειο** κτίριο επί της οδού Πανεπιστημίου στο κέντρο της Αθήνας. Το έτος 2018 η ΕΒΕ μετεγκαταστάθηκε σε νέο κτίριο στο **Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος**.

ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Παρουσίαση: Τελεση Μαρίας Τσιγκισουρίδου

Πανεπιστημίου 32, Αθήνα Φεραίος (είσοδος από ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ)

10679 Αθήνα
email: info@nationalbibliothek.gr

Τηλ: 210 3382559, 210 3382564

Αθήνα: 27-07-2021

Προς: την εφημερίδα: ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ

Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ) είναι ο επίσημος θεσμός φορέας συγκέντρωσης, φύλαξης, προστασίας, διατήρησης, διάδοσης, διάθεσης, εκδόσεων, η Υπηρεσία Περιοδικών και Εφημερίδων της Εθνικής Βιβλιοθήκης έχει ως αποστολή τη συλλογή και αρχειοθέτηση όλων των εφημερίδων και περιοδικών που εκδίδονται στην Ελλάδα, ώστε να είναι στη διάθεση του μελλοντικού αναγνώστη και ερευνητή.

Επίσης, σας ενημερώνουμε πως σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 3149/2003 (άρθρο 12, όπως τροποποιήθηκε με τον Νόμο 4452/2017 (Κυβόλομο Β, Άρθρο 3^ο) και τον Νόμο 37/2001 (άρθρο 2) που αφορά, οι εκδόσεις εφημερίδων καταρρίπτονται να κατατίθενται στην Ε.Β.Ε., μέσα σε ένα μήνα από την κυκλοφορία του αντίστοιχου, δύο αντίτυπα σε έντυπη μορφή.

https://www.nlg.gr/sites/default/files/2020-06/3149_2003.pdf

Σας παρακαλούμε να κοιτάξετε ή να αποστείλετε παραπομπές της ενημερώσεως στο κεντρικό κτίριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης, οδός Πανεπιστημίου 32 - Τ.Κ. 10679, Αθήνα.

Για οποιαδήποτε πληροφορία παρακαλούμε επικοινωνήστε μαζί μας.

Με εκτίμηση
Μαρία Τσιγκισουρίδου
Εκ μέρους της Υπηρεσίας Περιοδικών και Εφημερίδων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος

Η επιστολή της ΕΒΕ προς την ΠΣΕ

ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΙΟΙΚΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΛΕΙΣΘΕΝΟΥΣ 15 105 52 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ: 210-3241137 - Fax: 2103243822

www.panepirotiki.com - email: info@panepirotiki.com

Αριθ. Πρωτ. 3700

Αθήνα 29-07-2021

Προς
τα Σωματεία μέλη της Π.Σ.Ε.
(Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια
Ομοσπονδίες-Ενώσεις-Σύλλογοι -Αδελφότητες)

Αγαπητοί σωματάρχες,

Σας κοινοποιούμε έγγραφο της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος (ΕΒΕ) σύμφωνα με το οποίο υποχρεούστε, εφόσον εκδίδετε κάποιο έντυπο να καταθέτετε δύο έντυπα από κάθε έκδοση στην Εθνική Βιβλιοθήκη.

Με πατριωτικούς καληπτικούς
Για το Διοικητικό Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος
Χρηστάκης (Μάκης) Χίτας - Κύριος

Ο Γεν. Γραμματέας
Συμπληρ. Κολοκούρας

Η κοινοποίηση της ΠΣΕ προς τα μέλη της

Ο Σύλλογος Πωγωνίου Πολυφωνικού Τραγουδιού, διοργάνωσε, με απόλυτη επιτυχία, στους Κουκλιούς Πωγωνίου, την Παρασκευή 06.08.2021 το 3ο Φεστιβάλ Πολυφωνικού Τραγουδιού, με τον τίτλο: «Στο δρόμο της Πολυφωνίας».

Πρόκειται για μια εκδήλωση μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, η οποία ξεκίνησε το 2018 και πλέον αποτελεί θεσμό στα πολιτιστικά δρώμενα του Δήμου Πωγωνίου. Σκοπός της η ανάδειξη του πολυφωνικού τραγουδιού και η μύηση των νέων και όχι μόνο «Στο δρόμο της Πολυφωνίας».

Το πρώτο μέρος αφορούσε συζήτηση με τον τίτλο: «Πολυφωνικό Τραγούδι: Οι ρίζες και η συνέχεια του» με θέματα και ομιλητές:

«Πολυφωνικό τραγούδι, πανηγύρι και θεματικός τουρισμός», **Ηλίας Γκαρτζονίκας**, Περιφερειακός Σύμβουλος Ηπείρου, στέλεχος τμήματος τουρισμού περιφέρειας Ηπείρου και υπεύθυνος καταγραφών τηλεοπτικής παραγωγής για τον λαϊκό πολιτισμό.

«Οι Πλειάδες και η Ηπειρώτικη Πολυφωνία», **Γεωργία Τέντα**, Μουσικός, performer, εμψυχώτρια φωνητικών συνόλων.

«Αρβανιτόβλαχοι. Οι βλάχοι νομάδες της Ηπείρου. Στοιχεία καταγωγής-Βλάχικη πολυφωνία», **Φώτης Τράσιος**, Ερευνητής-ερμηνευτής παραδοσιακών τραγουδιών.

«Ας ενώσουμε τις φωνές μας». **Δημιουργία παιδικής ομάδας Ηπειρώτικου Πολυφωνικού Τραγουδιού**, **Ελένη Ζιάβρα**, Μουσειολόγος.

«Τα σύνορα και η γλώσσα δεν είναι πάντα και τα σύνορα ενός μουσικού πολιτισμού», **Κώστας Λώλης**, Εθνομουσικολόγος.

Τα τραγούδια που απέδωσαν τα Πολυφωνικά Σχήματα

«Σύλλογος Πωγωνίου Πολυφωνικού Τρα-

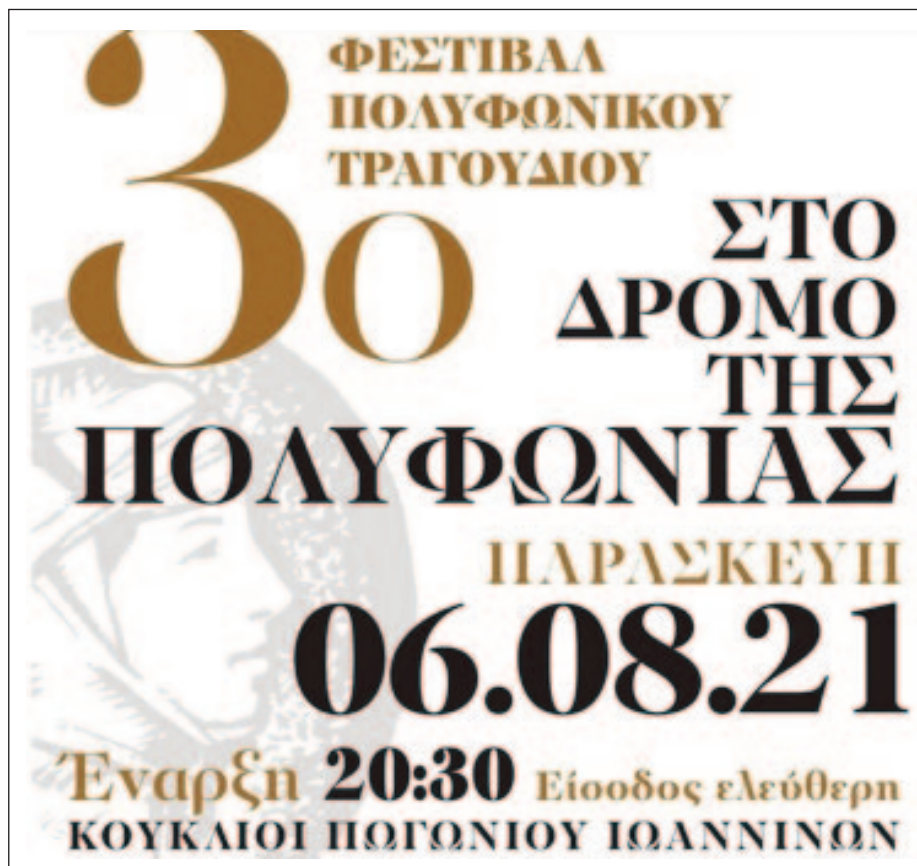
γουδιού»: Χαριτωμένη συντροφιά, Έπιασα μια περδικά, Τρεις έμορφες, τρεις λυγρές

«Μουσικό Σχολείο Ιωαννίνων»: Ντελί -

παπάς, Δεροπολίτισσα, όλες οι χώρες, τα χωριά, Ένα πουλί θαλασσινό.

«LOT KURBETI»: Γιάννενα, τι είδαν τα μάτια

3ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ ΣΤΟΥΣ ΚΟΥΚΛΙΟΥΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

σου, Καμένη η μάνα σου, Αγάπησα μια κόρη, Στέγνωσαν τα δάκρυα, παιδί μου.

«Πολυφωνικό Σχήμα Αγνάντων Δήμου Κεντρικών Τζουμέρκων»: Από πέρα απ' το ποτάμι, Στης Ελένης το κρεβάτι.

«Πολυφωνική Ομάδα Βλάχων Ιεροπηγής Καστοριάς»: Κέντικου αλ Λούκα (Το τραγούδι του Λούκα), Ούτε τζουε τι σιμερίνη (Μια μέρα της Παναγιάς), Τσιφού τζιόνε τσι φιτσές (Τι μου έκανες λεβέντη), Μι μπηκού ντάντα κου όιλι (Με έστειλε η γιαγιά για τα πρόβατα), Νάπαρτι ντι αμάρι (Απέναντι από τη θάλασσα).

«ΤΑ ΔΕΛΒΙΝΙΩΤΙΚΑ»: Μια κόρη ρόδα μάζευε, Της Αγιάς Σοφιάς, Το κορίτσι σου, κυρά μου, Άσπρη μου μωρή μηλιά, Σ' το είπα να μην πας στα ξένα.

«ΠΛΕΙΑΔΕΣ»: Φίλοι μ' καλωσορίσατε, Όσα λουλούδια έχει η Άνοιξη, Μήλο μου, Πέρα σε εκείνο το βουνό, Ξενπετιά.

«Σύλλογος Πωγωνίου Πολυφωνικού Τραγουδιού»: Δόλια μάνα, Μάνα μάτια, Πέρα σε εκείνο το βουνό.

Από την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας παρευρέθησαν η Έφορος Δημοσίων Σχέσεων **Μαρίκα Γκόνη**, η Έφορος Τύπου **Χρήστος Τούμπουρας** και το μέλος του ΔΣ **Κώστας Ζηκόπουλος**.